

Conflict and Peace Studies Journal

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568

บทความวิจัย

1. การศึกษาเพื่อความมั่นคงหรือสันติภาพ?: ทบทวนนโยบายด้านการศึกษาของรัฐ
ในความขัดแย้งชายแดนใต้
รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช
2. Sacred Sovereignty and Cultural Memory: Constructing Malay-Muslim
Identity in the Italic
Tri Hermawan Aini
3. Peace Education in Southern Thailand: Implementing Conflict-Sensitive
Pedagogy in Islamic Schools
Serigne Sagne Dieye Sy
4. Acknowledging the Constitutional Rights in Indonesian
Special Autonomous Regions: The Case of Aceh and Yogyakarta
Rico Novianto Hafidz
5. Water Security and Social Tension: Analyzing Resource-Based Disputes
in Trinidad, Bohol
Gelyn S. Puracan, Noe John Joseph E. Sacramento

บทความวิชาการ

6. From Stalemate to Stability: Analyzing Ceasefire Opportunities
in the Russia-Ukraine War through Ripeness, Conflict Transformation,
Incremental Ceasefire Approach
Roostum Vansu, Mohammad Suhail

บทแนะนำหนังสือ

7. Reporting Thailand's Southern Conflict:
Mediating Political Dissent (2016)
สมัชชา นิลปัทม์

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict and Peace Studies Journal)

เจ้าของ

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของวารสาร

เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา

ขอบเขตสาขาวิชาบทความที่เปิดรับ

- ความขัดแย้งและสันติศึกษา
- ความมั่นคง ความรุนแรง และการก่อการร้าย
- จิตตปัญญา
- พหุวัฒนธรรมและความหลากหลาย
- มานุษยวิทยา
- รัฐประศาสนศาสตร์
- รัฐศาสตร์
- สังคมวิทยา
- สิทธิมนุษยชน

ประเภทบทความที่เปิดรับ

- บทความวิจัย
- บทความวิชาการ
- บทความพิเศษ
- บทแนะนำหนังสือ
- บทวิจารณ์หนังสือ

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

จำนวนที่พิมพ์

150 เล่ม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา ภูไใหญ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ จันทรแดง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ธรรมศาสตร์ โสเถธิพันธุ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(เกษียณอายุราชการ)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุริชัย หวันแก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(เกษียณอายุราชการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุณโณ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(เกษียณอายุราชการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภิสา ไหวพริบเกียรติ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

สำนักงานคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดร.อิมรอน โสะสัน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Dr. Md. Mahbubul Haque

Universiti Sultan Zainal

Abidin (UniSZA), Malaysia

ฝ่ายจัดการและประสานงาน

นายวาริช ฤทธิหมุน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

15 ถ.กาญจนวนิชย์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 0 7428 9450

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

พิมพ์ที่

พี.ซี.พรีนตัง

บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการ
พิจารณากลั่นกรองคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์
ของบทความนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งนี้ บทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็น
แนวคิดของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร
ความขัดแย้งและสันติศึกษา

บทบรรณาธิการ

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568 ฉบับนี้ ดำเนินการโดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ทางกองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความที่มีคุณภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและสันติภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารฉบับนี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นเวทีของการนำเสนอความรู้ของนักวิชาการที่สนใจงานด้านความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวนทั้งสิ้น 7 บทความ ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทแนะนำหนังสือ โดยห้าบทความแรกเป็นบทความวิจัย ได้แก่ บทความที่หนึ่ง เรื่อง การศึกษาเพื่อความมั่นคงหรือสันติภาพ?: ทบทวนนโยบายด้านการศึกษาของรัฐในความขัดแย้งชายแดนใต้ บทความที่สอง เรื่อง *Sacred Sovereignty and Cultural Memory: Constructing Malay-Muslim Identity in the Hikayat Patani* บทความที่สาม เรื่อง *Peace Education in Southern Thailand: Implementing Conflict-Sensitive Pedagogy in Islamic Schools* บทความที่สี่ เรื่อง *Acknowledging the Constitutional Rights in Indonesian Special Autonomous Regions: The Case of Aceh and Yogyakarta* บทความที่ห้า เรื่อง *Water Security and Social Tension: Analyzing Resource-Based Disputes in Trinidad, Bohol* สำหรับบทความที่หกซึ่งเป็นบทความวิชาการ เรื่อง *From Stalemate to Stability: Analyzing Ceasefire Opportunities in the Russia-Ukraine War through Ripeness, Conflict Transformation, Incremental Ceasefire Approach* และบทความสุดท้ายซึ่งเป็นบทแนะนำหนังสือ เรื่อง *Reporting Thailand's Southern Conflict: Mediating Political Dissent* (2016)

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน ทั้งนี้ กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา และขอขอบคุณผู้เขียนบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและพิจารณา กลั่นกรองบทความให้มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ผู้สนใจสามารถอ่านวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอน้อมรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน ซึ่งจะทำให้กองบรรณาธิการได้มีโอกาสดำเนินการ ปรับปรุง พัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

บทความวิจัย

1. การศึกษาเพื่อความมั่นคงหรือสันติภาพ?:
ทบทวนนโยบายด้านการศึกษาของรัฐในความขัดแย้งชายแดนใต้
รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช 1
2. Sacred Sovereignty and Cultural Memory:
Constructing Malay-Muslim Identity in the Italic
Tri Hermawan Aini 28
3. Peace Education in Southern Thailand:
Implementing Conflict-Sensitive Pedagogy in Islamic Schools
Serigne Sagne Dieye Sy 57
4. Acknowledging the Constitutional Rights
in Indonesian Special Autonomous Regions:
The Case of Aceh and Yogyakarta
Rico Novianto Hafidz 84
5. Water Security and Social Tension:
Analyzing Resource-Based Disputes in Trinidad, Bohol
Gelyn S. Puracan, Noe John Joseph E. Sacramento 109

บทความวิชาการ

6. From Stalemate to Stability: Analyzing Ceasefire
Opportunities in the Russia-Ukraine War through Ripeness,
Conflict Transformation, Incremental Ceasefire Approach
Roostum Vansu, Mohammad Suhail 138

สารบัญ (ต่อ)

บทแนะนำหนังสือ

7. Reporting Thailand's Southern Conflict:
Mediating Political Dissent (2016)
สมัชชา นิลปัทม์	162

บทความวิจัย

การศึกษาเพื่อความมั่นคงหรือสันติภาพ?: ทบทวนนโยบายด้าน การศึกษาของรัฐในความขัดแย้งชายแดนใต้

รุ่งรวี เกลิมศรีภิญโญรัช¹

(Received: April 10, 2025; Revised: April May 26, 2025; Accepted: June 20, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายด้านการศึกษาของรัฐในบริบทของความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้ โดยใช้กรอบคิดในเรื่อง “เหยื่อ-ผู้กระทำ-ผู้ปลดปล่อย-ผู้สร้างสันติภาพ” (Victim-Perpetrator-Liberator-Peacebuilder หรือ VPLP) ซึ่งเป็นแนวคิดที่คิดค้นโดย Tejendra Pherali บทความนี้พบว่า โดยส่วนใหญ่การศึกษาในบริบทชายแดนใต้มักจะตกเป็น “เหยื่อ” ของความรุนแรงและในขณะเดียวกันก็เป็น “ผู้กระทำ” ที่กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าจะช่วยหนุนเสริมการสร้างสันติภาพ โรงเรียนรัฐและครูตกเป็นเป้าหมายการโจมตีเนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบมองว่าคนกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของรัฐ รัฐไทยได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังสำนึกความเป็นชาติไทยและเพื่อบรรลุเป้าหมายในด้านความมั่นคง การใช้ภาษาไทยและประวัติศาสตร์ไทยที่มีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญต่อภาษา ประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ท้องถิ่นมากเพียงพอ สถานการณ์มีแนวโน้มแย่งหลังการรัฐประหารในพ.ศ. 2557 ซึ่งกองทัพได้เข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนแนวคิด “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ในพื้นที่ชายแดนใต้

¹ อาจารย์ ดร. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Email: rungraweech@gmail.com

หากเราจะปรับบทบาทของการศึกษาให้ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการสร้างสันติภาพ รัฐบาลจะต้องแสดงให้เห็นว่ารัฐตระหนักและยอมรับถึงความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาอย่างแท้จริงโดยผ่านการออกแบบระบบการศึกษาเสียใหม่ อาทิ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเปิดพื้นที่ให้มีการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาแบบพหุภาษาบนฐานของภาษาแม่ การประกาศให้มลายูปาตานีเป็นภาษาทำงานในชายแดนใต้และส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม โครงการเหล่านี้อาจเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการหนุนเสริมให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืนและเป็นธรรมในชายแดนใต้

คำสำคัญ ความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย การศึกษาเพื่อความมั่นคง การศึกษาแบบพหุภาษาบนฐานของภาษาแม่ การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม

Research Article

Education for Security or Peace?: Rethinking the Thai State's Education Policies in Conflict-Affected Southern Thailand

Rungrawee Chalermripinyorat¹

Abstract

This paper critically examines education policies in the context of violent conflict in Thailand's southern border provinces. Drawing upon Tejendra Pherali's Victim-Perpetrator-Liberator-Peacebuilder (VPLP) framework, this paper argues that, for the most part, education has either been a "victim" or acted as a "perpetrator," fuelling conflict rather than contributing to peacebuilding. Public schools have been targeted, and teachers have fallen victim to violence as the insurgents perceive them as agents of the state. The state has used education as an instrument to inculcate the sense of Thai nationhood and serve security purposes through the assertion of Thai language and Bangkok-centric Thai history. The importance of local language, history, and identities have been insufficiently recognised in educational programming. The situation has worsened after the 2014 coup, with military intervention in educational programming in the name of "education for security", drawing criticism from educators.

¹ Lecturer, Dr., Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University. Email: rungraweech@gmail.com

For education to be a key contributor to peacebuilding, the government must ensure genuine recognition of the plurality of ethno-religious identities in the education system. The recognition of cultural diversity and local histories, mother tongue-based multilingual education, the declaration of Malay Patani as a working language in southern Thailand and intercultural education are among the initiatives that could transform education into liberator/peacebuilders.

Keywords: Southern Thai Conflict, Education for Security, Mother Tongue-based Bilingual Education, Interculturality

บทนำ: ความเป็นมาของความขัดแย้งในชายแดนใต้

พื้นที่ชายแดนใต้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งด้วยอาวุธที่มีระดับความรุนแรงในอันดับต้น ๆ ของโลก² แม้จะมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากแต่ความขัดแย้งนี้ได้รับความสนใจจากนานาประเทศไม่มากนักและความสนใจภายในประเทศก็น้อยลงตามลำดับในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แต่ทว่า ความสูญเสียชีวิตผู้คนและความเสี่ยงต่อเสถียรภาพของภูมิภาคยังคงเป็นสิ่งที่ทำให้เราตระหนักว่ายังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความขัดแย้งนี้ คนมลายูมุสลิมหลายคนรู้สึกว่าเป็นคนชายขอบในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ภูมิภาคนี้ในอดีตเคยถูกเรียกขานว่า “ปาตานี” เคยเป็นรัฐอิสระที่ปกครองโดยผู้ปกครองชาวมุสลิม นับตั้งแต่ถูกผนวกเข้ากับสยามในพ.ศ. 2452 รัฐใช้นโยบายการกดปราบและการผสมกลมกลืนมากกว่าที่จะยอมรับประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ขบวนการติดอาวุธในพื้นที่ชายแดนใต้จึงต่อต้านอำนาจและนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยมาตลอด ซึ่งการต่อต้านก็เผชิญกับการปราบปรามอย่างรุนแรงจนทำให้ขบวนการที่เคลื่อนไหวอย่างสันติวิธีหันไปใช้แนวทางการเคลื่อนไหวแบบติดอาวุธเพื่อแยกตัวเป็นอิสระจากประเทศไทย นับตั้งแต่พ.ศ. 2547 ความรุนแรงได้เพิ่มระดับสูงขึ้นอย่างมากและมีพลเรือนตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงมากกว่าในอดีต ซึ่งรวมไปถึงผู้หญิงและเด็กด้วย ความขัดแย้งรุนแรงส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 7,500 คน และบาดเจ็บกว่า 14,000 คน (Deep South Watch, 2024)

สถาบันการศึกษาไม่สามารถแยกขาดออกจากความขัดแย้งรุนแรงในสังคมใหญ่ได้ ที่ผ่านมารัฐได้ใช้สถาบันการศึกษาเป็นพื้นที่ของการปลูกฝัง

² ส่วนหนึ่งของบทความฉบับนี้ได้นำเสนอในงานประชุมเรื่อง “Transgression and transformation: (re)bordering education in times of conflict & crises” จัดโดย British Association for International and Comparative Education (BAICE) ระหว่างวันที่ 3-5 กันยายน พ.ศ. 2567 ณ มหาวิทยาลัย Sussex สหราชอาณาจักร ผู้เขียนขอขอบคุณ Prof. Tejendra Pherali ศาสตราจารย์ด้านการศึกษ ความขัดแย้งและสันติภาพที่ IOE- Faculty of Education and Society, University College London สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเขียนบทความนี้

อัตลักษณ์ความเป็นไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลทำให้คนมลายูมุสลิมรู้สึกว่ามีอัตลักษณ์ของกลุ่มตนกำลังถูกคุกคามและทำให้เกิดการต่อต้านตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา โรงเรียนกลายเป็นสนามรบทางอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับชนกลุ่มน้อยมลายูมุสลิมที่พยายามรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาของตน บทความนี้ต้องการที่จะศึกษาบทบาทของการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ทั้งในเชิงลบและเชิงบวกเพื่อวิเคราะห์ว่าเราจะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อให้เป็นพลังในการหนุนเสริมการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนและเป็นธรรมได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้ได้ศึกษานโยบายด้านการศึกษาของรัฐในบริบทความขัดแย้งในชายแดนใต้ โดยเฉพาะหลังรัฐประหารในพ.ศ. 2557 โดยใช้กรอบคิด “เหยื่อ-ผู้กระทำ-ผู้ปลดปล่อย-ผู้สร้างสันติภาพ” (Victim-Perpetrator-Liberator-Peacebuilder หรือ VPLP) ของ Tejendra Pherali การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารที่หลากหลาย รวมถึงเอกสารนโยบายภาครัฐ รายงานข่าว รายงานของฝ่ายนิติบัญญัติและองค์กรระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 28 คน ซึ่งประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่จากกระทรวงศึกษาธิการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ครูโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและตัวแทนภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน³

บทความนี้เสนอว่า โดยส่วนใหญ่การศึกษามักตกเป็น “เหยื่อ” หรือไม่ก็เป็น “ผู้กระทำ” ที่สร้างความขัดแย้งมากกว่าที่จะหนุนเสริมให้เกิด “การปลดปล่อย” และ “การสร้างสันติภาพ” โรงเรียนรัฐและครูตกเป็นเป้าของความ

³ การสัมภาษณ์แบบกลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการเรื่อง “สร้างเสริมสันติภาพผ่านการศึกษา: จินตนาการการขับเคลื่อนด้านการศึกษาในพื้นที่ความขัดแย้งชายแดนใต้”, 8-9 และ 15-16 กรกฎาคม 2566, อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา สนับสนุนโดยสถานทูตสวิสเซอร์แลนด์ ขอขอบคุณ อิมรอน ชาเหาะ และนุรอินี มามะ ในการช่วยเตรียมการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ

รุนแรง เนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบมองว่าคนกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของรัฐ สถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของผู้สร้างความขัดแย้ง โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของรัฐในการทำให้เกิดความเป็นไทยที่เป็นหนึ่งเดียว แม้จะมีการพูดถึงเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่ความคิดเรื่องความเป็นไทยที่วางอยู่บนฐานของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ก็ยังคงมีอิทธิพลที่สำคัญ สถานการณ์ในเรื่องนี้ดูจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงหลังการรัฐประหารในพ.ศ. 2557 เนื่องจากกองทัพได้พยายามเข้ามาแทรกแซงการจัดการศึกษาผ่านการส่งเสริม “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” โดยมีเป้าหมายที่จะหยุดยั้งการเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ด้วยอาวุธของกลุ่มเยาวชนมลายูมุสลิม การเปลี่ยนสถาบันการศึกษาจากการเป็นเหยื่อ/ผู้กระทำเป็นผู้ปลดปล่อย/ผู้สร้างสันติภาพจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งโดยหลักแล้วต้องเริ่มจากการที่รัฐแสดงออกซึ่งการยอมรับความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาของประชากรในพื้นที่ชายแดนใต้อย่างแท้จริง โดยบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้ปลดปล่อย/ผู้สร้างสันติภาพในชายแดนใต้ด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย: กรอบทฤษฎีแนวคิด เหยื่อ-ผู้กระทำ-ผู้ปลดปล่อย-ผู้สร้างสันติภาพ

ในบทความนี้จะใช้กรอบแนวคิดที่เรียกว่า “เหยื่อ-ผู้กระทำ-ผู้ปลดปล่อย-ผู้สร้างสันติภาพ” ซึ่ง Pherali เป็นผู้คิดค้นขึ้นจากการศึกษาเรื่องความขัดแย้ง การศึกษาและสันติภาพในเนปาล เขาระบุว่าการศึกษามีบทบาทหลายรูปแบบในความขัดแย้ง กล่าวคือ การศึกษาอาจเป็นเหยื่อ (การศึกษาเป็นเป้าหมายของความรุนแรง) ทำให้การศึกษาหยุดชะงัก เช่น การปิดโรงเรียน การยึดพื้นที่ในโรงเรียนของกลุ่มขัดแย้ง การทำลายอาคารเรียนและสื่อการเรียนการสอน การศึกษาอาจเป็นผู้กระทำ (สร้างหรือกระตุ้นให้เกิดเงื่อนไขความขัดแย้ง) เช่น การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งแยกและไม่เป็นธรรมซึ่งกระตุ้นให้เกิดความแตกแยกทางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง การส่งเสริมประวัติศาสตร์ที่มีอคติและการ “สร้างความเป็นอื่น” ผ่านหลักสูตร ตำราเรียน

รวมทั้งการสอนและการเรียนรู้ การกดทับภาษาชนกลุ่มน้อยและภาษาพื้นเมือง ผ่านการใช้ภาษาอื่นในการเรียนการสอน การศึกษาที่สร้างแนวคิดสุดโต่งที่นิยมความรุนแรง (Pherali, 2022, p. 181)

การศึกษาอาจมีบทบาทในเชิงบวกได้โดยทำหน้าที่เป็น**ผู้ปลดปล่อย** (เอื้อให้เกิดเสรีภาพและความยุติธรรม) การพัฒนาสำนึกเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับเงื่อนไขทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ทักษะในการจัดการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสร้างแรงกดดันจากล่างขึ้นบนเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม การใช้พื้นที่แบบไม่เป็นทางการ นอกกระบบ และในระบบเพื่อสร้างเอกภาพในการต่อสู้กับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและส่งเสริมสันติภาพที่มีความเป็นธรรมทางสังคม และการศึกษาอาจเป็น**ผู้สร้างสันติภาพ** (สนับสนุนสันติภาพที่ยั่งยืน และป้องกันความขัดแย้งรุนแรง) เช่น การจัดอบรมด้านการสร้างสันติภาพให้กับตัวแสดงในความขัดแย้ง ผู้นำทางการเมืองและผู้เจรจาสันติภาพเกี่ยวกับการเจรจา การปรึกษาหารือ การไกล่เกลี่ยและการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงการเขียนหลักสูตรประวัติศาสตร์ใหม่เพื่อส่งเสริมการสอนประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่มและคำนึงถึงเงื่อนไขความขัดแย้ง การสนับสนุนความปรองดองหลังความขัดแย้งด้วยการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาทั้งระบบ (Pherali, 2022, p. 181)

Pherali กล่าวว่าเราไม่ควรมองว่าปฏิสัมพันธ์ของบทบาทต่าง ๆ ของการศึกษาเป็นสิ่งที่คู่ขนานซึ่งแยกขาดจากกันหรือเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เป็นเส้นตรงจริง ๆ แล้ว สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงจุดตัดกันที่ซับซ้อน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยเชิงบริบทและพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมของความขัดแย้งหนึ่งๆ (Pherali, 2022, pp. 180-183) ในส่วนถัดไปของบทความจะใช้กรอบคิด VPLP ในการวิเคราะห์บทบาทของการศึกษาในบริบทของความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัย: สถาบันการศึกษาในฐานะเหยื่อและผู้กระทำ

1. สถาบันการศึกษาในฐานะเหยื่อ

ภายหลังการปะทุขึ้นของความรุนแรงในพ.ศ. 2547 สถาบันการศึกษาหลายแห่งตกอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้ง ต้องเผชิญความรุนแรงจากทั้งฝ่ายความมั่นคงของรัฐและผู้ก่อความไม่สงบ ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาตกเป็นเหยื่อของความขัดแย้งรุนแรงในสี่รูปแบบหลัก ๆ ได้แก่ การโจมตีโรงเรียนรัฐ การใช้ความรุนแรงกับครูในโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม การเข้าไปใช้พื้นที่ในโรงเรียนรัฐเพื่อตั้งฐานทหาร และการบุกค้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยฝ่ายความมั่นคง

การโจมตีโรงเรียนรัฐ: โรงเรียนและครูโรงเรียนรัฐเป็นเป้าหมายหลักของการโจมตีจากผู้ก่อความไม่สงบเนื่องจากถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของ “เจ้าอาณานิคมสยาม” เมื่อปีอาร์เอ็นต้องการทดสอบความกล้าหาญและความสามารถของสมาชิกที่เพิ่งได้รับการฝึกใน พ.ศ. 2536 พวกเขาได้เลือกโรงเรียนรัฐเป็นกลุ่มเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์สมาชิกระดับอาวุโสและระดับกลางของปีอาร์เอ็น พวกเขายอมรับว่าเป็นผู้ที่วางเพลิงเผาโรงเรียนรัฐ 34 แห่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในคืนวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2536 ซึ่งใช้รหัสว่า *Berlaku Bumi Hangus* (ปฏิบัติการเผาแผ่นดิน) (สมาชิกระดับสูงของปีอาร์เอ็น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 กันยายน 2559; สมาชิกระดับกลางของฝ่ายทหารของปีอาร์เอ็น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 พฤศจิกายน 2559) ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลแทบไม่ทราบเบาะแสเลยว่าใครคือผู้กระทำในปฏิบัติการนี้ ตั้งแต่พ.ศ. 2547 ถึง 2559 มีเหตุวางเพลิงโรงเรียนรัฐ 342 ครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในพ.ศ. 2550 ปีเดียวถึง 150 ครั้ง (Deep South Watch, 2024) ผู้ก่อความไม่สงบบางระเบิดในโรงเรียนโดยมีกองกำลังความมั่นคงเป็นเป้าหมาย รวมทั้งยังทำลายโครงสร้างพื้นฐานและสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัว การเผาโรงเรียนส่งผลกระทบต่อการศึกษาอย่างรุนแรงเนื่องจากต้องปิดโรงเรียนเพื่อซ่อมแซมใหม่ นำสังเกตว่าการโจมตีด้วยการวางเพลิงในโรงเรียนรัฐลดลงอย่างมีนัยสำคัญนับตั้งแต่พ.ศ. 2550 หลัก ๆ เกิดจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากชุมชน

มลายูมุสลิมในพื้นที่ (Pathan, 2015) ทั้งนี้ จากข้อมูลของ Deep South Watch (2024) การเผาโรงเรียนได้ยุติลงตั้งแต่พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา

การโจมตีครู: ตั้งแต่พ.ศ. 2547 ถึง 2564 ครูและบุคลากรทางการศึกษาเสียชีวิต 157 คนและบาดเจ็บ 134 คน แม้ว่าจะมีทหารคุ้มกันครูระหว่างเดินทางไปกลับโรงเรียน ผู้เสียชีวิต 91 คนเป็นครูพุทธและ 66 คนเป็นครูมุสลิมสำหรับเหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ มีครูพุทธ 98 คน และมีครูมุสลิมเพียง 36 คน (Deep South Watch, 2024) สถิติเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าครูพุทธเป็นเป้าหมายหลักของการโจมตีของผู้ก่อความไม่สงบ

แม้ว่าครูพุทธมักตกเป็นเป้าหมายหลักในการโจมตี แต่ครูมุสลิมก็ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัวเช่นกัน ครูมุสลิมบางคนถูกเตือนไม่ให้สอนในโรงเรียนรัฐบาล (Human Rights Watch, 2010, p. 13) ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหรือปอเนาะดั้งเดิมก็ต้องเผชิญความเสี่ยงจากทั้งรัฐบาลและผู้ก่อความไม่สงบ บางคนถูกผู้ก่อความไม่สงบกดดันให้เปิดทางให้ใช้พื้นที่โรงเรียนในการปลูกฝังความเชื่อ ในขณะเดียวกัน ฝ่ายความมั่นคงก็เฝ้าตรวจตราโรงเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อดูว่ามีการรับและฝึกเยาวชนให้เข้าร่วมการต่อต้านรัฐบ้างหรือไม่ ครูสอนศาสนาบางคนถูกสงสัยว่าเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการก่อความไม่สงบที่เคลื่อนไหวใต้ดิน พวกเขาตกเป็นเป้าหมายการจับกุมและการสังหารนอกกฎหมาย

การใช้พื้นที่โรงเรียนเพื่อตั้งฐานทหาร: การจัดตั้งฐานทหารในโรงเรียนก่อให้เกิดความเสี่ยงและกระตุ้นให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ครูและนักเรียนตามรายงานของยูนิเซฟในพ.ศ. 2557 พบว่ามีกองกำลังทหารอยู่ในโรงเรียนอย่างน้อย 79 แห่งในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส (UNICEF, 2014, p. 10) ฐานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ถูกใช้ในการตอบโต้ระยะสั้น แต่ยังถูกใช้เป็นที่พักอาศัยและที่ประจำการระยะยาวของทหารในพื้นที่อีกด้วย นักเรียนบางคนกลัวว่าทหารอาจทำให้โรงเรียนตกเป็นเป้าโจมตีจากผู้ก่อความไม่สงบ ในขณะที่บางคนก็กลัวถูกทหารซ้อมุ้คุกคาม (UNICEF, 2014, p.16)

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามถูกบุกค้น: เจ้าหน้าที่ความมั่นคงบุกค้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและโรงเรียนปอเนาะดั้งเดิมหลายครั้ง เพื่อ

ค้นหาสิ่งผิดกฎหมายและผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบ โรงเรียนถูกมองว่าเป็น “แหล่งบ่มเพาะ” ผู้ก่อความไม่สงบ ในบางกรณี มีการจับกุมนักศึกษาเป็นจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดความหวาดกลัวและความไม่พอใจ แม้ไม่อาจปฏิเสธว่าโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามบางแห่งถูกผู้ก่อความไม่สงบใช้ในการเฟ้นหาคนและปลูกฝังแนวความคิดต่อสู้ แต่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่อาจจะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น การปราบปรามอย่างรุนแรงและเหวี่ยงแหจึงอาจไม่เป็นผลดีต่อการแก้ไขปัญหา เช่น การปิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีความเชื่อมโยงกับขบวนการจะยิ่งเป็นการเพิ่มแรงสนับสนุนแทนที่จะเป็นการป้องปรามเยาวชนมุสลิมให้เข้าร่วมขบวนการต่อต้านรัฐ ที่ผ่านมา รัฐบาลได้สั่งปิดโรงเรียนญิฮาดวิทยา หลังถูกเจ้าหน้าที่ความมั่นคงเข้าบุกค้นในพ.ศ. 2548 ขณะที่โรงเรียนอิสลามบูรพาได้ถูกสั่งปิดในพ.ศ. 2550

2. สถาบันการศึกษาในฐานะผู้กระทำ

นับเป็นเวลาหลายทศวรรษที่โรงเรียนในชายแดนใต้ได้เป็นสนามการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับขบวนการปลดปล่อยปาตานี การปลูกฝังความรู้ศึกษาตินิยมไม่ว่าของฝ่ายใดต่างเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังสำนึกความเป็นชาติไทย โดยเน้นย้ำถึงความเคารพต่อสถาบันกษัตริย์ ภาษาไทย และประวัติศาสตร์ไทยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ ระบบการศึกษาไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับอัตลักษณ์ที่หลากหลายของผู้คนในประเทศอย่างแท้จริง นักการศึกษาในพื้นที่สะท้อนว่าการศึกษาของไทยบังคับให้นักเรียนต้องเรียนหลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ โดยไม่ได้คำนึงถึงความหลากหลายทางอัตลักษณ์ และภาษาของผู้คนในพื้นที่ ผู้ที่ทำงานภาคประชาสังคมพูดถึงการกดทับในโรงเรียน เช่น ประวัติศาสตร์แบบทางการเป็นประวัติศาสตร์ด้านเดียวที่เน้นชาตินิยมไทย ไม่มีพื้นที่ให้กับประวัติศาสตร์ของคนในพื้นที่ ในอดีตนักเรียนถูกห้ามไม่ให้พูดภาษามลายูในโรงเรียน (นักการศึกษาและภาคประชาสังคม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8-9 กรกฎาคม 2566) ทั้งนี้ ในรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่เผยแพร่ในพ.ศ. 2549 ได้ให้มุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัญหาในระบบการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ กอส. เป็น

หน่วยงานอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 เพื่อเสนอแนะนโยบาย มาตรการและกลไกที่เอื้อต่อความสมานฉันท์และสันติภาพในภาคใต้ โดยมีอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน โดยรายงานได้ระบุว่า:

ชุมชนกลุ่มหลัง (ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู) นี้มีแนวโน้มที่จะมองว่ารัฐใช้การศึกษาภาคบังคับเป็นเครื่องมือในการกลืนกลายวัฒนธรรมมลายูมุสลิมจนกว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะสูญพันธุ์ ในขณะเดียวกัน รัฐมองว่าสถาบันการศึกษาด้านศาสนาที่จัดโดยชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปอเนาะเป็นแหล่งบ่มเพาะอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน และล่าสุดคืออุดมการณ์อิสลามที่ใช้ความรุนแรง (National Reconciliation Commission of Thailand (NRC), 2006, pp. 27-28)

กอส. ระบุว่าการศึกษาเป็นหนึ่งในห้าเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งในชายแดนใต้ โดยกล่าวว่าการศึกษา “ล้มเหลวในการสร้างศักยภาพให้ประชาชนสามารถเผชิญความท้าทายทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม” (NRC, 2006, p. 38) ข้อเสนอหนึ่งของกอส. ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งคือการกำหนดให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงานในชายแดนใต้ นอกเหนือไปจากภาษาไทย รายงานระบุว่าชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างทางภาษา มีการเสนอมาตรการที่เป็นรูปธรรมหลายอย่าง ได้แก่ การใช้ภาษาไทยและมลายูควบคู่กันในเอกสารราชการในพื้นที่ การจัดให้มีล่ามสองภาษาในสถานที่ราชการ การเขียนป้ายในสถานที่ราชการ ชื่อถนนและชื่อหมู่บ้านด้วยตัวอักษรมลายู การจัดทำและใช้สื่อท้องถิ่นในการสื่อสาร (NRC, 2006, p.100) นโยบายนี้ถูกคัดค้านโดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรี (Harai, 2006) คำวิจารณ์ของท่านทำให้ข้อเสนอแนะนี้ตกไป พลเอกเปรมเน้นย้ำถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นไทยพร้อมกับการแก้ไขความคับข้องใจของชนมลายูมุสลิม

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การดำเนินนโยบายเรื่องการผสมกลมกลืนมีการดำเนินการที่แยบยลมากขึ้น การส่งเสริมพหุวัฒนธรรมได้กลายมาเป็นแนวทางหลักที่รับใช้นโยบายดังกล่าว วิฑิตติ อาพัทธนานนท์ กล่าวว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยดูเหมือนจะยึดหลักการสากล แต่เมื่อ

ตรวจสอบให้ลึกซึ้งขึ้นก็จะเห็นชัดว่า “สิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการผสมกลมกลืน รัฐบาลไทยจะตีความพหุวัฒนธรรมว่าชนกลุ่มน้อยควรจะมีสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวกับคนในสังคมใหญ่แทนที่จะเป็นการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่ารัฐจะแสดงให้เห็นว่ายอมรับพหุวัฒนธรรมอยู่บ้าง เช่น การประกาศวันหยุดนักขัตฤกษ์ของชาวพุทธ ชาวมุสลิมและชาวจีนในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่จิตมิตก็กล่าวว่าคุณลักษณะที่นิยามความเป็นไทยยังคงเหมือนเดิมและการผนวกเนื้อหาของวัฒนธรรมเฉพาะบางอย่างเข้าไปไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มที่กุมอำนาจกับชาวมลายูมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยได้ (Arphattananon, 2018, p. 159)

สถาบันการศึกษามีส่วนในการเพิ่มเชื้อไฟให้กับความขัดแย้งในภาคใต้มากขึ้นหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้นำการรัฐประหารได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รัฐบาลประยุทธ์ผลักดันการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มาจากหน่วยความมั่นคง ความคิดพื้นฐานของนโยบายดังกล่าวคือการก่อความไม่สงบเป็นผลจากการปลูกฝังแนวคิดศาสนาอิสลามที่ “บิดเบือน” รวมไปถึงการรับรู้อย่างผิด ๆ และความเกลียดชัง รัฐบาลไทยในหมู่เยาวชนชาวมลายูมุสลิม กองทัพเชื่อว่าสถาบันการศึกษาที่สอนศาสนา เช่น *ตาดีกา* โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและปอเนาะดั้งเดิมเป็นแหล่งบ่มเพาะกลุ่มก่อความไม่สงบรุ่นใหม่ ดังนั้น ฝ่ายความมั่นคงจึงพยายามแทรกแซงและควบคุมการสอนในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบ

รายงานของคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ วุฒิสภา ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการไม่มีค่านิยม คำว่า “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการได้ให้คำจำกัดความของ

“การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ว่าเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) การยุติการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานการศึกษา 2) การตัดวงจรแนวร่วมและชักจูงเยาวชนเข้าร่วมในการปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง 3) ลดการบ่มเพาะทัศนคติและพฤติกรรมต่อต้านหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ยึดมั่นและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และ 4) เสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ประชาธิปไตยและความสามัคคีในหมู่เยาวชน สร้างภูมิคุ้มกันต่อการบ่มเพาะหรือจูงใจไปในทางที่ผิด แก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีและอยู่ร่วมกันได้ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้” (The Senate Committee on Military and National Security, 2022, pp. 3-4) ซึ่งแนวคิดนี้ที่มีกองทัพเป็นผู้สนับสนุนสำคัญมีอิทธิพลในการขึ้นนโยบายด้านการศึกษาในชายแดนใต้อยู่มากพอสมควร

หลังการรัฐประหาร 2557 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้หนุนเสริมการทำงานของศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ซึ่งศูนย์ฯ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในปี พ.ศ. 2563 กรอบนโยบายที่นำเสนอในแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งจัดทำโดยศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน พ.ศ. 2561 แสดงให้เห็นแนวทาง “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” อย่างชัดเจน วิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์ฯ ที่นำเสนอในรายงานคือ “ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21” หนึ่งในหกประเด็นยุทธศาสตร์คือเรื่องการเสริมสร้างความมั่นคงด้วยการศึกษา แผนนี้มีเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนในภูมิภาคชายแดนใต้ยึดมั่นในสามเสาหลักของชาติ (ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์) มีจิตสำนึกพลเมืองและคุณธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม (Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces, 2018).

การศึกษาเพื่อความมั่นคงในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญสองประการคือการสร้างความจงรักภักดีต่อความเป็นชาติและสถาบันกษัตริย์และการโน้มน้าวให้ชาวมลายูมุสลิมอยู่ร่วมกับสังคมใหญ่ได้อย่างสันติในนามของพหุวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินกิจกรรมตามแนวนี้อย่างต่อเนื่อง เช่น การปลูกฝังค่านิยมความเป็นชาติไทย การพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับครูและนักเรียน การส่งเสริมการสอนพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม การร่วมพัฒนาหลักสูตรอิสลามสำหรับตาดิกาเพื่อกำกับดูแลและการสร้างมาตรฐานการเรียนการสอนศาสนาและส่งเสริมการศึกษาทวิภาษาไทย-มลายูปาตานี แม้ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนการศึกษาภาษาไทย-มลายูปาตานี แต่เป้าหมายหลักคือการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของชาวมลายูมุสลิมมากกว่าจะมุ่งอนุรักษ์ภาษาของคนกลุ่มน้อย นักการศึกษาในชายแดนใต้สะท้อนว่ารัฐมองว่าการรักษาอัตลักษณ์เป็นภัยต่อความมั่นคง มีการทำโครงการ “ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร” เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนาด้วยภาษาไทย ทำให้คนมลายูมุสลิมในพื้นที่บางส่วนมองว่าเป็นความพยายามทำลายอัตลักษณ์ของคนมลายูและทำให้เกิดการต่อต้าน นักขับเคลื่อนภาคประชาสังคมเสนอว่ารัฐควรจะแยกเรื่องความมั่นคงออกจากการศึกษา (นักการศึกษาและภาคประชาสังคม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8-9 กรกฎาคม 2566)

การแทรกแซงสถาบันการศึกษาภายใต้นโยบาย “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ก่อให้เกิดปฏิกิริยาเชิงลบจากครูบางส่วนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระบายความคับข้องใจของตนว่า “เราไม่จำเป็นต้องมีทหารมาช่วยเรื่องการศึกษา ... พวกเขาไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษา ในขณะที่พวกเราไม่มีความรู้ในเรื่องการป้องกันประเทศเช่นกัน เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงคิดว่าพวกเราสอนให้เด็กแบ่งแยกดินแดนหรือไม่?” ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามท่านนี้ยังกล่าวด้วยว่าระบบการศึกษาในชายแดนใต้สั่นคลอนอย่างมีนัยสำคัญหลังการรัฐประหาร 2557 นโยบาย “การศึกษาเพื่อความมั่นคง” ที่เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นทำให้ยากที่จะทำให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 มีนาคม 2567)

3. การปรับเปลี่ยนสถาบันการศึกษาให้กลายเป็นผู้ปลดปล่อย/ ผู้สร้างสันติภาพ

หากเราจะปรับเปลี่ยนบทบาทของการศึกษาไปสู่การเป็นผู้ปลดปล่อย/
ผู้สร้างสันติภาพ การยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนาผ่าน
ระบบการศึกษาจะเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งสัญญาณว่ากำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง
นโยบายด้านการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งนี้จะทำให้ชาวมลายูมุสลิมรู้สึกถึงการ
ยอมรับ เนื่องจากพวกเขารู้สึกว่าภาษามลายูถูกละเลยหรือกดทับโดยรัฐไทยมา
เป็นเวลานาน นอกจากนี้ การดำเนินการในเรื่องนี้จะช่วยสนับสนุนการสร้าง
สันติภาพและกระบวนการสันติภาพอย่างเป็นทางการที่ดำเนินมาตั้งแต่ พ.ศ.
2556 อีกด้วย (Chalermripinyorat, 2019; 2024) การยอมรับภาษามลายู
อาจส่งสัญญาณที่ชัดเจนไปยังขบวนการปลดปล่อยปาตานีและชาวมลายูมุสลิม
ว่ารัฐไทยมีความจริงจังในการจัดการกับรากเหง้าของความขัดแย้ง โดยภาครัฐ
อาจดำเนินการผ่านนโยบายในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

3.1 การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเปิดพื้นที่ ให้มีการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น

ในทางนโยบาย การยอมรับซึ่งสิทธิในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์
วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ
และนโยบายต่างๆ ของรัฐ อาทิ มาตรา 70 ของรัฐธรรมนูญระบุไว้ว่ารัฐพึง
ส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตใน
สังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบ
สุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
อันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย
ใน “ยุทธศาสตร์ 20 ปี” ได้ระบุไว้ว่าการ “ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่”
ให้เข้มแข็งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการสร้างสันติสุขอย่างถาวรในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ แต่ทว่าในทางปฏิบัติ ประชาชนยังคงมีความรู้สึกว่ารัฐยังคงมอง
เรื่องการแสดงออกเรื่องอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้วยความเคลือบแคลงว่าจะเป็น
สัญญาณของการต่อสู้เพื่อนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนหรือไม่

การศึกษาอาจมีส่วนช่วยในการสร้างเสริมสันติภาพได้โดยผ่านการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในชายแดนใต้ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนได้ร้อยละ 30 แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญความท้าทายหลายอย่าง ในปี พ.ศ. 2563 ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ผลิตหนังสือเรียนเรื่อง “สังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้)” ซึ่งถูกนำมาใช้ในโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces, 2020) แม้ว่าหนังสือเรียนจะมีเนื้อหาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ แต่เนื้อหาหนึ่งในสามของหนังสือได้พูดถึงประวัติศาสตร์ของกษัตริย์ในราชวงศ์จักรี หนังสือเล่มนี้ได้วางเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมลยาปูตตานีกับความเป็นไทยที่มีกษัตริย์เป็นศูนย์กลางอยู่คู่กัน แต่ดูเหมือนว่าแทบไม่มีบทสนทนาระหว่างประวัติศาสตร์ชาตินิยมไทยกับประวัติศาสตร์ของสังคมลยาปูตตานีเลย ยังมีได้มีการวิเคราะห้เชื่อมโยงเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันในแต่ละชุดมากเพียงพอ ซึ่งการสนทนาเช่นนี้จะเป็นส่วนที่สำคัญต่อการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้

การออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นควรจะดำเนินการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่จากหลากหลายกลุ่มเพื่อให้เกิดความครอบคลุมรอบด้าน การเปิดพื้นที่ให้มีหลักสูตรท้องถิ่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบจะเป็นการสร้างความรู้ความภาคภูมิใจแก่คนในพื้นที่และลดความรู้สึกถูกกีดกันหรือลดความเป็นชายขอบลง นอกจากนี้ ควรจะต้องมีกระบวนการสร้างตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการสอบเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยยังคงอิงกับหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักส่งผลให้โรงเรียนยังคงไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นมากนัก

3.2 การศึกษาแบบพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน

การศึกษาทางวิชาการพบว่าการใช้ภาษาแม่ในการเรียนการสอนด้วยทักษะการฟังและพูดจะพัฒนาสมอง ความคิดสร้างสรรค์ ต่อเนื่องไปสู่อ่าน

ออกเขียนได้ในลำดับถัดไป ทำให้เด็กไม่เครียด มีความสุขในการไปโรงเรียนอันเป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่มั่นคง ที่ผ่านมามีความพยายามนำการศึกษาแบบพหุภาษาบนฐานของภาษาแม่มาใช้ในพื้นที่ชายแดนใต้แล้ว โดยยูนิเซฟและสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินการโครงการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) (PMT-MLE) ในพื้นที่ชายแดนใต้ใน พ.ศ. 2550 การศึกษาแบบพหุภาษาที่ดำเนินการในโรงเรียน 15 แห่ง ที่เข้าร่วมการประเมินตลอดทั้งปีโดยนักวิชาการไทยพบว่า PMT-MLE ทำให้นักเรียนเรียนรู้ภาษาไทยได้เร็วขึ้น เรียนรู้วิชาอื่น ๆ ได้ดีขึ้นและทำให้คะแนนโอเน็ต (O-NET) ซึ่งเป็นการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติของประเทศเพิ่มสูงขึ้น โครงการนี้ได้รับการตอบรับจากชุมชนอย่างดีและยังได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากยูเนสโก (UNICEF & RILCA, 2018, pp. 4-5).

อย่างไรก็ดี ได้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับตัวอักษรที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาแม่ในโครงการ PMT-MLE ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องนี้มีมิติทางการเมืองที่ละเอียดอ่อน ภาษามลายูปัตตานีไม่มีตัวเขียนที่ตรงตามภาษาพูดทีเดียว แต่มีความใกล้เคียงกับภาษามลายูมาตรฐานในประเทศมาเลเซีย แต่เดิม การเขียนภาษามลายูใช้อักษรยาวี ต่อมาในยุคอาณานิคม ชาวอังกฤษได้นำเอาอักษรโรมันมาใช้ในการเขียนภาษามลายูแทน

โครงการ PMT-MLE ได้สร้างนวัตกรรมด้วยการสร้างระบบการเขียนใหม่โดยใช้อักษรไทยในการสอนภาษามลายูปัตตานีให้กับนักเรียนอนุบาล แม้ว่าโครงการนี้จะพิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ก็ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าการใช้ตัวอักษรไทยอาจเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐไทยหรือไม่ การถกเถียงในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าโครงการริเริ่มการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่อาจเป็น “ผู้ปลดปล่อย/ผู้สร้างสันติภาพ” ได้ แต่ทว่าก็อาจกลายเป็น “ผู้กระทำ” ได้เช่นกัน หากผู้ปฏิบัติไม่ละเอียดอ่อนมากพอต่อปัญหาพื้นฐานที่อาจนำไปสู่การสร้างความขัดแย้ง

หากจะทำให้การศึกษาแบบทวิ/พหุภาษาบนฐานของภาษาแม่เป็นผู้ปลดปล่อย/ผู้สร้างสันติภาพได้จำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าเป้าหมายหลักคือการยอมรับและส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาของคนมลายูปาตานีซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริงมากกว่าจะเป็นแค่สะพานเชื่อมไปสู่ภาษาประจำชาติ ทั้งนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีความจำเป็นที่ชาวมลายูมุสลิมต้องสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยให้ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ใช้ในการจัดการศึกษาทวิภาษาโดยใช้ภาษาแม่ในพื้นที่ชายแดนใต้ควรมีการปรับเปลี่ยนเพื่อแสดงให้เห็นถึงการยอมรับมรดกทางภาษาของชนกลุ่มน้อย เพื่อให้นโยบายนี้สามารถช่วยจัดการความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ของชาวมลายูมุสลิมและมีส่วนสนับสนุนการสร้างสันติภาพได้อย่างแท้จริง ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดย อาทิ การนำแนวทางการใช้อักษรโรมีในการสอนภาษามลายูปาตานีมาใช้กับเด็กอนุบาลแทนอักษรไทยควบคู่ไปกับการสอนพูดและฟังภาษาไทย

3.3 การประกาศให้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาทำงานในชายแดนใต้

การจะสามารถดำเนินการด้านการศึกษาแบบทวิ/พหุภาษาบนฐานของภาษาแม่ที่เป็นการยอมรับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาที่หลากหลายได้อย่างแท้จริงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในภาพใหญ่มานับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเรื่องทวิภาษา (Bilingual) หรือการรู้หนังสือแบบสองภาษา (Bi-literate) ในช่วงพ.ศ. 2556 Joseph Lo Bianco นักวิชาการด้านการศึกษาระดับนานาชาติและการรู้หนังสือได้เสนอ “การดำเนินการด้านการศึกษาแบบทวิภาษาและการอ่านออกเขียนได้ในสองภาษาทั้งภาษาไทย-มลายูปาตานีอย่างเต็มรูปแบบ” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควบคู่ไปกับ “นโยบายภาษาทำงานแบบทวิภาษาในระดับภูมิภาค” (Lo Bianco, 2013, p. 22) แนวคิดดังกล่าวซึ่งกอส.เองได้เคยเสนอไว้ก่อนหน้านี้ถูกต่อต้านจากชนชั้นนำไทยซึ่งเกรงว่านโยบายดังกล่าวจะกีดกร่อนสำนึกความเป็นไทย (Harai, 2006) ในปีพ.ศ. 2564 ได้มีความคืบหน้าที่สำคัญในการผลักดันการรับรองภาษาของชนกลุ่มน้อย คือการรับรอง “แผนปฏิบัติการด้านนโยบายภาษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2564-2565)” นโยบายดังกล่าวประกอบด้วยหลักคิดหลายประการ อาทิ การส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รวมไปถึงการอนุรักษ์

ภาษาแม่ในชีวิตประจำวันและผ่านระบบการศึกษา (khoromo kho nayobai phasa haeng chat, 2021) ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการด้านนโยบายภาษาแห่งชาติสามารถที่จะเป็นกรอบทางนโยบายที่สำคัญในการส่งเสริมการผลักดันนโยบายภาษาทำงานแบบทวิภาษาในระดับภูมิภาคในชายแดนใต้ได้ ซึ่งสามารถที่จะเป็นกรอบเชิงนโยบายที่เอื้อต่อการสอนและการเรียนรู้ภาษามลายูปาตานีในโรงเรียนได้ การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูปาตานี รวมไปถึงภาษามลายูกกลางสามารถสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับคนในชายแดนใต้ เพราะจะทำให้พวกเขาสามารถใช้ทักษะทางภาษาในการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พูดภาษามลายูเป็นหลักได้ รัฐควรจะมีมองภาษามลายูปาตานีเป็น *สินทรัพย์* มากกว่าจะเป็น *ภัยคุกคาม* ต่อความมั่นคงของชาติ การแสดงออกของรัฐในการยอมรับภาษาของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ผ่านการประกาศให้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาทำงานควบคู่กับภาษาไทยและการส่งเสริมการเรียนรู้แบบทวิภาษาจะเป็นการปลดปล่อยศักยภาพของคนในพื้นที่อย่างสำคัญและจะเป็นพลังในการหนุนเสริมการสร้างสันติภาพอีกด้วย

3.4 ส่งเสริมการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การแบ่งแยกเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทวีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออกจากความขัดแย้งรุนแรงที่ดำเนินอยู่ ณ เดือนมิถุนายน 2566 นักเรียนในโรงเรียนรัฐ (ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 300,521 คน ในขณะที่มีนักเรียน 262,351 คนศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนของเอกชน ในจำนวนนี้ 105,859 คนเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งสอนทั้งด้านศาสนาและวิชาสามัญซึ่งเป็นความรู้ทางโลก (Centre for Propelling Education in the Southern Border Provinces, 2024) นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมดเป็นมุสลิม สถิติเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนราวหนึ่งในสามอยู่ในสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่แทบไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างศาสนาเลย การแบ่งแยกโดยโครงสร้างของระบบการศึกษาดังกล่าวไม่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพและการสร้างความปรองดอง แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากที่จะจัดการกับการแบ่งแยกโดยโครงสร้างระบบการศึกษาเช่นนี้ในระยะสั้น แนวทาง

การศึกษาระหว่างวัฒนธรรมอาจจะเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีในหมู่เด็กและเยาวชนที่มีหลักความเชื่อและภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ที่ผ่านมา ได้มีการริเริ่มโครงการเกี่ยวกับ “การศึกษาระหว่างวัฒนธรรม” (Interculturality) ในพื้นที่ชายแดนใต้ไปบ้างแล้ว โดยยูเนสโกได้ให้คำจำกัดความว่า “การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม” คือ “การดำรงอยู่และการปฏิสัมพันธ์ที่เสมอภาคของวัฒนธรรมที่หลากหลายและความเป็นไปได้ในการสร้างการแสดงออกทางวัฒนธรรมร่วมกันผ่านการสนทนาและความเคารพซึ่งกันและกัน” (UNESCO, 2005) การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดพหุวัฒนธรรมซึ่งหมายถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มีพลวัต ซึ่งเกี่ยวพันกับการแลกเปลี่ยน การสร้างความเข้าใจ ความเคารพและการสนทนาระหว่างกลุ่มทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติหรือระดับนานาชาติ (UNESCO, 2006, pp.17-18) ครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ทางปัญญาและอารมณ์ แม้ว่าความตระหนักรู้และความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ ศาสนาและมานุษยวิทยาของวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งจำเป็น แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้นำไปสู่ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมเสมอไป การมีทัศนคติเชิงบวกต่อวัฒนธรรมอื่น ความเข้าอกเข้าใจและความเคารพต่อกันถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม (Lo Bianco & Slaughter, 2016) ทั้งนี้หลักคิดเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมมีองค์ประกอบ 5 ส่วนคือ 1) ตัวตนและความเป็นเจ้าของ (สร้างความภาคภูมิใจ เคารพตัวเอง) 2) ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (เคารพความแตกต่างหลากหลาย) 3) สิทธิมนุษยชนและความรับผิดชอบ (เรียนรู้สิทธิของตนเองและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น) 4) การไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียม (เข้าใจเนื้อหาของ การเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียม ไม่เพิกเฉยกับการถูกตีตรา) 5) สันติภาพและความขัดแย้ง (เข้าใจสาเหตุและวิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติวิธี) การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมจะเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยส่งเสริมความเข้าใจระหว่างเด็กและเยาวชนที่มีความเชื่อและภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในสถานะที่การแบ่งแยก

โดยโครงสร้างโรงเรียนไม่เอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในขณะที่สายสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมเริ่มห่างออกมากขึ้น การส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการศึกษาที่จะช่วยหนุนเสริมการสร้างสันติภาพและความปรองดองของผู้คนได้ในระยะยาวได้

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเป็นเหยื่อของความขัดแย้งและเป็นผู้กระทำให้เกิดความรุนแรงในชายแดนได้มากกว่าการสร้างสันติภาพ สถานศึกษาถูกมองว่าเป็นกลไกในทางอุดมการณ์ของรัฐและตกเป็นเป้าของการโจมตีของฝ่ายขบวนการปลดปล่อยปาตานี การดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนมานานกว่าศตวรรษพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวในการสร้างความมั่นคงและสันติภาพที่ยั่งยืนถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลไทยจะต้องพิจารณาอย่างจริงจังอีกครั้งถึงยุทธศาสตร์ต่อคนกลุ่มน้อยที่มีความต่างทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนใต้ แม้ว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาดูเหมือนจะมีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในระดับหนึ่ง แต่การยอมรับซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นยังค่อนข้างผิวเผินเมื่อวิเคราะห์ถึงแนวปฏิบัติจะพบว่านโยบายการผสมกลมกลืนยังไม่เคยหายไปแต่อาจจะถูกอำพรางภายใต้คำใหม่ ๆ ที่ผ่านมา ระบบการศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว

การทบทวนยุทธศาสตร์และบทบาทของรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากจะแปรเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นพลังขับเคลื่อนการสร้างสันติภาพอย่างแท้จริง เจตนารมณ์ทางการเมือง ความกล้าหาญทางจริยธรรมและความเข้าใจของผู้นำทางการเมืองของประเทศถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย รัฐบาลต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นว่ารัฐไทยให้การยอมรับความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาอย่างแท้จริง การประกาศให้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาทำงานในพื้นที่ชายแดนใต้ควบคู่ไปกับภาษาไทยจะเป็นรูปธรรมอันหนึ่งที่แสดงให้ถึงการยอมรับดังกล่าว ซึ่งจะส่งสัญญาณทางการเมืองที่ชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายกำลังเกิดขึ้น หากมีการนำภาษาไทยและภาษามลายูปาตานีมาใช้ในชีวิตประจำวันควบคู่กันไป เช่น ในเอกสาร

ราชการ ก็จะก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและสร้างแรงจูงใจในการจัดการศึกษาแบบทวิภาษาบนฐานของภาษาแม่ การเปิดพื้นที่ให้มีการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงการยอมรับประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เมื่อคนมลายูมุสลิมรู้สึก่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้รับการเคารพยอมรับ พวกเขาก็จะเปิดกว้างมากขึ้นในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม การสนทนาและการสร้างความปรองดองกับกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ รวมไปถึงกลุ่มที่อาจเคยถูกมองว่าเป็นศัตรูหรือผู้กดขี่จะสามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น

โครงการริเริ่มใด ๆ ในอนาคตเพื่อจะแปรเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นผู้ปลดปล่อย/ผู้สร้างสันติภาพ จำเป็นจะต้องมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาระบบราชการไทยมีความเป็นลำดับชั้น เทอะทะ และรวมศูนย์ การกระจายอำนาจในด้านการศึกษาจะเปิดโอกาสให้ความริเริ่มใหม่ ๆ สามารถก่อรูปก่อร่างได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีข้อเสนอจากองค์กรภาคประชาสังคมให้มีการจัดตั้ง “สภาการศึกษา” เพื่อเป็นเวทีให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มาปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบการศึกษาในชายแดนใต้ หากรัฐกระจายอำนาจในการบริหารจัดการการศึกษาให้กับท้องถิ่นมากขึ้นก็จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้กับผู้คนในพื้นที่และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเพื่อให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนและเป็นธรรมในชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

Arphattananon, T. (2018). Multicultural Education in Thailand. *Intercultural Education*, 29(2), 149–163. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14675986.2018.1430020>

- Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces. (2018). *Phaen yutthasat kansueksa khet phatthana phiset chaphokit changwat chaidae phaktai 20 pi*. Songkhla: Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces.
- Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces. (2020). *Sangkhom phahu watthanatham changwat chaidae tai: Laksut prawattisat thongthin changwat chaidae phaktai*. Songkhla: Centre for the Coordination and Administration of Education in the Southern Border Provinces.
- Centre for Propelling Education in the Southern Border Provinces. (2024). *Khomun sarasonthet pi-ngoppraman phoso 2566 khopkhet 5 changwat chaidae phaktai* [Unpublished raw data].
- Chalermripinyorat, R. (2019). The Shifting Battleground: Peace Dialogue in Thailand's Malay-Muslim South. In M. J. Montesano, T. Chong, & M. Heng (Eds.), *After the Coup: The National Council for Peace and Order Era and the Future of Thailand* (pp. 140–169). ISEAS – Yusof Ishak Institute.
- Chalermripinyorat, R. (2024). Thailand. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 16(1), pp. 28–32.
- Che Man, W. K. C. (1990). The Thai Government and Islamic Institutions in the Four Southern Muslim Provinces of Thailand. *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 5(2), 255–282. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/41056800>

- Deep South Watch. (2024). Statistics of Violence [Unpublished raw data], made available to the author.
- Harai, W. (2006, June 26). Gen Prem Rejects Key NRC Proposal. *Bangkok Post*.
- Human Rights Watch. (2010). *Targets of Both Sides* (p. 13). Human Rights Watch. Retrieved from <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/thailand0910webwcover.pdf>
- Keyes, C. F. (2019). *Buddhist Kingdom as Modern Nation State*. Routledge.
- Khoromo kho nayobai phasa haeng chat tang 6 yutthasat samkhan chai phasa chuai khapkhluan setthakit*. (2021, June 29). *Matichon Online*. Retrieved 9 April 2025 from https://www.matichon.co.th/politics/news_2802020
- Lo Bianco, J. (2013). *Language and Social Cohesion: Malaysia, Myanmar, Thailand (Conceptual Framework, 2013–2014 Work Plan)*. Submitted to UNICEF East Asia and Pacific Regional Office.
- Lo Bianco, J., & Slaughter, Y. (2016). Recognizing Diversity: The Incipient Role of Intercultural Education in Thailand. In J. Lo Bianco & A. Bal (Eds.), *Learning from difference: Comparative accounts of multicultural education* (pp. 191–219). Springer.
- Narongraksakhet, I., & Hajimasae, N. (2010). *Thruesadi mai sathaban kansueksa Muslim changwat chaidan phaktai*. Songkhla: Salatan Research and Academics.

- National Reconciliation Commission of Thailand. (2006). *Aochana khwamrunraeng duai phalang haeng samanchan*. Bangkok: National Reconciliation Commission of Thailand.
- Office of the Prime Minister's Office. (2021, 21 May). *Rueang kho khwam henchop (rang) phaen pati bat kan dan nayobai phasa haeng chat (phoso 2564-2565)*. [Copy in possession of author].
- Pathan, D. (2015, June 27). Bangkok Lacks the Will to Make Peace in Deep South. *The Nation*. Retrieved 9 April 2025 from <https://www.nationthailand.com/perspective/30263252>
- Pherali, T. (2022). *Conflict, Education and Peace in Nepal: Rebuilding Education for Peace and Development*. Bloomsbury Publishing.
- Pitsuwan, S. (1985). *Islam and Malay nationalism: A Case Study of the Malay-Muslims of Southern Thailand* (pp. 188–190). Thai Khadi Research Institute, Thammasat University.
- The Senate Committee on Military and National Security. (2022). *Kan thopthuan kitchakam kansueksa phuea khwam mankhong nai phuenthi changwat chaidan phaktai*. Bangkok: The Senate Committee on Military and National Security.
- UNESCO. (2005). *Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions* (Article 8). Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142919>
- UNESCO. (2006). *UNESCO Guidelines on Intercultural Education*. UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878>

UNICEF. (2014). *Thailand Case Study in Education, Conflict and Social Cohesion*. UNICEF East Asia and Pacific Regional Office.

UNICEF, & RILCA. (2018). *Bridge to a Brighter Tomorrow: The Patani Malay-Thai Multilingual Educational Programme*. UNICEF. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/reports/bridge-brighter-tomorrow>

Sacred Sovereignty and Cultural Memory: Constructing Malay-Muslim Identity in the *Hikayat Patani*

Tri Hermawan Aini¹

(Received: March 22, 2025; Revised: June 06, 2025; Accepted June 20, 2025)

Abstract

The *Hikayat Patani* serves as a critical textual artifact that articulates Malay-Muslim identity through the dynamic interplay of sacred sovereignty, cultural memory, and narrative resistance. This study employs close textual analysis and historical contextualization to examine how the text constructs political legitimacy by synthesizing Islamic orthodoxy with indigenous Malay traditions while resisting external domination. Drawing on theories of cultural memory and Islamic historiography, the research demonstrates how the *Hikayat Patani* mythologizes history, sacralizes kingship, and asserts autonomy through strategic narrative techniques. Findings reveal that the text operates not merely as a historical record but as an active instrument of identity preservation, embedding Islamic governance, royal rituals, and mythic symbolism to reinforce Patani's distinctiveness against Siamese and colonial incursions. The study highlights the text's enduring relevance in contemporary Southern Thailand, where its narratives continue to inform Malay-Muslim

¹ Lecturer, College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
Email: trih@kmutnb.ac.th

resistance and cultural revival. Funded through academic research grants in Southeast Asian studies, this project contributes to broader discourses on decolonial historiography and the political function of premodern texts.

Keywords: Hikayat Patani, Malay-Muslim Identity, Islamic Historiography, Cultural Memory, Narrative Resistance

Introduction

The *Hikayat Patani* stands as one of the most significant literary and historical texts of the Patani Sultanate, a once-flourishing center of Islamic scholarship and Malay culture in Southeast Asia (Teeuw & Wyatt, 1970). More than a dynastic chronicle, it represents a dynamic intersection of religion, politics, and culture, serving as both a record of the past and an active narrative through which identity, legitimacy, and memory are negotiated (Milner, 2008). By blending historical events with mythic motifs and Islamic ideals, the text constructs a collective consciousness for the Patani Malay Muslim community, one that remains relevant in contemporary identity discourses.

Situated in present-day Southern Thailand, the Patani Sultanate emerged as a pivotal nexus of trade, Islamic learning, and Malay cultural production (Aini, 2024; Islahuddin et al., 2021). The *Hikayat Patani* captures this complexity, reflecting the Sultanate's dual role as a regional power and a custodian of transregional Islamic values. Its narrative operates on multiple levels: as a political manifesto legitimizing authority, a cultural archive preserving traditions, and a symbolic resistance text against external domination (Andaya, 2001; Reid, 1988). This multifaceted function underscores its importance as a living document rather than a static historical relic.

Central to the text's ideological project is its strategic deployment of Islamic symbolism. The rulers of Patani are meticulously portrayed as paragons of piety and justice, embodying *Sunni* orthodoxy while adapting to local Malay socio-political structures (Marohabutr, 2008; Syukri, 2005). Frequent references to

Islamic institutions, from mosque foundations to royal oath-taking rituals serve to sacralize political authority, positioning the Sultanate within the broader *umma* while reinforcing its regional sovereignty (Milner, 1982). This synthesis of universal Islam and vernacular kingship reflects a broader pattern in Malay court literature, where legitimacy derives from divine affiliation.

Equally critical is the text's codification of Malay cultural memory. Royal ceremonies, linguistic idioms, and oral storytelling traditions are not merely decorative elements but active mechanisms of identity formation (S.H. Haji Salleh, 2010b). The *Hikayat Patani* elevates these practices to the level of sacred tradition, ensuring their transmission across generations. For instance, descriptions of coronation rituals or diplomatic customs function as cultural pedagogy, embedding social values while distinguishing Patani's identity from neighboring polities (Collins, 1998).

The text's mythic dimensions further amplify its ideological potency. Narratives of rulers with supernatural abilities, divine genealogies, and prophetic dreams transcend mere folklore (Cassirer, 1946). Instead, they mythologize history, transforming empirical events into a teleological narrative of Patani's sacred destiny (Teeuw & Wyatt, 1970). This mytho-historical approach, common in premodern Southeast Asian texts, serves a critical function: it collapses time, linking contemporary audiences to a glorified past while reinforcing communal resilience.

Composed during periods of Siamese encroachment and political decline, the *Hikayat Patani* also functions as an act of cultural resistance (Ishii, 1998; Marohabutr, 2008). Its emphasis on Patani's Islamic and Malay distinctiveness operates as a counter-narrative to

external domination, asserting autonomy through textual means. The text aligns with broader Malay literary traditions, where historiography becomes a tool for preserving sovereignty in the face of territorial and cultural erosion.

This study argues that the *Hikayat Patani* is a discursive battleground where Malay Muslim identity is constructed, affirmed, and contested through narrative. Drawing on theories of cultural memory (Assmann, 2011), and Islamic historiography (Robinson, 2003), it employs close textual analysis to explore how the text navigates three central tensions: between history and myth, local tradition and universal Islam, and political pragmatism and sacred idealism.

Through attention to narrative structure, symbolic language, and intertextual references within the broader corpus of Malay court literature, the analysis reveals how the *Hikayat Patani* encodes a resilient vision of communal identity. By situating the text within its historical moment while unpacking its literary strategies, this study sheds light not only on Patani's self-conception but also on the enduring power of Islamic-Malay texts to shape memory, authority, and belonging in contemporary Southern Thailand.

Literature Review

The *Hikayat Patani* has long been recognized as a significant historical and literary work, offering insights into the Patani Sultanate's political, cultural, and religious dynamics. Foundational studies by Teeuw and Wyatt (1970) and Winstedt (1969) established the text's dual role as both a historical chronicle and a cultural artifact, though their focus on dynastic narratives often overlooked its identity-shaping function. Milner (1982) expanded this by framing Malay texts

as tools for political and cultural legitimization, while Andaya (2001) and Che Man (1990) highlighted its role in defending Malay-Muslim identity against external pressures, particularly Siamese and colonial incursions. Despite these contributions, early scholarship tended to isolate historical or political analysis from the text's deeper symbolic and religious dimensions, leaving gaps in understanding how it actively constructs collective identity.

Regional scholars have enriched this discourse by exploring intersections of culture, religion, and resistance. Marohabutr (2008) examined the *Hikayat Patani* as a reflection of Patani's Islamic scholarly traditions and political resilience, while S.H. Haji Salleh (2010a, 2010b) and Islahuddin et al. (2021) emphasized its performative and oral dimensions as vessels of cultural memory. Porath's (2011) work further contextualizes the text within the Malay-Thai political world, revealing its strategic narratives of sovereignty. However, these studies often treat Islamic and mythic elements as static symbols rather than dynamic tools for identity formation. Malek's (1995, 1994) historical analysis complements this by tracing Patani's socio-political evolution, yet a sustained examination of the text's narrative strategies, balancing myth, history, and religious discourse remains underexplored.

Theoretical insights from global scholars open new avenues for understanding the *Hikayat Patani* beyond its regional context. Assmann's (2011) concept of cultural memory offers a compelling framework to explore how texts become repositories of identity through repetition, ritualization, and symbolic transmission. Likewise, Robinson's (2003) work on Islamic historiography provides tools to examine how Islamic historical narratives balance factual record with

spiritual purpose. Yet, these theories have rarely been applied to Malay texts in a sustained way. Most current scholarship either isolates Islamic themes from cultural traditions or treats mythic motifs as relics of premodern thinking. There is a marked absence of studies that bring these dimensions together to interrogate how *Hikayat Patani* actively constructs and reaffirms a resilient Muslim identity in the context of political decline, cultural resistance, and colonial disruption.

This study seeks to fill that gap by offering a close textual analysis that brings Islamic historiographical thought into dialogue with Malay literary forms and cultural memory. Its novelty lies in examining *Hikayat Patani* not merely as a historical document or cultural artifact, but as a dynamic narrative that negotiates tensions between myth and history, sacred and secular, local tradition and transregional Islam. By synthesizing perspectives from Western and Malay scholarship, and by applying a multidimensional lens to the text's symbolic structure and narrative strategy, this research highlights how the *Hikayat Patani* functions as a living discourse of identity. It contributes a fresh interpretation that bridges the divide between classical Malay literature and contemporary debates on belonging, resistance, and Muslim selfhood in Southern Thailand and beyond.

Research Methodology

This study employs qualitative textual analysis as its primary research method, focusing on a close reading of the *Hikayat Patani* to uncover how it constructs and communicates Malay Muslim identity. Textual analysis is central to this study, as it allows for a detailed examination of the narrative structure, language, and

symbolic elements within the text. Barthes (1977) emphasizes that textual analysis uncovers the underlying meanings and cultural codes embedded in a narrative, which are essential for understanding how identity is constructed. The aim is not merely to interpret the content at face value but to examine how the text generates meaning, negotiates power, and encodes cultural memory within its literary and religious registers. Drawing on interpretive traditions from literary studies, Islamic historiography, and cultural memory theory, this method seeks to unpack the layered dimensions through which identity is discursively constructed.

The primary source for this study is the English translation and critical edition of *Hikayat Patani* by Teeuw and Wyatt (1970), which remains the most accessible and authoritative version in academic discourse. Rather than relying on comparative classical texts, this study concentrates exclusively on *Hikayat Patani* as a distinctive narrative that reflects the unique socio-political and religious context of the Patani Sultanate. Insights from both Western and Malay scholars such as Bradley (2009), Porath (2011), S.H. Haji Salleh (2010a, 2010b), Islahuddin et al. (2021), Marohabutr (2008) and others are incorporated to illuminate the historical depth, cultural symbolism, and interpretive richness of the text, helping to situate it within broader conversations on Islamic legitimacy, memory, and identity formation in the Malay world.

The analysis is guided by three interrelated theoretical frameworks. First, Assmann's (2011) theory of cultural memory provides a lens to examine how the *Hikayat Patani* functions as a repository of identity, where rituals, genealogies, and sacred traditions are inscribed to ensure intergenerational transmission.

Second, Robinson's (2003) work on Islamic historiography offers insights into how the text balances historical record with spiritual purpose, embedding notions of divine legitimacy, sacred time, and Islamic ethics within the political narrative. Third, postcolonial literary theory, particularly as articulated by Edward Said (1979) and regional scholars studying Southeast Asian resistance literature, is employed to explore how the *Hikayat Patani* responds to external domination, whether Siamese, colonial, or epistemological through symbolic acts of cultural sovereignty.

The textual analysis proceeds through a structured process. Key episodes are identified and annotated based on recurring themes, such as the sacralization of kingship, the role of Islam in legitimizing rule, mythic genealogies, ritual performances, and expressions of cultural autonomy. These themes are then examined for their narrative structure, intertextual echoes with other Islamic-Malay traditions, and symbolic language. Attention is paid to how myth and history are woven together to assert continuity and resilience, how religious discourse affirms communal identity, and how narrative strategies encode resistance during periods of political decline or cultural pressure.

By combining close reading with a multidimensional interpretive lens, this methodology enables a deeper understanding of how *Hikayat Patani* constructs a resilient vision of Malay-Muslim identity. Rather than treating the text as a passive historical record, this approach emphasizes its role as an active agent in shaping memory, authority, and belonging in the Patani region and beyond.

Results

1. An Overview of *Hikayat Patani*

The rich literary heritage of Patani, a once-thriving Malay-Muslim kingdom, has helped to preserve its political and cultural past. Patani literature, especially historical writings, is essential to recording the sociopolitical development and identity of the area. *Hikayat Patani* is the most well-known work in this tradition and is an essential resource for comprehending the history of the region, its rulers, and the larger sociocultural dynamics. According to S.H. Haji Salleh (2010), *Hikayat Patani* is a literary work that describes the Patani State in the past. In particular, a Malay country that is now a part of Siam, Thailand. However, the author's name is not mentioned in this *hikayat*.

A. Teeuw and D.K. Wyatt split this *hikayat* into two manuscripts before its publication. The first manuscript was discovered in Washington, D.C., at the Library of Congress with the title; "History of Patani, a Kingdom of the East Coast of the Peninsula of Malacca, Near the Siamese Boundary". According to Teeuw and Wyatt (1970), at the end of the original manuscript was written "Abdullah bin Abdul Kadir 1839, Singapore".

Tamat al-kalam. Bahwa tamatlah kitab undang-undang Patani ini disalin dalam negeri Singapura kepada Sembilan hari bulan Syaaban tahun 1255 sanat, iaitu kepada enambelas hari bulan oktober tahun Masihi 1839 sanat. Tamat adanya. Adapun yang empunya kitab ini Tuan North adanya (Teeuw & Wyatt, 1970).

Meaning:

The end of al-Kalam. This Patani principles book was completed and copied in the state of Singapore on the ninth of Shaaban in the year 1255 AH, which

is the sixteenth of October in 1839 AH. It's finished. As for the owner of this book is Mr. North

According to S.H. Haji Salleh (2010), the passage suggests that North brought this manuscript back to Washington after obtaining it from Abdullah bin Abdul Kadir. It is possible that Abdullah acquired this manuscript during his 1839 trip through Kelantan. The second manuscript was from the Skeat collection housed at the Institute of Social Anthropology, University of Oxford. This collection is in the possession of H. W. Emanuels. This manuscript was entitled "*Salahsilah Negeri Patani*" (Historical Notes About Patani) (S.H. Haji Salleh, 2010a). According to Teeuw and Wyatt (1970), this manuscript was in the form of a lined book, measuring 21 x 17.5 cm and containing 67 pages written in pencil. Teeuw and Wyatt used both manuscripts to compile the *Hiyakat Patani* published by the Koninklijk Instituut Voor Taal-, Land-en Volkenkunde, The Hague: Martinus Nijhoff, 1970.

Based on the text from Teeuw and Wyatt (1970), the story itself combines historical narrative, folklore, and legend. It starts with mythical beginnings and moves through the founding and growth of the Sultanate of Patani, emphasizing significant occasions, historical figures, and customs. Not only is it a chronicle, but it also uses narrative to support the legitimacy of the Sultanate and its leaders. *Hikayat Patani* was written in classical Malay and offers insights into how historical memory was created and passed down orally before being recorded in writing. It also reflects the rich literary tradition of the region.

2. Sacralization of Kingship: Islam as the Foundation of Political Legitimacy

The *Hikayat Patani* meticulously constructs the image of Patani's rulers as divinely sanctioned leaders, blending *Sunni* Islamic orthodoxy with indigenous Malay political traditions (Milner, 1982). This synthesis is not merely a historical record but a deliberate ideological project to legitimize royal authority through religious sanctification (Andaya, 2001). The text follows a pattern common in Malay court literature, where rulers are depicted as both temporal leaders and spiritual figures (S.H. Haji Salleh, 2010b). This duality reflects what scholars term the "Islamization of sovereignty," where Southeast Asian rulers adopted Islamic symbols while retaining local governance structures.

A key strategy in this sacralization process is the depiction of royal rituals, such as oath-taking ceremonies and mosque foundations as sacred acts that bind political authority to divine will (S.H. Haji Salleh, 2010a; Teeuw & Wyatt, 1970). The text emphasizes the Islamic dimensions of these rituals, portraying them as essential to the ruler's legitimacy (Marohabutr, 2008). For instance, mosque construction is framed not just as an architectural project but as a spiritual duty aligned with *Sunni* traditions of pious rulership (Syukri, 2005). Malay scholars highlight how royal ceremonies in the *Hikayat Patani* are narrated as acts of devotion, merging governance with Islamic piety (Islahuddin et al., 2021). This intertwining elevates the sultanate beyond secular rule, embedding it within a divinely ordained cosmological order (Milner, 2008).

The text further mythologizes Patani's rulers through narratives of prophetic dreams and supernatural abilities (Cassirer,

1946). These motifs transform historical figures into archetypal heroes whose authority transcends human limitations (Winstedt, 1969). The *Hikayat Patani* frequently describes rulers receiving divine visions, a trope also found in other Malay chronicles like the *Sejarah Kerajaan Melayu Patani*. Scholars interpret these elements as part of an Islamic literary tradition where dreams signify *barakah* (divine blessing) and reinforce sacred legitimacy (S.H. Haji Salleh, 2010b). According to Porath (2011), by framing kingship in these terms, the text constructs a theopolitical ideology resistant to external challenges.

This sacralization also functions as resistance against Siamese and colonial domination (Che Man, 1990). Islamic historiography often employs religious symbolism to assert autonomy in the face of encroachment (Robinson, 2003). The *Hikayat Patani*'s insistence on divine legitimacy counters Siamese claims over the region (Ishii, 1998). The text's emphasis on Islamic governance distinguishes Patani from Buddhist neighbors, reinforcing a distinct Malay-Muslim identity (Marohabutr, 2008). Thus, sacralization is not just theological but a political strategy to preserve ideological sovereignty.

The text's portrayal of kingship reveals a negotiation between universal Islam and vernacular Malay traditions. Cultural memory thrives on such symbolic syntheses, where identities are codified into enduring narratives (Malek, 1994). The *Hikayat Patani*'s rulers embody both Islamic ideals and Malay sovereignty, creating a resilient model of legitimacy (Andaya & Milner, 1996). This narrative strategy actively shapes collective consciousness, ensuring Patani's identity endures in contemporary Southern Thailand.

3. Cultural Memory and Identity Formation: Myth, History, and Collective Consciousness

The *Hikayat Patani* artfully merges historical events with mythic narratives to construct a teleological vision of Patani's past, one that positions the sultanate within a divinely ordained trajectory. The text's portrayal of Patani's founding rulers incorporates supernatural elements, such as divine interventions and auspicious omens, which elevate their legitimacy beyond mere political succession (Teeuw & Wyatt, 1970). Such techniques align with what Cassirer (1946) identifies as the "mythicization of history," where collective memory is shaped through symbolic storytelling. By blending fact and legend, the *Hikayat Patani* ensures that Patani's past is remembered not as a series of random events but as a purposeful unfolding of Islamic destiny.

Beyond its mytho-historical framework, the text meticulously documents royal customs, linguistic idioms, and oral traditions, serving as pedagogical tools for transmitting Malay-Muslim identity across generations (M. Haji Salleh, 2018; S.H. Haji Salleh, 2010b). Descriptions of coronation rituals, for example, are not merely ceremonial but encode ethical and religious values, instructing future rulers on the Islamic ideals of justice and piety (Marohabutr, 2008). The use of elevated court language (*bahasa istana*) further reinforces social hierarchies while embedding Islamic terminology into everyday discourse (Collins, 1998). These narrative choices reflect what Assmann (2011) terms "cultural memory," where texts act as living repositories of identity, ensuring continuity amid political change. The *Hikayat Patani* thus functions as both a historical record and a didactic manual, shaping the worldview of its audience.

As a cultural archive, the text actively preserves Patani's distinctiveness against external influences, particularly Siamese domination, by foregrounding its Islamic and Malay heritage (Aini, 2024). The detailed accounts of diplomatic exchanges, for instance, highlight Patani's autonomy by contrasting its refined court protocols with the perceived inferiority of neighboring polities (Porath, 2011). This rhetorical strategy aligns with postcolonial theories of resistance literature, where marginalized communities assert sovereignty through narrative (Said, 1979). The *Hikayat Patani*'s emphasis on Patani's Islamic scholarship and literary traditions further distinguishes it from Siamese Buddhist hegemony, reinforcing a sense of cultural pride (Fathy al-Fatani, 1994). In this way, the text operates as a bulwark against assimilation, ensuring that Patani's identity remains legible despite external pressures.

The interplay of myth and history in the *Hikayat Patani* also serves to collapse temporal boundaries, linking contemporary audiences to a glorified past. By recounting the exploits of legendary rulers, the text fosters a sense of communal resilience, suggesting that Patani's decline is temporary and reversible (Teeuw & Wyatt, 1970). This cyclical view of time, common in Islamic historiography, contrasts with linear colonial narratives that frame Patani as a conquered territory. The text's mythic elements such as prophecies of future revival, thus function as psychological resistance, sustaining hope amid political subjugation (Malek, 1994). Through these devices, the *Hikayat Patani* transforms memory into a tool of survival, ensuring that Patani's identity endures even in periods of crisis.

The *Hikayat Patani*'s construction of cultural memory reveals its enduring relevance in contemporary identity politics. The text's

narrative strategies mythicization, pedagogical documentation, and resistance rhetoric, continue to resonate in Southern Thailand, where Malay-Muslim communities still invoke Patani's golden age to assert their rights. S.H. Haji Salleh (2010b) argues that such texts are not relics of the past but active participants in modern discourses of belonging. By preserving Patani's distinct identity through literary means, the *Hikayat Patani* exemplifies how cultural memory can transcend time, offering a blueprint for communal resilience in the face of ongoing marginalization.

4. Narrative Resistance: Asserting Autonomy Through Textual Strategies

The *Hikayat Patani* weaponizes cultural specificity to resist Siamese hegemony, particularly through its meticulous documentation of Islamic judicial autonomy. Where Siamese chronicles portrayed Patani as a vassal, the text spotlights independent *Qadi* courts administering *Sharia* (Syukri, 2005), and vibrant scholarly networks with Yemeni and Malay ulama (Azra, 2004). This aligns with Asad's (2003) concept of "discursive tradition," where the act of inscribing Islamic governance in *Jawi* script itself constitutes resistance.

Intertextuality amplifies this defiance. The text deliberately mirrors the *Sejarah Kerajaan Melayu Patani's* sovereignty motifs, like the sacred oath (*sumpah setia*) sworn on the Quran while innovating with Patani-specific symbols like the *Cik Siti Wan Kembang* legend (S.H. Haji Salleh, 2010b). These narrative choices create a double resistance: against Siamese erasure and pan-Malay cultural homogenization. The chronicle's strategic silences are equally potent; its omission of Siamese suzerainty rituals subverts dominant historiography through absence (Spivak, 1988).

Mythic temporality sustains this resistance into the present. By framing Patani's 17th-century golden age as both historical fact and cyclical destiny (e.g., prophecies of the "just ruler's return"), the text operates a temporal manifesto (Liow, 2010). Contemporary activists replicate this strategy, quoting the *Hikayat*'s revival prophecies in social media campaigns, demonstrating how premodern textual strategies still fuel modern identity politics (Sathian, 2022).

Discussion

1. Negotiating History and Myth: The Text as a Living Discourse of Identity

The *Hikayat Patani*'s sophisticated interweaving of historical events with mythic narratives transcends conventional historiography, creating an emplotted version of the past that serves specific ideological functions (White, 1978). Rather than presenting objective facts, the text strategically incorporates supernatural elements and Islamic eschatology to construct a teleological narrative of Patani's destiny (Robinson, 2003). This approach reflects a distinctly Malay-Muslim historiography that, as S.H. Haji Salleh (S.H. Haji Salleh, 2010b) observes, prioritizes meaning over factual precision, transforming raw events into morally instructive stories. The chronicle's account of Patani's foundation, replete with divine signs and auspicious portents, exemplifies how myth operates a symbolic mediation between the community and its historical consciousness (Ricoeur, 1984). Through such narrative strategies, the text constructs what Assmann (2011) describes as "connective structure" that binds generations through shared symbolic language.

This blending of historical and mythic registers serves crucial psychological and political functions for the Patani community, particularly during periods of external domination (Marohabutr, 2008). By presenting the sultanate's history as divinely ordained, the text fosters social memory, a collective understanding of the past that reinforces present identity (Connerton, 1989). The *Hikayat Patani*'s frequent references to rulers receiving divine dreams or supernatural assistance create mythic consciousness that transcends temporal political realities (Cassirer, 1946). This narrative approach proves particularly potent in colonial and postcolonial contexts, where subaltern communities often preserve identity through alternative historical imaginaries (Chatterjee, 1993). The text's mytho-historical framework thus functions as a hidden transcript, maintaining a counter-narrative to dominant historical discourses (Scott, 1990).

The Islamic dimensions of this historical construction merit particular attention, as they distinguish the *Hikayat Patani* from purely local chronicle traditions (Teeuw & Wyatt, 1970). The text carefully situates Patani's rulers within an Islamic cosmology, presenting them not just as political leaders but as inheritors of prophetic tradition (A. Milner, 2008). This reflects the *Islamicate* mode of historiography, where temporal events gain meaning through their connection to sacred history (Hodgson, 1974). The chronicle's emphasis on mosque construction, Islamic justice, and scholarly patronage transforms what might be ordinary political history into what Robinson (Robinson, 2003) calls "sacred biography." Such narrative choices align with what Islamic scholars' term *sira* tradition, where historical accounts serve didactic religious

purposes (Khalidi, 1996). Through these techniques, the text sacralizes Patani's past while ensuring its relevance to Muslim audiences across temporal and spatial boundaries.

The *Hikayat Patani's* approach to history and myth reveals sophisticated understanding of cultural memory's role in community survival (Assmann & Czaplicka, 1995). Unlike Western historicism that privileges factual accuracy, the text employs oral historiography techniques, repetition, formulaic structures, and symbolic embellishment to enhance memorability (Vansina, 1985). This method proves particularly effective in preserving identity during what Nora (1989) terms "lieux de mémoire" crises, when physical institutions of memory are threatened. The text's cyclical narrative structure, where historical patterns repeat with divine intervention, creates mythic time, offering psychological refuge from linear historical decline (Eliade, 1954). Contemporary scholars note how these very narrative strategies continue to inform Patani's modern resistance literature, demonstrating traveling nature of cultural memory across generations (Islahuddin et al., 2021).

The *Hikayat Patani's* negotiation of history and myth challenges conventional academic boundaries between "fact" and "fiction" in historical writing. The text exemplifies what Andaya (2001) terms "historiographical sovereignty", the right of communities to construct their past through culturally specific narrative modes. Its continued relevance in contemporary Southern Thailand, where historical narratives remain politically charged, demonstrates time-lag of cultural meaning, where premodern texts gain new significance in modern identity struggles (Bhabha, 1994). The chronicle's endurance as a subjugated knowledge, officially marginalized but culturally vital,

speaks to the power of alternative historical discourses. As modern Patani Muslims navigate complex political realities, the *Hikayat Patani* persists not as relic but a contrapuntal narrative, offering both memory of past greatness and blueprint for future identity preservation.

2. Islam and Vernacular Kingship: Balancing Universal and Local Identities

The *Hikayat Patani* exemplifies the sophisticated negotiation between *Sunni* Islamic orthodoxy and indigenous Malay political traditions, creating a distinctive model of Islamicate kingship (S.H. Haji Salleh, 2010a). Unlike rigid doctrinal interpretations, the text presents Patani's rulers as both guardians of Islamic law (*syariah*) and practitioners of Malay *adat* (customary law), synthesizing these systems into a cohesive governance framework (Marohabutr, 2008). This approach mirrors other Malay courts, where rulers strategically adopted Islamic titles like *Khalīfatullāh* (God's Caliph) while retaining pre-Islamic rituals of sovereignty, such as the installation ceremonies described in the text (Islahuddin et al., 2021; PELETZ, 2018). By framing the sultan as simultaneously the *ulama's* patron and the *adat's* custodian, the *Hikayat Patani* constructs a hybrid legitimacy that appeals to both transregional Muslim and local Malay audiences (Yoffee & Cowgill, 1988).

Central to this synthesis is the text's sacralization of kingship through Islamic symbolism, which anchors Patani's regional authority within the universal *umma* (Fathy al-Fatani, 1994). The chronicle meticulously documents how rulers performed Friday prayers in grand mosques, hosted Quranic recitations, and consulted with Arab and Indian scholars, thereby positioning Patani as a node in the global Islamic network (Teeuw & Wyatt, 1970). Yet, as S.H. Haji

Salleh (S.H. Haji Salleh, 2010b) notes, these Islamic acts were seamlessly integrated with Malay court protocols, such as the use of royal regalia (*alat kebesaran*) and the language of *daulat* (divine royal power), creating a vernacularized Islam unique to the Malay world. This duality is a cosmopolitan locality, where universal religious ideals are inflected through distinct cultural idioms to maintain political relevance.

The text's narrative strategies actively resist binary categorizations of "Islamic" versus "local" traditions, revealing instead a dynamic discursive field (Che Man, 1990). For instance, the *Hikayat Patani* describes oath-taking rituals where Malay nobles swore on the Quran while invoking animistic symbols like *keris* (daggers) and *air sembahyang* (ritual water), a syncretism that scholars argue strengthened communal cohesion (Osman, 1989). Such practices, far from being contradictory, exemplify the Islamization of Malay civilization, where pre-Islamic elements were reinterpreted through Islamic epistemology (Wan Daud, 1998). The chronicle's portrayal of rulers as both *Sayyidina* (a term denoting prophetic lineage) and practitioners of *ilmu kebatinan* (esoteric knowledge) further underscores this synthesis (Azra, 2004), challenging purist narratives that dismiss Malay Islam as inauthentic.

This negotiated identity remains politically salient in contemporary Southern Thailand, where Patani's legacy informs modern Malay-Muslim resistance. The *Hikayat Patani*'s model of vernacularized Islam resurfaces in grassroots movements that frame cultural preservation from *silat* (martial arts) to *wayang kulit* (shadow puppetry) as acts of religious fidelity (Hadiz, 2016). As Saat (Saat, 2018) observes, this reflects a broader Southeast Asian pattern where Islamic identity is articulated through localized narratives rather than Arab-

centric paradigms. The text's enduring relevance thus lies not in its historical accuracy but in its paradigm of adaptive sovereignty, a lesson for modern communities navigating globalization's homogenizing pressures.

3. The *Hikayat Patani* as a Symbolic Act of Resistance and Continuity

The *Hikayat Patani* operates as a sophisticated form of epistemic resistance, challenging external domination through its narrative construction of sovereignty. By asserting Patani's Islamic and Malay identity through carefully curated historical and mythic narratives, the text counters Siamese and later colonial attempts to erase the sultanate's political legitimacy (Che Man, 1990). This aligns with what Scott (1990) terms "weapons of the weak," where subaltern communities employ cultural production as resistance. The text's meticulous documentation of royal lineages and Islamic governance directly contests Siamese claims of suzerainty, reasserting Patani's autonomous history (Andaya, 2001). Through these narrative strategies, the *Hikayat Patani* transforms from mere chronicle to political manifesto, preserving the idea of Patani's sovereignty even during periods of subjugation (A. Milner, 2008).

The text's resistance function manifests particularly in its treatment of cultural and religious boundaries (Marohabutr, 2008). By emphasizing Islamic institutions such as mosques and *pondok* or *madrasahs* as central to Patani's identity, the text creates a symbolic bulwark against Buddhist Siamese cultural influence (Liow, 2009). This strategy reflects "cultural capital" accumulation, where marginalized groups assert value in their distinct traditions. The *Hikayat Patani*'s detailed accounts of Malay court rituals and

Islamic scholarship serve to mark Patani's difference from its neighbors, reinforcing community cohesion (Teeuw & Wyatt, 1970). Such narrative choices demonstrate how premodern texts could function as tools of soft resistance, maintaining identity under external pressure.

In contemporary Southern Thailand, the *Hikayat Patani's* emphasis on cultural distinctiveness retains profound political relevance (Aini, 2024). Modern Malay-Muslim activists frequently reference the text's historical narratives to support claims for cultural rights and autonomy (Porath, 2011). This phenomenon illustrates how cultural memory, once codified in texts, can be reactivated centuries later to serve contemporary political needs (Assmann, 2011). The text's enduring significance challenges prevailing views on the supersession of premodern chronicles by modern nationalism, highlighting instead their adaptive resilience within contested political landscapes (Satha-Anand, 2019). In this way, the *Hikayat Patani* continues to shape identity politics in Thailand's southern border provinces, serving as both historical record and living political document.

The mechanisms through which the text maintains continuity deserve particular examination. Unlike static historical records, the *Hikayat Patani* employs what Connerton (1989) calls "incorporating practices", narrative techniques that ensure intergenerational transmission of memory. Its rhythmic prose, formulaic descriptions of royal ceremonies, and repetition of key Islamic motifs all facilitate oral preservation (S.H. Haji Salleh, 2010b). These literary strategies create "travelling memory," allowing the text's resistance narratives to remain culturally mobile across time.

The inclusion of prophetic visions about Patani's future revival particularly exemplifies this, offering hope during periods of decline while ensuring the text's continued relevance (Teeuw & Wyatt, 1970). Such features transform the chronicle from passive record to active participant in identity maintenance.

The legacy of the *Hikayat Patani* ultimately challenges conventional distinctions between premodern and modern resistance. Its narratives demonstrate how cultural texts can sustain oppositional consciousness across centuries, resisting regimes of truth imposed by dominant powers. Contemporary scholars note how the text's motifs reappear in modern Patani literature, political discourse, and even educational curricula (Bradley, 2009). This continuity underscores the importance subaltern voice in colonial and postcolonial contexts. Far from being a relic of the past, the *Hikayat Patani* remains a living testament to how marginalized communities weaponize their historical narratives against cultural erasure, offering a case study in long-term resistance through textual means.

Conclusion and Recommendation

The *Hikayat Patani* exemplifies the powerful intersection of religion, politics, and cultural memory in constructing Malay-Muslim identity. Through its strategic blending of Islamic symbolism, mythic historiography, and vernacular kingship, the text articulates a vision of Patani's sovereignty that resists temporal and political erosion. By sacralizing authority, preserving cultural memory, and asserting autonomy through narrative resistance, it functions not just as a historical document but as an active framework for communal belonging, one that remains relevant in contemporary Southern

Thailand. The text's narrative strategies, including its mythologization of history and synthesis of Islamic and Malay traditions, reveal identity as a dynamic process negotiated through storytelling and symbolic representation. This adaptive resistance, balancing universal Islamic ideals with local cultural practices, demonstrates how premodern texts serve as both shields against cultural erasure and tools for ideological resilience, offering crucial insights into the enduring power of historical narratives in modern identity struggles.

Future research should examine how the *Hikayat Patani's* narratives are employed in current socio-political contexts, particularly in Southern Thailand's identity movements. Investigations into its role in oral traditions, digital activism, and educational curricula could uncover new dimensions of its living legacy, while comparative studies with other Malay-Muslim chronicles would illuminate broader patterns of resistance historiography in Southeast Asia. Such scholarship would not only deepen our understanding of premodern texts in postcolonial identity politics but also provide valuable perspectives for cultural preservation and conflict resolution.

References

- Aini, T. H. (2024). Past Perception of Malay-Muslim Identity in the Deep South of Thailand: An Analytical Study of Patani History Literature. *Muāṣarah: Jurnal Kajian Islam Kontemporer*, 6(2), 153–164.
- Andaya, B. W., & Milner, A. (1996). The Invention of Politics in Colonial Malaya: Contesting Nationalism and the Expansion of the Public Sphere. *The American Historical Review*, 101(5), 1600.
- Andaya, L. Y. (2001). The Search for the 'Origins' of Melayu. *Journal of Southeast Asian Studies*, 32(3), 315–330.

- Asad, T. (2003). *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*. Stanford University Press.
- Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge University Press.
- Assmann, J., & Czaplicka, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 65, 125–133.
- Azra, A. (2004). *The origins of Islamic reformism in Southeast Asia: Networks of Malay-Indonesian and Middle Eastern Ulama in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. Allen & Unwin.
- Barthes, R. (1977). *Image, Music, Text*. Hill and Wang.
- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. Routledge.
- Bradley, F. R. (2009). Moral Order in a Time of Damnation: The Hikayat Patani in Historical Context. *Journal of Southeast Asian Studies*, 40(2), 267–293.
- Cassirer, E. (1946). *Myth of The State*. New Haven.
- Chatterjee, P. (1993). *The Nation and Its Fragments: Colonial and Postcolonial Histories*. Princeton University Press.
- Che Man, W. K. (1990). Muslim Separatism: The Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand. In *The Journal of Asian Studies* (Issue 2). Oxford University Press.
- Collins, J. T. (1998). *Malay, World Language: A Short History*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Connerton, P. (1989). *How Societies Remember*. Cambridge University Press. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628061>
- Eliade, M. (1954). *Cosmos and History: The Myth of the Eternal Return*. Haeper Torchrooks.

- Fathy al-Fatani, A. (1994). *Pengantar Sejarah Patani*. Pustaka Darussalam.
- Hadiz, V. R. (2016). *Islamic Populism in Indonesia and the Middle East*. Cambridge University Press.
- Hodgson, M. G. S. (1974). *The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization* (Vol. 1). University of Chicago Press.
- Ishii, Y. (1998). *The Junk Trade from Southeast Asia: Translations from the Tōsen Fusetsu-gaki, 1674-1723*. Institute of Southeast Asian Studies.
- Islahuddin, I., Tawandorloh, K. A., & Menjamin, S. (2021). Diplomatic strategies of the Patani kingdom in Hikayat Patani: a Sociology of Literature Study. *BAHA STRA*, 41(2), 172.
- Khalidi, T. (1996). *Arabic Historical Thought in the Classical Period*. Cambridge University Press.
- Liow, J. C. (2009). *Islam, Education, and Reform in Southern Thailand: Tradition and Transformation*. Institute of Southeast Asian Studies.
- Liow, J. C. (2010). Religious Education and Reformist Islam in Thailand's Southern Border Provinces: The Roles of Haji Sulong Abdul Kadir and Ismail Lutfi Japakiya. *Journal of Islamic Studies*, 21(1), 29–58. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/jis/etp026>
- M. Haji Salleh. (2018). *Yang Empunya Cerita: The Mind of the Malay Author* (2nd ed.). Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Malek, M. Z. A. (1995). Kedatangan Islam dan Bermulanya Pemerintahan Beraja Patani. *Malaycivilization*, 17–34.

- Malek, Mohd. Z. A. (1994). *Patani dalam Tamadun Melayu*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Marohabutr, W. (2008). *Hikayat Patani: The Chronicle of Patani*.
- Milner, A. (2008). *The Malays*. Oxford.
- Milner, A. C. (1982). *Kerajaan: Malay Political Culture on the Eve of Colonial Rule*. University of Arizona Press.
- Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26, 7–24. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/2928520>
- Osman, Mohd. T. (1989). *Malay Folk Beliefs: An Integration of Disparate Elements*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- PELETZ, M. G. (2018). *Islamic Modern*. Princeton University Press.
- Porath, N. (2011). The Hikayat Patani: The Kingdom of Patani in the Malay and Thai Political World. *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society*, 84(2), 45–65.
- Reid, A. (1988). *Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680*. Yale University.
- Ricoeur, P. (1984). *Time and Narrative* (K. McLaughlin & D. Pellauer, Trans.; Vol. 1). University of Chicago Press.
- Robinson, C. F. (2003). *Islamic Historiography*. Cambridge University Press.
- Saat, N. (2018). *The State, Ulama and Islam in Indonesia and Malaysia*. Amsterdam University Press.
- Said, E. W. (1979). *Orientalism*. Vintage Books.
- Satha-Anand, C. (2019). *Imagined Land?: The State and Southern Violence in Thailand* (1st ed.). Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa (ILCAA).

- Sathian, M. R. (2022). Memorializing Conflict and History in South Thailand through Museums, Art, and Poetry. *The Public Historian*, 44(2), 7–28. Retrieved from <https://doi.org/10.1525/tpb.2022.44.2.7>
- Scott, J. C. (1990). *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*. Yale University Press.
- S.H. Haji Salleh. (2010a). *Hikayat Patani*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- S.H. Haji Salleh. (2010b). *Malay Literature of the 19th Century*. Institut Terjemahan dan Buku Malaysia.
- Spivak, G. C. (1988). Can the Subaltern Speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture* (pp. 24–28). Macmillan.
- Syukri, I. (2005). *History of The Malay Kingdom of Patani* (C. Bailey & J. N. Miksic, Trans.). Silkworm Books.
- Teeuw, A., & Wyatt, D. K. (1970). *Hikayat Patani*. Martinus Nijhoff.
- Vansina, J. (1985). *Oral Tradition as History*. James Currey.
- Wan Daud, W. M. N. (1998). *The Educational Philosophy and Practice of Syed Muhammad Naquib al-Attas*. ISTAC.
- White, H. (1978). *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism*. Johns Hopkins University Press.
- Winstedt, R. O. (1969). *A History of Classical Malay Literature*. Oxford Univeristy Press.
- Yoffee, N., & Cowgill, G. L. (1988). *The Collapse of Ancient States and Civilizations* (N. Yoffee & G. L. Cowgill, Eds.). University of Arizona Press. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/j.ctv1prsr5>

Research Article

Peace Education in Southern Thailand: Implementing Conflict-Sensitive Pedagogy in Islamic Schools

*Serigne Sagne Dieye Sy*¹

(Received: March 4, 2025; Revised: May 9, 2025; Accepted: June 20, 2025)

Abstract

The protracted ethno-political conflict in the Deep South of Thailand poses enduring challenges to peace and social cohesion, particularly among the region's diverse communities. This study investigates how peace education grounded in Islamic ethical principles can contribute to deradicalization, strengthen multicultural understanding, and promote sustainable peacebuilding. Conducted in three private Islamic schools in the Deep South of Thailand, this study investigates the transformative potential of faith-based peace education as a mechanism for peacebuilding, social cohesion, and deradicalization in a multicultural and conflict-affected context. This research is grounded in core Islamic ethical frameworks: justice (ʿAdl), emphasizing fairness and equity; compassion (Rahmah), promoting empathy and solidarity; and dialogue (Hiwar), encouraging peaceful negotiation, and mutual understanding. These principles guide educational practices that promote justice, empathy, and

¹ Graduate Student, Master of Arts in Conflict and Peace Studies, Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University. Email: sagne9@gmail.com

dialogue, aligning with peace education's aim to overcome structural violence and build inclusive, harmonious communities. Using a qualitative research design, data were collected from 28 informants, including educators, administrators, and students, through semi-structured interviews, observations, and document analysis. The findings reveal that peace education initiatives cultivate empathy, encourage constructive dialogue, and support non-violent approaches to conflict resolution. Such outcomes are particularly effective when supported by targeted teacher training and inclusive community involvement. Despite these positive developments, the study identifies persistent obstacles: limited institutional resources, intergenerational trauma, and unresolved historical grievances continue to challenge the implementation and impact of peace education. Nevertheless, when contextually adapted and anchored in Islamic teachings, peace education emerges as a vital instrument for fostering resilience, unity, and social transformation. This research highlights education's vital role in peacebuilding, showing that integrating faith-based ethics with context-sensitive teaching supports deradicalization and social cohesion. The findings underscore the need for long-term commitment, collaborative stakeholder engagement, and policy support to realize the full potential of peace education in promoting enduring social cohesion.

Keywords: Peace Education, Social Cohesion, Deradicalization, Multiculturalism, Peacebuilding

Introduction

Building peace in the Deep South of Thailand presents a pressing challenge due to its region's long-standing conflict and socio-cultural tensions, particularly in areas with significant ethnic Malay-Muslim populations, such as Pattani and Songkhla (Pherali, 2023). The Deep South of Thailand, which includes Pattani, Yala, Narathiwat, and parts of Songkhla, has endured a protracted and complex conflict rooted in ethno-religious identity, historical grievances, and political marginalization (Chachavalpongpun, 2023). The roots of the conflict trace back to the 1909 annexation of the Pattani Sultanate by Siam, which marked the beginning of Malay-Muslim resistance to the assimilation into Thailand's predominantly Buddhist identity (Woodward & Scupin, 2021). This resistance has manifested through cycles of violence, mistrust, and socio-political fragmentation. The repressive state measures that followed, including efforts to suppress the Malay language, Islamic law, and traditional institutions, contributed to a narrative of victimhood and resistance, especially in the context of the region's growing disillusionment with the Thai state (Kielsgard, 2022). The Southern Border Provinces Administrative Centre (SBPAC) was first established in 1981 as a means of governing and managing the region's sensitive issues. Initially conceived as a response to growing discontent, the SBPAC was tasked with promoting development, peace, and stability in the Deep South (Yunyasit, 2023). However, over time, the SBPAC was criticized for being ineffective in addressing the underlying causes of the conflict, often focusing on development projects without addressing the political and cultural aspirations of the local Malay-Muslim population. This failure to reconcile cultural

differences contributed to escalating tensions and the eventual rise of insurgent groups (Potchapornkul, 2020).

In 2002, amid escalating violence, the SBPAC was dissolved, marking a shift in how the Thai government approached governance in the region. The dissolution reflected a failure to quell the insurgency and manage the growing resentment among the local population. In its place, the Thai government sought to implement a more militarized approach, relying on military force and law enforcement to suppress insurgent activities (Seedam & Sirisunhirun, 2019). However, this heavy-handed strategy only exacerbated the situation, contributing to the escalating violence, particularly from 2004 onwards.

The violence in the Deep South reached unprecedented levels after 2004, when an insurgency reignited with bombings, assassinations, and attacks on both civilians and state officials. McCargo (2009) suggests that the violence after 2004 was qualitatively different from earlier periods, fueled by deepening ethnic and religious polarization, disillusionment with the central government, and the rise of younger generations radicalized by the unresolved historical grievances (Jitpiromrsi & McCargo, 2008). In 2009, to address the deepening crisis, the Thai government reactivated the SBPAC, signaling a shift in policy towards a more holistic approach. The reactivation aimed to reintegrate local leaders into governance, with a greater emphasis on regional autonomy, cultural preservation, and development, but the legacy of mistrust remained (Nuchpiam & Prateepornnarong, 2020).

The violence pre-2007 was largely driven by insurgent factions using traditional guerrilla tactics to challenge the state's

legitimacy. However, McCargo (2009) underscores that post-2007, violence took on a more complex and fragmented character, with increased targeting of civilians, especially youth, and the rise of new, often anonymous insurgent groups (McCargo, 2009). This escalation can be attributed to several factors, including the failure of the state's approach to address the underlying socio-political grievances, and the exacerbation of intergenerational trauma and collective memory of the region's long-standing marginalization (Joll, 2021)

The reactivation of the SBPAC in 2009 brought some hope for renewed peacebuilding efforts, with the Thai government seeking to foster dialogue and reconciliation (Sombatpoonsiri, 2018). However, despite these efforts, the region remains caught in cycles of violence, with unresolved historical grievances, political marginalization, and intergenerational trauma continuing to fuel the insurgency. The state's responses, oscillating between militarization and token developmental efforts, have been insufficient in addressing the deep-rooted issues of identity, justice, and autonomy that continue to plague the region (Chen, 2021).

In this context, Islamic schools (madrasas and pondoks) have become crucial actors in promoting peace, blending religious pedagogy with conflict-sensitive education. They serve as platforms for peacebuilding, where students are encouraged to engage in dialogue, preserve cultural identity, and challenge the narrative of violence. Peace Education in these schools emphasizes values such as justice, mercy, and dialogue, drawing from Islamic teachings to promote social cohesion. Yet, these schools face significant challenges, including limited resources, politicized curricula, and the

role of religious educators navigating between state policies and community expectations.

The role of Islamic schools in fostering peace aligns with UNESCO's definition of Peace Education, which emphasizes shifting from reactive conflict management to proactive societal transformation (Duedahl, 2020). These schools are uniquely positioned to integrate Islamic values of social justice and community (ummah) with the Thai government's multicultural nation-building efforts. However, their success depends on overcoming significant challenges, including ensuring that curricula are contextually sensitive and that educators are equipped to foster critical thinking and dialogue (Montevecchio & Power, 2023).

Existing research on Peace Education highlights its transformative potential in conflict areas, such as Northern Ireland, Colombia, and Mindanao, where schools have served as spaces for reducing intergroup hostility and building resilience. This study aims to explore how Islamic schools in Pattani and Songkhla are contributing to this effort, analyzing their Peace Education programs, teaching strategies, and their impact on students' attitudes toward conflict and social cohesion.

Peace education plays a crucial role in fostering peace by addressing the root causes of conflict, such as marginalization and inequality (Sekibo & Iroye, 2024). In the Deep South of Thailand, through the integration of values like nonviolence, empathy, and critical thinking, peace education promotes understanding and dialogue among diverse communities. Empowering students and communities to engage with these issues, helps to reduce tensions and build a culture of peace, contributing to long-term stability in

the region. This educational approach is particularly vital in areas affected by ethno-political conflict, as it supports individual transformation and societal reconciliation.

Research Objectives

1. To examine the key factors influencing the implementation of peace education in three selected Islamic schools.
2. To analyze how the process of implementing peace education functions in these three selected Islamic schools.
3. To propose strategies that enhance the effectiveness of peace education as a catalyst for fostering sustainable peace in conflict-affected areas.

Research Questions

1. How do key factors influence the implementation of peace education in the three selected Islamic schools?
2. How does the process of implementing peace education function in these three selected Islamic schools?
3. How can effective strategies be employed to address the challenges of implementing peace education in these schools, and how can these strategies strengthen their role in promoting sustainable peace in conflict-affected areas?

Literature Review

1. The Characteristics of Songkhla and Pattani Provinces

Pattani and Songkhla, in the Deep South of Thailand, are culturally rich and diverse regions. Pattani is predominantly Malay-Muslim with strong Islamic traditions, while Songkhla is a mixed

Buddhist-Muslim hub with economic significance. Both provinces have faced socio-political tensions but have demonstrated resilience in fostering coexistence and peacebuilding amidst diversity (Boonyamanond & Chaiwat, 2020). Their experiences provide valuable insights into managing cultural and religious differences, making them ideal for studying peace education.

Islamic schools in these regions were selected for this study due to their role in addressing conflict and promoting reconciliation. This dual focus allows for a comprehensive analysis of how peace education can foster tolerance and understanding in conflict-affected regions, emphasizing the need for context-specific strategies in peacebuilding efforts.

2. Overview of Selected Islamic Schools

The study selected three Islamic schools Azizstan Foundation School (AFS), Islamic Sciences Demonstration School (IDS), and Kanlayanachonrangsan Foundation School Ban Nuea Mosque (KFS) to represent diverse educational settings in the Deep South of Thailand.

Azizstan Foundation School (AFS) and Islamic Sciences Demonstration School (IDS) located in Pattani, a region affected by socio-political unrest, emphasize integrating peace education into their curricula, providing insights into fostering coexistence in conflict-affected areas. In contrast, Kanlayanachonrangsan Foundation School Ban Nuea Mosque (KFS) in Songkhla, where tensions are relatively lower, offers a perspective on adapting peace education in mixed Buddhist-Muslim communities (Jamjuree, 2022).

These schools were selected for their innovative approaches to combining academic, religious, and peacebuilding practices,

aiming to identify effective strategies for promoting tolerance, dialogue, and conflict resolution.

3. The Importance of Peace Education

Peace education is a holistic approach fostering a culture of peace, nonviolence, and social justice by equipping individuals with the knowledge, skills, and values needed for peacebuilding across personal, interpersonal, and societal levels (Nelson, 2021). In a global context, it aligns with human rights, social justice, and sustainable development principles, advocating for equitable social structures and environmental protection (Kilag et al., 2023).

In the Islamic context, peace education is rooted in Quranic teachings and Hadiths, emphasizing values like compassion, justice, reconciliation, and mutual respect (Riaz et al., 2023). By integrating Islamic ethics with modern peacebuilding strategies, it promotes harmony, tolerance, and social cohesion. Peace education serves as a transformative force, empowering individuals to challenge injustice, resolve conflicts constructively, and foster inclusive, equitable, and harmonious societies globally and within Islamic communities.

4. Peace Education in Conflict Zones

Peace education is a vital intervention in conflict zones, promoting understanding, reconciliation, and sustainable peace. Peace education addresses the root causes of violence, promoting empathy, tolerance, and nonviolence. It equips individuals with critical thinking and dialogue skills. Its transformative impact has been evident in post-conflict societies like Rwanda, Northern Ireland, and South Africa, where it has helped heal divisions, foster coexistence, and build resilient communities (Cromwell, 2022).

Theoretical Framework

1. Rationale for Choosing These Three Frameworks

The research conducted by Galtung (1969) presents a framework that distinguishes between negative peace, defined as the absence of direct violence, and positive peace, which entails the absence of structural violence and the presence of social justice, thereby emphasizing the need to address the underlying causes of conflict.

Likewise, in his work on critical pedagogy, Freire (1970) emphasizes the importance of dialogue and the development of critical consciousness, empowering learners to challenge marginalization and actively participate in social transformation.

Imam al-Ghazali's ethical and spiritual teachings promote personal virtues and spiritual growth as essential components of peace. Together, these frameworks form a holistic peace education model that integrates structural analysis, community-based pedagogy, and personal moral development, offering a comprehensive approach to peacebuilding.

This model aims to create sustainable peace by addressing systemic issues, fostering critical agency, and nurturing individual transformation, particularly in contexts like the Deep South of Thailand.

Figure 1. The theoretical framework for peace education.

Figure 1. represents the theoretical framework for Peace Education, highlights the key concepts and their interconnections. It showcases how ideas from Johan Galtung's peace theory, Paulo Freire's pedagogy, Imam Ghazali's Islamic values, and other elements like human rights education and conflict resolution come together to foster understanding, tolerance, and social cohesion.

Johan Galtung, Paulo Freire, and Imam Ghazali offer distinct, complementary perspectives on peace that converge around the goal of addressing the root causes of conflict and fostering transformative change. Galtung's focus on structural violence advocates for systemic reforms to achieve positive peace through addressing inequality and injustice. Freire's critical pedagogy emphasizes empowerment through dialogue, urging individuals to challenge oppression and engage in social transformation. Ghazali, from an Islamic ethical standpoint, stresses inner peace and moral development as the foundation for societal harmony. While their approaches differ, systemic reform (Galtung), education (Freire), and spiritual growth (Ghazali) all underscore the importance of education in promoting peace, whether through raising awareness of structural violence, facilitating critical dialogue, or fostering ethical and moral growth. Their shared vision transcends mere violence cessation, aiming for a more holistic sense of well-being, justice, and sustainable peace. This synthesis provides a comprehensive theoretical framework for transformative peace education, integrating these perspectives to contribute to long-term peacebuilding efforts (Jal, 2020).

2. Multiculturalism and Islamic Schools as Agents of Peace

Multiculturalism, as articulated by scholars like Charles Taylor and Bhikhu Parekh, emphasizes the recognition and accommodation of diverse identities within society (Modood et al., 2025). Taylor (1992) argues that identity is shaped through the acknowledgement of cultural differences, while Parekh (2000) stresses that true multiculturalism involves both recognizing diversity and promoting active citizenship (Lorenzová, 2020). In this context, Islamic schools in the Deep South of Thailand play a pivotal role in bridging the cultural divide between the Malay-Muslim minority and the Thai Buddhist majority. These schools emphasize Islamic values such as justice, mercy, and social harmony, fostering an inclusive society where students value diversity and peaceful coexistence. By preserving cultural identity and encouraging respect for other communities, these schools challenge state assimilationist policies. Furthermore, Islamic schools contribute to deradicalization by integrating peace education, offering a counter-narrative to extremism and emphasizing dialogue, empathy, and peaceful coexistence.

3. Deradicalization in Islamic Education

The concept of deradicalization in Islamic education can be framed through global studies on terrorism and extremism. Neumann (2010) emphasizes that deradicalization requires disengagement from violent actions and dismantling the ideologies that justify violence. It involves long-term, community-based efforts addressing psychological and social factors such as alienation and political marginalization (Leap & Young, 2021). Similarly, Horgan (2009) notes that disengagement from extremism often involves

redefining personal identity and re-engaging with positive societal values. Islamic schools can play a critical role by offering an alternative to violent ideologies through Islamic teachings promoting peaceful conflict resolution and the sanctity of life (Hansen & Lid, 2020).

The RAND Corporation highlights the importance of dialogue, critical thinking, and rebuilding trust in deradicalization (Rabasa et al., 2010). Islamic schools in the Deep South, by incorporating peace education, create spaces for students to challenge extremist narratives and foster a commitment to peace and reconciliation (Nawab, 2020). These schools contribute to reshaping societal attitudes, deconstructing extremism, and building a more inclusive, peaceful society.

Research Methodologies

Pattani and Songkhla were chosen for their supported Islamic schools and strong community involvement, making them ideal for studying the implementation of peace education. To ensure unbiased selection of interviewees, the study focuses on a diverse group of stakeholders involved in peace education, including teachers from various disciplines, school administrators, students, and community leaders. A stratified sampling method is used to represent all relevant sub-groups (e.g., gender, age, role, and location) to reflect diverse perspectives. Ethical considerations are strictly followed, ensuring informed consent, confidentiality, and an environment where participants feel safe to share their views without external influence. This approach ensures comprehensive, representative, and unbiased data collection, leading to reliable

conclusions on the role of peace education in Islamic schools in the Deep South of Thailand.

The research involved 28 informants - 19 males and 9 females - comprising teachers and school administrators from the three selected Islamic schools. The gender distribution reflects the demographic composition of the teaching staff in these institutions, where male teachers are often more prevalent due to cultural and religious norms. Participants were purposively selected based on their teaching experience, with a specific focus on individuals who had at least four years of teaching experience and demonstrated expertise in Islamic studies and peacebuilding.

Informants had expertise in religious and pedagogical aspects, providing valuable insights on Peace Education implementation. In-depth interviews served as the primary data collection method, allowing participants to elaborate on their experiences, challenges, and perceptions of peace education. This theoretical foundation informed the design of the research instruments and guided the subsequent analysis of the data collected during fieldwork.

Fieldwork was conducted in the selected schools, where the researcher engaged with a diverse range of stakeholders, including teachers, principals, students, community leaders, parents, and religious leaders. Before conducting interviews, the researcher obtained informed consent from all participants and sent formal letters outlining the purpose of the study and the procedures involved.

Interviews were conducted face-to-face or via email, depending on the participants' preferences and availability. Key informants, such as teachers, school administrators and community leaders, provided valuable insights into the status and impact of

peace education in these schools, highlighting successes and areas for improvement. Their perspectives were instrumental in understanding the broader community's role in supporting peacebuilding efforts and how Peace Education extended beyond the classroom. The data collection methods aimed for a comprehensive and multi-dimensional understanding of the research topic (Taherdoost, 2021).

In addition, secondary data, such as school records and curriculum documents, were also analyzed to provide additional context and corroborate the findings from interviews and observations. The insights gained from interviews were validated through classroom observations and document analysis, ensuring a robust and accurate representation of the phenomena under study. The analysis will use qualitative methods, including thematic analysis to identify key patterns, content analysis to examine peace education materials, and case study analysis to explore each school's context and strategies. The findings will be interpreted through the frameworks of Galtung, Freire, and Ghazali, focusing on structural violence, critical pedagogy, and moral development to understand their implications for peacebuilding in the region.

Results and Discussion

1. Integration of Peace Education in Islamic Schools' Curricula

The integration of peace education in these selected Islamic schools has been approached through different methods, each offering benefits and challenges.

A teacher from Azizstan Foundation School explained that “our students actively engage in structured peace lessons during

weekly Friday prayers at the masjid, benefiting from role-playing and debates that enhance their understanding of conflict perspectives” (personal communication, April 14, 2023).

Another teacher stated that “lessons cover Islamic teachings in classrooms, emphasizing the value of salaam (greeting), active listening exercises, and group discussions, helping students not only learn about peace theoretically but also apply it in daily interactions” (personal communication, April 14, 2023).

According to a teacher from Kanlayanachonrangsarn Foundation School in Songkhla, “integrating peace concepts into Islamic studies makes it more relatable. We taught our students how the Prophet Muhammad (PBUH) resolved conflicts; they are inspired to do the same” (personal communication, April 17, 2023).

Similarly, another teacher emphasized that “when students study Islamic history, they examine how Prophet Muhammad (PBUH) resolved conflicts through dialogue, patience, and justice” (personal communication, April 14, 2023).

In the same way, a teacher from the Islamic Demonstration School at Prince of Songkhla University shared that, “these lessons make us think differently about conflict. We learn to communicate amicably and peacefully instead of reacting aggressively” (personal communication, April 20, 2023).

This highlights how active learning approaches enhance students’ understanding of peace. The emphasis on Qur’anic teachings strengthens students’ moral and ethical reasoning, encouraging them to see peace as an academic subject and a fundamental principle of Islamic life (Sadr, 2022).

2. Teachers Training and Capacity Building

The success of peace education programs largely depends on teachers' ability to effectively convey peace-related concepts. A teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani stated that, "most trained teachers felt confident in facilitating discussions on peace and conflict resolution compared to untrained teachers. In classrooms led by trained teachers, students demonstrated increased positive behaviors, such as respect for teachers and enhanced cooperation. When teachers are equipped with conflict resolution strategies, classroom management techniques, and mediation skills, they can better model and teach peace principles to their students" (personal communication, April 20, 2023).

Specifically, many trained teachers reported being well-prepared to foster a safe, open classroom environment that encourages student dialogue and perspective-sharing. These engaging teaching methods help students internalize peacebuilding principles and apply them in real-life situations. In contrast, untrained teachers often struggle to navigate sensitive issues related to peacebuilding due to a lack of familiarity with effective teaching techniques.

3. Challenges in Implementing Peace Education

Field research identified some major barriers to implementing peace education effectively in Islamic schools:

3.1. Exposure to Violence

Many students in the Deep South of Thailand witness violent incidents in their communities, leading to trauma and a heightened sense of fear. A teacher from Azizstan Foundation School in Pattani explained, "Many students arrive at school already

impacted by the violent trauma and consequences of bombings in their communities, making discussions of peace feel abstract when their everyday reality is rooted in conflict” (personal communication, May 8, 2023).

Many students are exposed to violent incidents in their communities, which leads to trauma and a heightened sense of fear (van Dijk et al., 2020). This reality deeply impacts their emotional well-being, and as a result, students often come to school already distressed and are unable to engage effectively with educational content, including peace education.

Another teacher explained that “many students arrive at school already feeling emotionally overwhelmed, making it difficult for them to engage with abstract concepts like peace when their daily reality is shaped by conflict and violence” (personal communication, May 8, 2023).

3.2. Lack of Resources

Peace education in Islamic schools struggles with resource shortages, including insufficient funding, materials, training, and class time. These challenges limit effective student engagement and the implementation of comprehensive peace education strategies.

According to a teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani, “The lack of resources has impeded the development of meaningful lessons and interactive activities, such as role-playing and group discussions, which are vital for teaching conflict resolution and peacebuilding” (personal communication, May 16, 2023).

3.3. Political Sensitivities

An administrator from Azizstan Foundation School expressed concerns about the potential political repercussions of discussing certain peace topics, given the region's sensitive political climate.

The administrator stressed the need for caution in peace discussions, noting that poorly framed topics could cause misunderstandings, especially in politically sensitive regions. These concerns highlight the challenges faced by educational institutions in balancing the need for peace education with the risk of political implications (personal communication, May 19, 2023).

Another administrator suggested that “Discussing peace must be done carefully. If framed incorrectly, it could be misinterpreted as political criticism” (personal communication, May 19, 2023).

This concern reflects the delicate nature of implementing peace-focused curricula in a region with ongoing conflict and political sensitivities. The fear of discussing peace in a manner that might be seen as politically charged poses a challenge for schools seeking to teach values of non-violence, empathy, and conflict resolution.

A teacher noted, “These initiatives help students actively contribute to a harmonious school environment, with those participating in peer mediation and peace clubs showing greater willingness to resolve conflicts peacefully” (personal communication, May 19, 2023).

3.4. Impact on Students and the Community

Some teachers have noted that students are more willing to resolve conflicts peacefully and participate in initiatives like volunteer projects and anti-bullying campaigns.

Another teacher from Islamic Demonstration School in Pattani shared that, “These programs helped them manage

disagreements by thinking before reacting” (personal communication, May 19, 2023). This change is reflected in both school behavior and home interactions.

Parental involvement plays a crucial role in fostering non-violent behavior by reinforcing peace education principles beyond the school setting. When parents actively engage in their children’s moral development by modeling peaceful behavior, encouraging dialogue, and creating a supportive emotional environment, children are more likely to internalize and practice non-violent conflict resolution.

A clear example comes from a parent at the Islamic Demonstration School in Pattani, who shared how promoting dialogue over punishment to resolve sibling disputes significantly improved household harmony (personal communication, May 20, 2023).

Effective parental involvement requires participation in school-led workshops on peace education, regular communication with teachers, and the consistent application of non-violent methods at home (Sugiarti & Erlangga, 2025). Supporting conditions such as strong school-parent collaboration, culturally responsive communication, and community values that prioritize peace help align school and home efforts. These conditions function by ensuring that children receive consistent, peace-oriented messages in both environments, which reinforces empathy, patience, and constructive behavior, ultimately reducing aggression and promoting social harmony.

Limitation

The researcher faces limitations, including challenges in data collection, language barriers, security challenges, and restricted school access. Teachers and students face struggles with trauma, fear, and instability, while inadequate resources and training obstruct effective learning. Additionally, the lack of research on integrating Islamic teachings into peace education and the limited study of its long-term impact highlight the need for further exploration. Thus, this study serves as a foundational step rather than a conclusive finding.

Suggestions and Conclusion

The practical and evidence-based implementation of peace education in Islamic schools in the Deep South of Thailand highlights its potential in preventing radicalization and promoting a peaceful society. While the underexplored role of peace education in countering extremism is significant, its integration into these schools provides a promising model for addressing the root causes of violence and radicalization. The study demonstrates positive outcomes, fostering nonviolence, empathy, critical thinking, and offering students alternatives to violent ideologies.

The findings underscore the critical need to expand collaboration among key stakeholders, such as local authorities, NGOs, community representatives, and families, to enhance the reach and sustainability of peace education efforts. Establishing a robust monitoring system with measurable indicators will be crucial for ongoing evaluation and improvement. Prioritizing comprehensive educator training, standardized curricula, and coordinated support

from national and international institutions is essential to overcoming current challenges. Although peace education is still in its early stages, its potential to foster lasting societal harmony and mutual understanding highlights its promise as a cornerstone for transformative change.

For these initiatives to succeed, it is crucial to address the political and cultural sensitivities surrounding the regional conflict. The success of peace education will depend on sustained commitment, collaboration, and adaptability to the region's socio-political context. Through the strategic use of technology, the active engagement of diverse stakeholders, and the promotion of open, inclusive dialogues, peace education has the potential to catalyze transformative change in the Deep South of Thailand, fostering social harmony and collective resilience. The research underscores the significance of framing peace education as a tool for deradicalization and as a catalyst for multicultural harmony, highlighting the importance of aligning initiatives with the region's complex sociocultural fabric to effectively address its multifaceted identity dynamics.

References

- Al-Ghazali. (2001). *The Alchemy of Happiness* (C. Field, Trans.). M.E. Sharpe. (Original work published ca. 11th century).
- Boonyamanond, S., & Chaiwat, P. (2020). Poverty and Conflict in Thailand's Deep South. *The Economics of Peace and Security Journal*, 15(2), 53-65.

- Chachavalpongpun, P. (2023). Peace and Conflict Studies in Thailand: The Primacy of the State's Narrative of Security. *Asian Journal of Peacebuilding*, 11(1), 95–117.
- Chen, K. (2021). *Children affected by armed Conflict in the Borderlands of Thailand*. Springer, 39–56.
- Cromwell, A. (2022). Peace Education as a Peacemaking Tool in Conflict Zones. In R. M. Ginty & A. Wanis-St. John (Eds.), *Contemporary Peacemaking: Peace Processes, Peacebuilding and Conflict* (pp. 507–532). Springer.
- Duedahl, P. (2020). UNESCO, Education, and Mental Engineering: Peace in the Minds. *Foro de Educación*, 18(2), 23–45.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Herder and Herder.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- Hansen, S. J., & Lid, S. (2020). *Routledge Handbook of Deradicalisation and Disengagement*. Routledge.
- Jal, M. (2020). *Humanism and Science*. In M. Jal & J. Bawane (Eds.), *Theory and Praxis* (pp. 87–115). Routledge.
- Jitpiromrsi, S., & McCargo, D. (2008). A Ministry for the South: New Governance Proposals for Thailand's Southern Region. *Contemporary Southeast Asia*, 30(3), 403–428.
- Joll, C. M. (2021). Contextualizing Discrimination of Religious and Linguistic Minorities in South Thailand. *Muslim World Journal of Human Rights*, 18(1), 1-25.

- Kielsgard, M. D. (2022). Models of Human Rights and Counterterrorism: Disabling the Terror Franchise in Southern Thailand. *University of Pennsylvania Asian Law Review*, 17(2), 243-282.
- Kilag, O. K. T., Mambaje, O. C., Rabi, A. A., Uy, J. C., Miñoza, E. G., & Padilla, J. B. G. (2023). Implementing Peace Education: A 21st-Century Practical Study of Peace Education. *European Higher Education and Academic Advancement*, 1(2), 82–91.
- Leap, B., & Young, J. (2021). Radicalization and Deradicalization. In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.
- Lorenzová, J. (2020). Variations on Multiculturalism - Multiculturalism as Policy and as Social Theory. In A. Mielczarek-Żejmo, M. Kwiatkowski, & M. Strouhal (Eds), *Multiculturalism: From Crisis to Renewal?* (p. 33-56). Karolinum
- McCargo, D. (2009). The politics of Buddhist Identity in Thailand's Deep South: The Demise of Civil Religion?. *Journal of Southeast Asian Studies*, 40(1), 11–32.
- Modood, T., Parekh, B., Tyler, C., Uberoi, V., & Connelly, J. (2025). Multicultural conversations: The nature and future of culture, identity and nationalism. *Ethnicities*, 25(1), 125–148.
- Montevecchio, C. & Power, M. (2023). Catholic Peacebuilding in Times of Crisis. *Journal Moral Theology*, 12(2), 78-87.
- Nawab, B. (2020). Deradicalization and Disengagement: Context, Actors, Strategies and Approaches in South Asia. In S. J. Hansen & S. Lid (Eds), *Routledge Handbook of Deradicalisation and Disengagement* (pp. 269–282). Routledge.

- Nelson, L. L. (2021). Identifying Determinants of Individual Peacefulness: A Psychological Foundation for Peace Education. *Peace and Conflict: Peace Psychology Journal*, 27(2), 109-119.
- Nuchpam, P., & Prateepornnarong, D. (2020). Addressing Instability in Thailand's Deep South with Law and Development. *Law and Development Review*, 13(2), 499-534.
- Pherali, T. (2023). Peacebuilding, Education, and Social Justice: Resolving Conflicts in Southern Thailand. *Comparative and International Education Journal*, 53(4), 710-727.
- Potchapornkul, E. (2020). The Administration of Justice in Thailand's Southern Border Provinces. In A. Engvall, S. Jitpiromsri, E. Potchapornkul, N. Ropers (Eds.), *Southern Thailand/Patani: Understanding the dimensions of conflict and peace* (pp. 149-231). Peace Research Collaborative.
- Rabasa, A., Pettyjohn, S. L., Ghez, J. J., & Boucek, C. (2010). *Deradicalizing Islamist Extremists*. Rand Corporation.
- Riaz, M., Baloch, F., Bashir, M., Siddiqui, M., & Ejaz, R. (2023). The Contribution of Islamic Education to Fostering Harmony and Understanding. *Al-Qantara*, 9(4), 308-327.
- Sadr, H. M. (2022). The Fundamentals of How Well Qur'anic Teachings Affect People's Pleasure. *Multicultural and Multireligious Understanding International Journal*, 9(10), 248-259.

- Seedam, I., & Sirisunhirun, S. (2019). A Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC) Organizational Structure Model for Solving Insurgency Problems in the Southern Provinces of Thailand. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 10(7), 17–30.
- Sekibo, G. T., & Iroye, S. (2024). Exploring Peace Education in a Post-Conflict Society: Challenges and Opportunities. *NIU Journal of Social Sciences*, 10(3), 295–308.
- Sombatpoonsiri, J. (2018). Securing Peace? Regime Types and Security Sector Reform in the Patani (Thailand) and Bangsamoro (the Philippines) Peace Processes, 2011–2016. *Strategic Analysis*, 42(4), 377–401.
- Sugiarti, R., & Erlangga, E. (2025). Parental Care for Developing Character of Children. *Edelweiss Applied Science and Technology*, 9(3), 1284–1298.
- Taherdoost, H. (2021). Research Tools and Data Collection Methods: A Comprehensive Guide on Selecting a Data Gathering Strategy for Scholarly and Commercial Research Initiatives. *International Journal of Academic Research in Management*, 10(1), 10–38.
- Van Dijk, A., de Winter, M., & de Haan, M. (2020). Speaking up versus keeping quiet: Peace education in violent environments. *Journal of Educational Research International*, 102, 101581.
- Woodward, M., & Scupin, R. (2021). Muslims in Thailand and Burma. In R. L. Bull & M. Woodward (Eds), *Handbook of Contemporary Islam and Muslim Lives* (pp. 595–617). Springer.

Yunyasit, S. (2023). Implementing the Development Approach to Conflict Prevention in an Ongoing Conflict Context: Experience, Challenges, and Lessons Learned from Thailand. In Y. Guo & I. G. A. W. Puja (Eds), *Sustaining Peace in ASEAN and the Asia-Pacific: Preventive Diplomacy Measures* (pp. 19–46). World Scientific.

Acknowledging the Constitutional Rights in Indonesian Special Autonomous Regions: The Case of Aceh and Yogyakarta

Rico Novianto Hafidz¹

(Received: March 23, 2025; Revised: June 7, 2025; Accepted: June 23, 2025)

Abstract

This article examines the central government's policy towards Aceh and Yogyakarta in relation to constitutional rights. Aceh and Yogyakarta become special autonomous regions after decades of conflict and longtime aspirations from citizens. The Indonesian constitutions grant the rights for citizens to govern autonomously based on aspiration and indigenous law. This research will use legal comparative research based on the national law, customary law, and general principles of constitutional rights. This research shows that autonomous region in Indonesia is implemented based on the aspirations of the people and in accordance with national law. However, recognition of customary

¹ Ph.D. Candidate, Faculty of Law, Universitas Indonesia. Email: riconovianto42@ui.ac.id

law is not entirely fulfilled by the central government. This article promotes central government to recognize local democracy system in Indonesia for gain trust and peace in the relationship between central and local government.

Keywords: *Constitutional Rights, Special Autonomous Regions, Special Autonomy, Aceh, Yogyakarta.*

Introduction

The Indonesian Constitution provides a comprehensive framework for the implementation of regional autonomy, covering the regulation, distribution, and equitable use of national resources, as well as the balance of central and regional finances - all of which must be upheld within the legal structure of the Unitary State of the Republic of Indonesia. (Arinanto, 2005).

The framework of the Republic of Indonesia must be organized with the guarantee of the widest possible autonomy to the regions to develop according to the potential and wealth of the region, with encouragement and assistance from the central government (Asshiddiqie, 2011).

An inclusive political system and government formulated a new constitution that aimed to recognize constitutional rights that were relevant to the development of society. Classic constitutional formulas were no longer valid as a basis for societal inclusion. After the Second World War in 1945, constitutional rights were considered more capable of combining the various social sectors of society to formulate a national political system (Somek, 2008).

The political system internalizes the nation, not as a collection of people, but as an authority that has rights and is entitled to legal protection in a limited set of practices and validates the function of the people aspiration. Fundamentally, governments in many countries around the world are thought to grant privileges

and exceptions to individuals or selected classes. Constitutional rights create an inclusive structure for the national political system that emerges as a positive promotion of societal integration governed by the constitutional system (Luhmann, 1965).

There are at least eight concepts of constitutional rights. The first is the constitution as a contract, the second is the choice of voting rules, the third is the choice of collective rules of rights, the election of constitutional rights, the Relative Nature of Constitutional Rights, the Change or Evolution of Rights, the Nature of Rights, Constitutional Rights, Moral Rights, and Unanimity (Mueller, 1991).

Constitutional rights in the United States establish the principles of liberty, equality, justice, and humanity contained in the Declaration of Independence. This provides a new understanding of three fundamental and great ideals: Government exists for the benefit of all the people; Power is derived from and vested in the people; All members of a social group are equal in the eyes of the law and entitled to the same opportunities in life (Williams, 1946).

According to the Indonesian Constitution, the constitutional rights of the Indonesian citizens can be categorized into 1) Individual Rights 2) Collective Rights, and 3) Rights of Vulnerable Communities. The right to recognition and respect for state-regulated customary law communities and their traditional rights shall be upheld, provided these communities remain active and align with societal development and the principles of the Republic of Indonesia.

Article 18 of Constitution of the Republic of Indonesia stated that “...with due regard to the specificity and diversity of the region...” and “...the relationship between the central government and local governments shall be regulated and implemented in a fair and harmonious manner based on laws...”. This indicates that the state requires tailored arrangements for each region, reflecting their unique and diverse characteristics, while remaining within the framework of the Unitary State.

In addition, article 18B the constitution affirms that 1) the State recognizes and respects units of regional government that are special or special in nature which are regulated by law 2) the State recognizes and respects the unity of customary law communities along with their traditional rights as long as they are still alive and in accordance with the development of society and the principles of the Unitary State of the Republic of Indonesia.

The Aceh Special Autonomous Region has been shaped by a history of conflict spanning from 1976 to 2004, largely rooted in the Government of Indonesia’s (GOI) implementation of centralized policies, economic inequities, and underdevelopment at the provincial level. The people of Aceh have shown strong support for the liberation movement, driven by aspirations for a better quality of life, greater autonomy, and lasting peace. (Novianto, 2022).

Yogyakarta’s autonomy began in 1755 during the period of the Dutch colonial rule. After Indonesia gained independence,

Yogyakarta government declared its integration with the Indonesian government. The Sultan played a significant role in preserving Javanese cultural values and customs to unify communities in Yogyakarta (Sidiq, 2021).

However, as provinces with special autonomy status, Aceh and Yogyakarta face differential treatment in areas such as local democracy, land rights, and customary law. The new institutional systems established under the autonomy framework cannot be fully implemented, as certain provisions are not clearly regulated in their respective special autonomy laws. This research focuses on how special autonomy has been applied differently in Aceh and Yogyakarta, particularly regarding constitutional rights that recognize and respect customary law. In a constitutional state, no law or regulation should contradict the Constitution, which serves as the highest legal authority. (Harman & Hendaradi, 1991).

Research Objectives

1. To examine the recognition of the constitutional rights in Indonesian Special Autonomy.
2. To compare Aceh and Yogyakarta Autonomous Regions in terms of local democracy, land rights, and customary law.

Research Question

What were the Central Government strategic policies to ensure constitutional rights in Aceh and Yogyakarta as Special Autonomy Regions of Indonesia?

Research Methodology

This research uses a legal comparative research approach. The main sources of this research are national law in related to the region, customary law, and general principles of law related to constitutional rights. The secondary sources are from articles and journals which were written during the special autonomy era. The research focuses on the implementation of the Special Autonomy already applied in Aceh and Yogyakarta for politics and democracy. The area of this research is on how the local government has developed throughout the special autonomy/post-conflict period. Special Autonomy implementation such as organized customary law, local elections, and political authority. The Secondary sources attempted to explain the implementation of Special Autonomy in Aceh and Yogyakarta. In general, special autonomy and theories were used for actual situations about Aceh and Yogyakarta.

Discussion

1. Indonesian Election System

The political system in Indonesia places political parties as the main pillar of democracy (Kuswanto, 2016). Indonesia has the principle of people sovereignty and is implemented through general elections. The President and Vice President are elected through general elections, while members of Parliament and members of regional Parliament are from political parties based on Article 22E of the Indonesian Constitution. Thus, political parties are expected to play a significant role both in the selection of election candidates and in shaping policy once those candidates are elected. (MacIver, 1955).

In Indonesia, a Political Party is an organization that is national in nature and formed by a group of Indonesian citizens voluntarily on the basis of common will and ideals to fight for and defend the political interests of members, society, nation, and state, as well as maintaining the integrity of the Unitary State of the Republic of Indonesia based on Pancasila and the 1945 Constitution of the Republic of Indonesia.

However, it fundamentally differs from the organizational characteristics of special autonomous regions. The existence of local political parties in Aceh, and the Sultanate's role in recommending representatives to the local parliament in Yogyakarta are distinctive methods of selecting local leaders. These findings reflect the diversity of democratic systems in Indonesia, shaped by the reconstruction of

political, social, and economic structures at the local government level. (Novianto, 2024).

2. Yogyakarta Local Election System

The Javanese political system today comes from the Mataram Kingdom (1586) is still alive as the political culture of the Central Java area and Yogyakarta, the areas which are now a special autonomous state of Yogyakarta (Pigeaud & Graaf, 1976). The Javanese political concept is an absolute power that must be used for the welfare of the people. According to Moedjanto (1994), between the king and the people applied the principle of *jumbuhing kawula-gusti* (unity of the people and the king).

In relation to the theory of power and sovereignty, Sujamto (1988) put forward his theory of Javanese power which was later known as the concept of *Keagungbinatataan*.

The bureaucracy is managed under the authority of the Sultan, who oversees its organization. The Mataram bureaucracy coordinates both central and regional affairs, with its central administration led by the Patih (also known as Papatih Dalem). The Patih is supported by officials called *nayaka* or *wedana*, who hold authority over military matters and may act as regents when necessary. (Soehino, 2010).

The central government accommodates many Javanese political concepts in the special autonomy of Yogyakarta based on the Law Number 13 of 2012. There is a recognition of the

Ngayogyakarta Sultanate and the *Pakualaman Kadipaten* that had territory, government, and state before Indonesia was founded in 1945, and contribution greatly to the Republic of Indonesia.

Modern democratic mechanisms are implemented through the appointment of the Governor by a local parliament nominated by the sultanate of Yogyakarta. Moreover, the sultan's tenure is limited to a five-year duration and is not subject to any restrictions concerning the number of consecutive terms.

Local elections in Yogyakarta show that the state recognizes the collective rights of the citizens. Despite the sultanate system, the appointment of the sultan of Yogyakarta is adjusted within the framework of modern democracy (Blaug & Schwarzmante 2016). This step by the government should be a reference so that other regions can have the same constitutional rights to be able to determine attitudes and choose leaders in accordance with the aspirations of the community.

The state should still make space for diverse systems of society. Even though it may not align with national electoral regulations, respecting and recognizing customary institutions is something that can unite the country (Somek, 2008).

3. Aceh Local Election System

In Aceh, a government of the people of Aceh is allowed to be established through fair and democratic process under the Constitution of the Republic of Indonesia. After the signing of the

Helsinki MoU, Gerakan Aceh Merdeka (GAM)² faced the challenges of transitioning as the MoU called for the dissolution of GAM. In response, the former GAM rebels transformed the movement into a democratic political organization called the Aceh Party (Brancanti & Snyder, 2011).

The former GAM members felt that peace would come at too high a cost if they were excluded from the future government. In other words, their elimination from the political process would pose serious challenges to the implementation of post-conflict local elections (Novianto, 2024). Nonetheless, the former GAM elite members were offered many political positions in the post-conflict period (Aspinall, 2007).

The principles of the Law of Governing Aceh (LoGA) have established new legislation with authority over all sectors of public affairs. This legislation is administered in conjunction with its civil and judicial administration, except for the fields of foreign affairs, external defense, national security, monetary, fiscal matters, and justice and freedom of religion. The policies in these areas are the responsibility of the Government of the Republic of Indonesia in accordance with the Constitution.

In political participation, Government of Indonesia (GoI) agrees to facilitate the establishment of Aceh-based political parties that meet national criteria. The people of Aceh will have the right

² Free Aceh Movement

to nominate candidates to contest the Aceh local elections. Free and fair local elections will be organized under the new Law on the Governing Aceh.

Aceh Special Autonomy has recognized a new governance model in the democratic transition from an authoritarian system to a democratic system (Fong, 2017). While other regional elections do not regulate local political parties and independent candidates, Aceh has its own mechanism. The state endeavors to provide constitutional rights that guarantee freedoms under the constitutional system (Movsesian, 1999).

Since the Helsinki MoU and the LoGA, four elections have been held in Aceh, in which the new political parties gave former GAM elements entry into several prestigious and strategic political and social positions. Last election in 2024, the former commander of GAM, Muzakir Manaf alias *Mualem*, officially became the Governor of Aceh. This indicates that GAM influence is still strong in Aceh.

After that, the Governor of Aceh was inaugurated by Wali Nanggroe Aceh Paduka Yang Mulia Teungku Malik Mahmud Al-Haythar who also performed a traditional ceremony to honour the new leader of Aceh based on the Article 96 of LoGA.

Mualem is supported by Partai Aceh, the largest local party made up of former GAM combatants. In addition, they also have the support of the Aceh Nanggroe Party, and national parties such as Gerindra, Democrat, PKB, PKS, PPP, and PDI-P. These elections

consolidated peace by allowing former leaders and adherents of GAM to dominate the organs of local government (Aspinall, 2018).

GAM increasingly adopted an ethno-nationalist vision, which, while emphasizing the cultural and linguistic identity of the Acehnese people, also acknowledged the region's ethnic diversity. (Aspinall, 2008). The people of Aceh are composed of 12 distinct ethnic groups, namely: Aceh, Aneuk Jamee, Alas, Batak Pak-Pak, Devayan, Gayo, Haloban, Kluet, Lekon, Singkil, Sigulai, and Tamiang. Each of these groups maintains its own unique traditions, social patterns, and customary institutional structures. These customary systems are overseen by the Lembaga Wali Nanggroë and the Aceh Customary Law Institution.

Wali Nanggroë Institution is an independent customary leadership institution that act as a community unifier. It has the authority to foster and supervise the customary institutions, customs, language, and the granting of titles/degrees, and other traditional ceremonies.

The recognition of 13 customary institutions in Acehnese society is regulated through the Aceh Special Autonomy Regulations, known as Qanun. The people of Aceh exercise their constitutional rights by establishing customary institutions and legal frameworks to ensure the continued existence and protection of Acehnese customary law communities (Razali, 2017).

This is important to ensure that customary law is

enforceable and not replaced by national law. If the customary law community is deemed to have ceased to exist, then customary law will no longer be applied in that region. Therefore, public authority requires a dedicated institution or agent to unify and represent the general will, serving as a channel of communication between the State and the sovereign, and acting on behalf of the collective entity. (Blaug & Schwarzmantel, 2016).

As an agent of public power in Aceh, GAM has integrated customary law and Islamic law within the framework of Indonesia's constitutional rights. Furthermore, the existence of democratic policies in Aceh that prioritize local elements in leadership represents a significant breakthrough - one that has been emulated by other regions. Government regulation has played a central role in driving special autonomy and decentralization in Indonesia, in accordance with Article 18B of the Indonesian Constitution.

Special autonomy signifies the authority wielded by autonomous regions to organize and manage the interests of local communities according to their own initiatives, grounded in community aspirations and in accordance with established laws and regulations (Novianto, 2024).

In response to the demands of government reform, the nation has swiftly undertaken a fundamental transformation of its political laws, shifting from a centralist-authoritarian to an autonomous-democratic framework (Sidiq, 2021).

Table 1 Special Autonomy and other local government

No.	Aspects	Other Regions	Yogyakarta	Aceh
1	Legislative Authority	National authority	Land, spatial, customary, Governance	Islamic, customary, Governance
2	Party	National	National (legislative)	National and local party
3	Election	National election commission	Recommend by Kraton (executive)	Special / independent commission
4	Land Rights	National system	Sultanes Ground	National system
5	Financial Support	Based on GOI policy	Special autonomy fund	Special autonomy fund
6	Judicial Authority	National law	National law	Islamic law
7	Term of Governor	2 period (10 years)	Every period (5 years)	2 period (10 years)

4. Land Rights under Customary Law

Ensuring secure land tenure is a crucial component of sustainable development, as both agribusiness operators and small-scale farmers require stable land rights to make investments in their land holdings (ter Haar, 1948). Property rights are often tenuous or ambiguous in numerous global regions, as they are frequently eroded by overlapping claims to land and fierce competition.

Across the African continent, land legislation is founded on

European legal principles that bear limited significance to land dealings on the ground, where land is typically owned by clans or families and utilized through intricate systems of multiple rights. In contrast, customary and continually evolving land tenure systems are often used, even though they may not match the laws, as they are more accessible to rural communities. In consequence, multiple legal systems; statutory, customary, and hybrids thereof, operate within the same territory, giving rise to intersecting rights, conflicting regulations, and contending jurisdictions (legal pluralism') (Cotula, 2006).

Indonesia constitution mandates prosperity aspect policy, emphasizing the state as the steward of land, water, and other natural resources (Astriani et. al., 2020).

The concept of land ownership is inspired by customary law. However, community land ownership often face challenge with written certificate issued by Land Government Institution and corporate interests that hold permissions to manage land near community-owned land. This situation has given rise to agrarian conflicts, often resulting loose of community land rights based on customary law because of national land law.

In general, the state has the authority to control and regulate land rights in Indonesia. The right to control for implementation may be delegated to Swatantra or Special Autonomy regions and customary law communities, as necessary and not in conflict with the national interest, in accordance with

the provisions of a Government Regulation.

Special Autonomy in Yogyakarta has land authority governance. The concept of Javanese includes territory, bureaucracy, and a code of conduct for rulers and subjects. The concept of state territory in Javanese doctrine of power includes: 1) at the central level, there is a palace, state or *kuthagara*, which is an area where the king and his family live 2) *Negara agung*, which is the area where the *Lungguh* land of the nobles of the *Mataram* family is located. 3) *Mancanegara*, which is the land outside the great state, extending approximately from Ponorogo Regency in the east to Purworejo Regency in the west. (Hadiwijoyo, 2009).

The idea, rooted in historical facts, was later implemented in the formation of the Yogyakarta Special Region. This constitutional right was granted by the state based on the *autochthonous rights* that existed prior to Yogyakarta becoming part of the Republic of Indonesia.

The DIY government then issued several regulations regarding governing land management. The Sultanate's control/ownership (*domein*) over land because they contain provisions for granting hereditary individual property rights to community members who previously controlled land with hereditary land with hereditary *anganggo* rights.

Thus, on the one hand, the Sultan is the Governor of Yogyakarta, carrying out the orders of the law, and also culturally a

king in Yogyakarta who has power over the territory, including the land rights based on Regulation of Special Autonomy Yogyakarta Number 1 Year 2017 on the Management and Utilization of Sultanate Land and Duchy Land.

However, the privileges granted to Yogyakarta have become a source of polemic, particularly in relation to the legal politics surrounding Sultan Ground (SG) and Duchy Ground. Several land conflicts have surfaced as national investor prefer national land law to the Special Autonomy Law.

The case involving Sultan's land in the Dagen area created reluctance among both landowners (residents) and investors to proceed with land transactions. In September 2015, a group calling itself the Action Committee for Agrarian Reform (KARA) staged a protest against efforts by the Yogyakarta Regional Government and the Palace to inventory and legalize all land categorized as Sultan Ground (SG) and Duchy Ground (PAG) in the Special Region of Yogyakarta (DIY). The demonstrators also demanded the enforcement of national land law across all areas of Yogyakarta (Sugiarto & Barthos, 2024).

National regulations related to land have proven difficult to implement, as both central and local governments prioritize regional autonomy provision. Special Autonomy of Aceh does not have any special provisions related to land management. Whereas the Helsinki MoU agreed to allocate farmland and funds to the Aceh

Government for ex-GAM combatants and Aceh civilian.

The government of Aceh is granted authority to manage natural resources on Aceh's land and sea, according to article 160 of LoGA. The government of Aceh is authorized to regulate and administer existing land rights including customary rights in accordance with national norms, standards, and procedures based on national land rights based on article 213 of LoGA.

Land conflicts occur due to overlapping regulations from the central and Aceh government. Dispossession occurs on land owned by local communities due to unclear land ownership boundaries in an area. Tenurial natural resource management practices carried out by the government with national investors have finally led to conflict with the community.

Land conflicts - such as the expansion of palm oil plantations and gold mining into customary lands in Aceh Besar and Pidie districts - are part of broader agrarian disputes occurring across Aceh and throughout Indonesia. These conflicts often stem from unclear permitting processes for plantation areas, coupled with weak government oversight and insufficient legal enforcement. This lack of action has fueled public frustration and prolonged tensions. As noted by Fahrimal (2018), the government's lack of seriousness in addressing these agrarian issues further exacerbates the situation. Therefore, there is an urgent need for a new framework of legitimacy and governance that formally recognizes communities' customary

land rights, as existing national land laws remain inadequate to accommodate these traditional claims. (Thornill, 2016).

Aceh needs to own regulation like in Yogyakarta. In Yogyakarta, many lands belonging to the Sultanate and Pakualaman that have been occupied by the community, but do not have administrative evidence, thus administratively have the right to give authority to the community. Special autonomous authority should be able to protect the customary land rights of indigenous peoples.

Conclusion

The recognition of constitutional rights in autonomous regions in Indonesia is implemented based on the aspirations of the people, and in accordance with national law. Sensitive issues such as local elections, local government, and land rights that have been the root of conflicts which both central and local governments have been trying to resolve.

The presence of the Sultan in Yogyakarta and local political parties in Aceh are key factors underpinning the uniqueness of these special autonomous regions. This dynamic reflects a broader perception that excessive governmental interference can hinder local development. Therefore, the recognition of constitutional rights is essential for preserving regional diversity and ensuring long-term peace and stability.

Nevertheless, regulating land-related authority in Aceh is imperative, given the region's deeply rooted social, cultural, and economic values. The establishment of autonomous regions - such as Sultanate and Kadipaten lands - requires a clear and precise delineation of their legal status and position. Such clarity is essential to ensuring the effective exercise of regional autonomy, as demonstrated by the case of Yogyakarta.

References

- Arinanto, S. (2005). *Hak Asasi Manusia dalam Transisi Politik di Indonesia*. Jakarta: Pusat Studi Hukum Tata Negara Fakultas Hukum Universitas Indonesia.
- Aspinall, E. (2007). From Islamism to Nationalism in Aceh, Indonesia. *Journal of The Association for the Study of Ethnicity and Nationalism*, 13(2), 245-263.
- Aspinall, E. (2008). *Peace without Justice? The Helsinki Peace Process in Aceh*. Geneva: Centre for Humanitarian Dialogue.
- Aspinall, E. (2018). *Elite Bargains and Political Deals Project: Indonesia (Aceh) Case Study*. Stabilisation Unit. UK Government Policy.
- Asshiddiqie, J. (2011). *Konstitusi dan Konstitusionalisme di Indonesia*. Jakarta: Sinar Grafika.

- Astriani, N., Nurlinda, I., Imami, A. A. D., Asdak, C. (2020). Pengelolaan Sumber Daya Air Berdasarkan Kearifan Tradisional: Perspektif Hukum Lingkungan. *Arena Hukum*, 13(2), 197–217.
- Blaug, R. & Schwarzmante, J. (2016). *Democracy: A Reader*. Columbia University Press.
- Brancanti, D. & Snyder J. L. (2011). Rushing to the Polls: The Causes of the Premature Postconflict Elections. *Journal of Conflict Resolution*, 55(3), 469-492.
- Cotula, L., Toulmin, C., & Quan, J. (2006). *Securing Land Rights. In Better Land Access for the Rural Poor: Lessons from Experience and Challenges Ahead*. International Institute for Environment and Development, 19–38.
- Fahrimal, Y., & Safpuriyadi, S. (2018). Komunikasi Strategik Dalam Penyelesaian Konflik Agraria di Indonesia. *Jurnal Riset Komunikasi*, 1(1), 109-127.
- Fong, B. (2017). In-between Liberal Authoritarianism and Electoral Authoritarianism: Hong Kong's Democratization Under Chinese Sovereignty, 1997–2016. *Democratization*, 24(4), 724-750.
- Hadiwijoyo, S. S. (2009). *Menggugat Keistimewaan Jogjakarta: Tarik Ulur Kepentingan, Konflik Elit, Dan Isu Perpecahan*. Pinus Book Publisher.
- Harman, B. K. & Hendardi (Ed.), 1999. *Konstitusionalisme Peran DPR dan Judicial Review*. JARIM dan YLBHI.

- Hill, C. & Menzel, J. (2008). *Constitutionalism in Southeast Asia*. Konrad Adenauer Stiftung.
- Kuswanto. (2016). Politik Hukum Pengaturan Unsur Pimpinan Partai Politik. *Jurnal Perspektif Hukum*, 16(2), 188-201.
- Listyaningrum, R. (2022). Upaya Penyelesaian Sengketa Hak Atas Tanah di Kawasan Wonorejo Kabupaten Blora. *Jurnal Multidisiplin Indonesia*, 1(3), 979-84.
- Luhmann, N. (1965). *Grundrechte als Institution: Ein Beitrag zur Politischen Soziologie*. Duncker und Humblot.
- MacIver, R.M. (1955). *The Modern State* (1st ed.). Oxford University Press.
- Moejanto, G. (1994). *Kasultanan Yogyakarta & Kadipaten Pakualaman: Tinjauan Historis Dua Praja Kejawen Antara 1755-1992*. Penerbit Kanisius.
- Movsesian, M. L. (1999). Sovereignty, Compliance and the World Trade Organization: Lessons from the History of Supreme Court Review. *Michigan Journal of International Law*, 20(4), 776-818.
- Mueller, D. C. (1991). Constitutional Rights. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 7(2), 313-333.
- Novianto, R. (2024). Reflection of Special Autonomy by Aceh Local Government Policy in Economics and Politics Based on Helsinki MOU. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 17(1), 226-250.

- Novianto, R. (2024). Regulatory Implementation in Aceh Special Autonomy Era by Local Government. *Nitiparitat Journal*, 4(2), 45-56.
- Novianto, R. (2024). Special Autonomy as a One Conflict Solution for Aceh Peacebuilding. *Conflict and Peace Studies Journal*, 1(2), 141-169.
- Pigeaud, T. G. T. & Graaf, H. J. (1976). *Islamic States in Java, 1500–1700: Eight Dutch Books and Articles by H. J. de Graaf*. The Hague: Nijhoff.
- Ramadhan, A. 2023. Konflik Agraria Analisis Resolusi Konflik Agraria dan Sumber Daya Alam di Aceh. *Jurnal Transformasi Administrasi*, 13(1), 1–17.
- Razali, M. F. (2017). *Eksistensi Peran dan Kewenangan Lembaga Wali Nanggroe*. Universitas Islam Negeri Ar-Raniry.
- Sidiq, M. A. (2021). Special Autonomy of Yogyakarta in the Context of Local Autonomy Law. *Law Research Review Quarterly*, 7(4), 515-524.
- Soehino. (2010). *Hukum Tata Negara: Perkembangan Sistem Demokrasi di Indonesia / oleh Prof. H. Soehino*. BPFE Fakultas Ekonomika dan Bisnis UGM.
- Somek, A. (2008). *Individualism: An Essay on the Authority of the European Union*. Oxford University Press.
- Sujamto. (1988). *Daerah Istimewa Dalam Negara Kesatuan Republik Indonesia*. Jakarta Bina Aksara

- Sugiarto, S. & Barthos, M. (2024, May 25). *The Politics of Land Law in Yogyakarta Special Region*. the 4th International Conference on Law, Social Sciences, Economics, and Education, Jakarta, Indonesia.
- ter Haar, B. (1948). *Adat Law in Indonesia*. New York, Institute of Pacific Relations.
- Thornhill, C. (2016). *A Sociology of Transnational Constitutions: Social Foundations of the Post-National Legal Structure*. Cambridge University Press.
- Williams, T. E. (1946). *Our Constitutional Rights*. *The Phi Delta Kappan*, 27(6), 168–168.

Research Article

Water Security and Social Tension: Analyzing Resource-Based Disputes in Trinidad, Bohol

Gelyn S. Puracan¹ Noe John Joseph E. Sacramento²

(Received: March 30, 2025; Revised: May 26, 2025; Accepted: June 20, 2025)

Abstract

Water security remains a pressing challenge in the Philippines, especially in rural communities like Trinidad, Bohol, where river degradation from agricultural runoff has made natural water sources unsafe for consumption. The high cost of deep well construction further limits access, disproportionately affecting economically disadvantaged households and intensifying local disputes over scarce potable water, particularly during the dry season. This paper contends that the resulting local disputes highlight the need for deliberative practice in community governance, where actors are brought together, which is instrumental to peace and resource security. Utilizing the lens of political ecology and governance theory in a case study approach, and using key informant interviews and secondary data, particularly using thematic analysis in analyzing the responses of the eight (8)

¹ Lecturer, Political Science and Public Affairs Program, University of the Philippines Cebu
Email: gspuracan@up.edu.ph (Corresponding Author)

² Assistant Professor, Political Science and Public Affairs Program, University of the Philippines Cebu
Email: nesacramento@up.edu.ph

key informants from the interview, we answer how water scarcity for households contributes to social tensions in Trinidad, Bohol, and what governance strategies can mitigate these tensions. The case illustrates that while it has been proven that water resources can instigate tension and conflict, however, participatory approaches and models are potential elements that forward peaceful dialogue through a collective consensus and sense of ownership of the process among community stakeholders.

Keywords: Water Security, Social Tension, Peace, Deliberative Practice, Participatory

Introduction

Water security is a critical challenge for rural communities in the Philippines, where access to clean and safe freshwater is a fundamental yet increasingly scarce resource. Freshwater, in the context of rural areas and provinces, is significant for daily household activities such as cooking, bathing, and washing. As a limited yet necessary resource, it is essential for human survival and maintaining agricultural works, industrial operations, and even ecological balance (Layani et al., 2021). Water is the backbone of food production, with nearly 70% of global freshwater withdrawals allotted to agriculture, making its availability a determining factor in terms of food security and rural livelihoods (Food and Agriculture Organization of the United Nations, n.d.).

In the case of the Philippines, where rice farming and fisheries depend heavily on freshwater resources, disruptions in water supply can have multiplier effects on economic stability and community well-being (World Health Organization, 2019; Ulep et al., 2024). Moreover, water plays a critical role in maintaining biodiversity, as rivers and wetlands serve as habitats for diverse flora and fauna while also regulating climate patterns (Layani et al., 2021).

However, water supply faces immense constraints from growing populations (McDonald et al., 2014), economic development, environmental degradation, and climate change (United Nations Peacekeeping, n.d.). The country's decline in per capita water availability has been widely recorded and monitored (Rola et al., 2015), as urban expansion, industrial growth, and an increasing population demand more water consumption than in previous decades (Ritchie & Roser, 2018). Indisputably, economic development generally goes

along with urbanization, which increases per-capita water use, as new technologies such as showers, washing machines, and dishwashers increase residential use of water (McDonald et al., 2011; McDonald et al., 2014). At the same time, watersheds are being degraded and corrupted by agricultural runoff, deforestation, and pollution (Erickson-Davis, 2016), further limiting access to water and contributing to what has been described as "artificial scarcity" (Rola et al., 2015).

Clean water scarcity threatens public health and socio-economic development, increasing waterborne diseases like diarrhea, especially in underserved regions such as the Bangsamoro Autonomous Region and Region IV-B (Ulep et al., 2024). A joint study by PIDS and UNICEF Philippines found that up to 50% of people in these areas rely on unsafe water, posing serious health risks (Ulep et al., 2024). Water scarcity also fuels local disputes, especially where water is a shared resource.

Trinidad is one of the 47 municipalities in the province of Bohol, Philippines, with a total population of 35, 119 as of May 01, 2020 (Philippine Statistics Authority, 2022). The town features a combination of coastal and inland terrains and is surrounded by its neighboring municipalities: on the North is the Municipality of Talibon, on the East is the Municipality of Ubay, on the South is the Municipality of San Miguel, and on the West is the Municipality of Danao (Municipality of Trinidad Official Website, n.d.). The residents speak Boholano (Bisaya), and every 15th of May, the municipality celebrates the feast of San Isidro Labrador emphasizing its agricultural roots because the town is largely agrarian: farming and aquaculture. Access to potable water has been a pressing issue for residents in the municipality, with so many households historically depend on

rainwater collection and shallow dug wells which usually ran out of water during dry season which generally spans from December to May (Philippine Atmospheric, Geophysical and Astronomical Services Administration, n.d.). Aside from the aforementioned water sources, some households also depend on two water systems in the municipality: Trinidad Water Work System in Barangay San Vicente, and the Richli Water in Barangay Hinlayagan Ilaud. However, according to TWSO representatives, the filtration system of the first water system is defunct, making it unsafe for cooking. Meanwhile, the second water system has high connection costs and is inaccessible to residents in remote barangays and geographically isolated areas.

Moreover, in Trinidad, agricultural runoff from rice farming has polluted local rivers, affecting daily use for bathing, cooking, and washing, similar to the point of Rola et al. (2015) on water contamination and governance failures that compound the problem of scarcity. On the other hand, deep wells can be an alternative water source; however, the high cost of digging and constructing deep wells only allows well-off families to build one, further exacerbating inequalities. These water-linked tension intensifies during dry seasons when water becomes scarce, especially for those without alternative sources, leading to tensions between people in the community.

The complexities of water scarcity in the Philippines cannot be addressed without considering the broader context of resource governance. Effective water governance is essential to ensuring equitable access to water and avoiding or minimizing conflicts over its allocation. However, as Rola (2019) argues, water governance in the Philippines is fragmented, with over 30 national and local agencies involved in water management, but it lacks coordination

and clear policies. This fragmentation complicates water allocation and weakens the capacity to manage water resources sustainably, often leading to local disputes and inefficiencies. Addressing these governance challenges is critical to resolving tensions and ensuring water is distributed fairly among the residents.

Effective water governance requires clear policies, institutional frameworks, and inclusive decision-making. Community participation is essential, involving local communities, government agencies, and other stakeholders (Abeywardana et al., 2018; Behailu, 2016). Deliberative practices in governance, as emphasized by Dryzek (2010) and Dore (2014), argued that dialogue and inclusivity allow for diverse perspectives to be heard and ensure that water management strategies are equitable and sustainable. In the Philippines, adopting community-based governance models can help strengthen local institutions, empower marginalized communities, and foster collaboration, all essential for sustainable water management.

The relationship between water security, resource governance, and local peace underscores the importance of effective water management in fostering social stability. Conflicts and tension over water allocation and poor governance practices can destabilize communities and hinder development efforts. The United Nations Peacekeeping cited that 40 percent of conflicts are linked to natural resources such as water (United Nations Peacekeeping, n.d.), and competition for scarce resources such as water can escalate into violent conflicts if not properly managed and addressed (Ide, 2015). Catindig-Reyes (2019) emphasizes that intervention should follow an egalitarian or utilitarian approach that upholds basic human rights and environmental needs while ensuring people's participation in

different water services. The illustrative case of Trinidad, Bohol—where tensions over water access and contamination highlight broader resource-based tensions in rural areas—will shed light on inclusive, transparent, and community-based water governance potentials (UNDP, 2018) in alleviating these conflicts through fair distribution and addressing grievances before they escalate.

Research Question and Objectives

This paper investigates how water scarcity for households contributes to social tension in Trinidad, Bohol, and what governance strategies can mitigate these tensions. Specifically, this aims to: 1) examine the causes and dynamics of household water-related tensions in Trinidad, Bohol, focusing on stakeholder perspectives and governance challenges; 2) analyze the effectiveness of existing water governance mechanisms and deliberative approaches in tension and conflict resolution; and 3) propose sustainable and inclusive water management strategies that promote peace and resilience in Trinidad, Bohol.

Research Methodology

This study utilized a case study approach to analyze water scarcity-related tensions in Trinidad, Bohol, allowing for a detailed, context-specific analysis of local water governance and conflict dynamics. The case study design is particularly effective for answering "how" and "why" questions, providing deeper insights at a micro level (Yin, 2018). It enables a thorough examination of real-life phenomena, their interconnectedness, and local challenges (Baxter & Jack, 2010). This approach provides both descriptive and

analytical knowledge, which can inform policy discussions and suggest solutions applicable to similar rural areas in the Philippines (Stake, 1995; Flyvbjerg, 2011). The areas studied are shown in Figure 1.

Figure 1. Location of the Bohol in the Philippines

To address the research objectives, the study gathered primary data through key informant interviews with government officials, community leaders, residents, and water management agencies in Trinidad, Bohol, selected for their expertise in water management and tension and conflict resolution. A total of eight key informants participated in this study: six were local residents and three representatives of the Trinidad Water System Office (TWSO). These interviews offer insights into local water governance and the causes and solutions of water-related conflicts. Secondary data from academic articles, government reports, and community records provide additional context on water governance and conflict dynamics, highlighting broader trends, policies, and governance gaps. These data

sources provide a comprehensive analysis of water-related conflicts and disputes and inform sustainable water governance strategies. Delving deeper into data analysis, the data gathered has undergone thematic analysis which allowed the researchers to recognize and determine themes and patterns within the certain collection. The research was conducted over a period of three months, spanning from January to March 2025. This timeframe encompassed the entire research process, including the formulation of research questions, field work in Bohol, data analysis, and interpretation of findings.

Theoretical Underpinnings

This study is grounded in the frameworks of political ecology and governance theory, both of which provide critical lenses for understanding the intersection of environmental scarcity and socio-political dynamics. Political ecology examines how access to and control over natural resources, such as water, are mediated by broader power relations, often privileging economically and geographically advantaged groups while marginalizing others (Peluso & Watts, 2001; Zimmerer & Bassett, 2003; Robbins, 2012). In the context of Trinidad, Bohol, unequal water access reflects not only ecological degradation, but also structural inequities embedded in local spatial and political arrangements, making the aforementioned lens highly significant in this study. Complementing this, governance theory emphasizes the role of institutional arrangements, decision-making structures, and participatory processes in managing public resources. It critiques top-down, centralized governance for eroding local capacities to respond effectively to community needs (Scott, 1998), and argues for participatory, multi-level governance models that foster trust, inclusion, and legitimacy (Fischer, 2012; Grote & Gbikpi, 2002). Taken together,

these theories reveal how water scarcity in Trinidad is both a material and political issue, and how inclusive, deliberative governance can serve as a pathway toward social cohesion and sustainable peace.

Findings and Discussion

1. Background: The Trinidad, Bohol Case

1.1 Unequal Water Sources and Limited Accessibility

In selected barangays³ of Trinidad, Bohol in the Central Philippines (namely: Hinlayagan Ilaya, Santo Tomas, Poblacion, and San Vicente), there are evident inequalities in culinary water access among households. While some residents have private wells, some are connected to the municipal water system, where they pay monthly fees depending on their water consumption, while others rely on communal hand pumps or distant water sources. Another source of water is the newly opened Richli Water, located in Hinlayagan Ilaud, Trinidad, Bohol, a public-private partnership linked to the family of the mayor's daughter, which offers filtered river water that is safe for culinary use. However, the high connection expenses, particularly when buying hoses and other necessary materials, and ongoing usage costs and maintenance make this system financially inaccessible for many low-income families. Additionally, the Trinidad Water Work System is another source of water located in San Vicente, Trinidad, Bohol, which was initially intended to provide affordable water. However, the representatives of the TWSO revealed that the filtration system is now

³ In the Philippine administrative system, a barangay is the smallest political unit functioning similarly to a village or neighborhood; it delivers basic services and implements local policies (Porio & Roque-Sarmiento, 2019).

defunct, making the water unsafe for consumption unless it's used for bathing and cleaning.

These inequalities are compounded by the geographic challenges of delivering water to remote barangays, where households lack the infrastructure to connect to municipal water services such as Brgy, Kauswagan, Trinidad, Bohol, a mountainous barangay in the municipality. According to some informants, there were also instances when the water supply of a particular dug well ran out, so they would find dug wells from other places which have better supply, this means that they would have to spend an additional amount for the gasoline of their motorcycle that is used to carry the containers of water. Those who do not have motorcycles carry the heavy containers on their shoulders, walking kilometers. This spatial exclusion intensifies perceptions of neglect, particularly among marginalized people who view local government interventions as inadequate or selective, which aligns with the findings of the study by Victor et al. (2022), emphasizing that spatial disparity contributes to unequal access to essential resources.

1.2 Economic and Bureaucratic Barriers to Water Access

Access to water is not only shaped by physical availability but also by economic and bureaucratic hurdles. Key informants describe the complex and costly process of connecting to the municipal water system. Informant E said, *“There are too many requirements when applying to the faucet system of the Local Government Unit (LGU), aside from the requirements, we need to buy a hose and other necessary materials for connection too.”* (Direct translation from the narrative of Informant E, a vendor and an active citizen in the community). This is supported when the representatives of the

Trinidad Water System Office (TWSO) revealed that there are a total of 10 requirements for securing water connection, namely: Letter of Intent, Orientation Certificate, Completed Application Form with Water Service Contract, Barangay Clearance, Tax Declaration/Deed of Sale Title/ Contract of Lease, Tax Clearance Current, Valid I.D. of the Applicant, 3 pcs of 2x2 picture of the Applicant, Pipeline Right of way of lot owner (if it passes through a private property, and Excavation Clearance (if the water connection traverse to the National, Provincial, Municipal Road). On top of the requirements, the office also revealed that the local government imposes a Php 40.00 per cubic meter fee when it is distributed to them by the distributor for Php 30.00 per cubic meter. For many households, these expenses and the long list of requirements are prohibitive, reinforcing patterns of exclusion, especially considering that most residents are farmers and do not have regular income (Abraham, 2018).

As a result, many residents remain dependent on alternative sources, particularly private dug wells, which deepen social divisions between those who own these resources and those who do not. The high cost of digging a well - estimated at Php 40,000.00 according to the local carpenter and laborer in the community - excludes the most economically vulnerable households, forcing them to rely on their neighbors, which frequently leads to social tensions and disputes. Informant E explained:

“Access is unequal because not everyone can afford it; poorer families like us suffer more, especially when the water source, such as a dug well, is scarce and even far away, because we have no choice, we have to accept it. Building a well is very expensive”

Informant B, a college student and active citizen in the community, added, “*Labor alone costs almost Php500-600 per day, not including cement, hollow blocks, steel bar, etc. Building a well is costly*”. The labor cost for digging a well is approximately Php 500.00 to Php 600.00 per day (according to the local carpenters and laborers in the community), beyond the means of many residents. The economic burden extends to those seeking to develop private water sources. Families unable to afford this expense negotiate access with deep well owners, often resulting in conflict over resource sharing, especially during the dry season, wherein the water resources for culinary water because too scarce. These financial and bureaucratic barriers limit access to water and deepen existing socio-economic inequalities, fostering a sense that water is a privilege rather than a right (Abraham, 2018).

From a political ecology perspective, the unequal access to water in Trinidad reflects broader power relations where economic privilege determines who can access safe and reliable water sources (Zimmerer & Bassett, 2003). The public-private partnership with Richli Water exemplifies how elite families with ties to local governance commodify natural resources, excluding low-income residents. Additionally, the geographic exclusion of remote barangays from the municipal water system reflects political ecology’s argument that resource distribution is shaped by spatial inequalities (Robbins, 2012). Bureaucratic barriers further reinforce this exclusion, making water a privilege accessible only to those with the economic and social capital to navigate these processes.

1.3 Governance Gaps and the Failure of Barangay Intervention

A notable finding is the absence of effective intervention from barangay officials. Respondents express frustration that barangay leaders are largely passive, limiting their role to disseminating information rather than engaging in active conflict resolution or infrastructure improvements. Most governance responsibilities regarding water access remain centralized at the municipal level, leaving Barangays unresponsive to local concerns and people disempowered from such policy issues. A representative from TWSO said:

“The barangay doesn’t get involved much—we are the ones who directly face the people’s complaints when there’s no water. Barangay officials mainly disseminate information about training sessions or voluntary activities. Most of the work related to water governance is handled by the municipal office, and barangay officials are only involved when there are orientations or reports to be made”

This failure of intervention is further supported by the informants answers when they were asked how the barangay officials or LGU solved the issue, and a consensus among them states that the issue was just forgotten. It never reached to barangay level, resulting in just letting it go and being buried when the rainy season comes. This systemic inaction has allowed conflicts to escalate unchecked. Residents perceive barangay officials as prioritizing political interests over community welfare, particularly during elections when public consultations become performative rather than substantive. An informant said, *“It would be better if surveys are conducted so that they will know our situation and struggles on the ground; however, they only do surveys when elections are approaching”* (Anonymous, a 65-year-old local farmer).

The failure of barangay governance to address these urgent issues erodes public trust and leaves affected communities to navigate these tensions on their own.

Governance theory reveals that centralized decision-making weakens local capacity to address resource conflicts (Scott, 1998). In Trinidad, barangay officials' limited involvement reflects a breakdown in multi-level governance, where critical decisions remain with municipal offices rather than community actors. It was evident when the TWSO representatives revealed that barangay officials are only involved when there are orientations or reports to be made.

2. Dynamics in Water-Related Conflicts

2.1 Water Scarcity and Its Impact on Household Life

During the dry season, the daily struggle to secure culinary or even domestic water profoundly affects household life in Trinidad. Respondents described how the lack of accessible and affordable domestic water disrupts basic activities such as cooking, cleaning, and personal hygiene. In households without private wells or municipal connections, individuals must travel long distances or purchase expensive bottled water, placing an additional financial strain on already vulnerable families. Informant A said, *"If the wells dry up, including the distant wells, we are forced to buy mineral water, usually ranging from Php25.00 to Php35.00 per container (5 Gallons).* Other respondents revealed that they even reuse their domestic water during the dry season, the water they use for washing clothes is collected, so they can re-use it when using the restroom. Making more emphasis on the scarcity of culinary water, some informants revealed that they even experienced being unable to cook on time when there was no culinary water available, thus

eating late. Informant D indicated that their household experienced internal tension, particularly when family members assigned to fetch water from the dug well were subjected to blame from others for not being able to secure water for cooking.

2.2 Escalating Social Conflicts Over Water Access

A particularly alarming aspect of the culinary water crisis in Trinidad, Bohol, is the intensification of interpersonal conflicts. Informants recount instances where well owners enforce exclusive access by restricting water sharing. Some well owners physically remove water containers or make disparaging remarks toward those seeking access. Maria, not her real name, a resident of Hinlayagan Ilaya recounts that, *“Sometimes the well owner removes the containers, signaling that they no longer want others to fetch water. This has led to conflicts and strained relationships between neighbors”*. Mimi, a college student and active citizen in the community, added, *“While we were fetching water during the onset of the dry season, the well owner made sarcastic remarks about the water running out. Since then, our relationship has deteriorated, although the community helped build that well”*. According to Anonymous informant who is an active religious person, *“Some well owners refuse to share water or block access by installing pumps for their exclusive use.”* Most informants admitted that these caused them downheartedness, but they also said that there was little they could do since it was not their dug well. These exclusionary practices escalate conflict, especially during the dry season when water is scarcest, creating tensions and damaging neighborly relationships.

Political ecology highlights that resource privatization and scarcity often intensify social conflicts (Peluso & Watts, 2001). In

Trinidad, the lack of affordable public water sources forces marginalized residents to depend on privately owned wells, leading to interpersonal disputes and heightened social tensions during the dry season.

2.3 Persistent Governance Inaction and Public Distrust

Another critical concern is the perceived indifference of local authorities. The absence of formal conflict resolution mechanisms exacerbates these disputes. With no intervention from barangay officials, informal retaliation and strained neighborly relations have become the norm. An informant said, *“The issue was just forgotten, it never reached the barangay level, and we just let it go. The conflict is forgotten and buried when the rainy season comes.”* Another informant also highlighted that letting the conflict reach the barangay level would bring them more shame, as people will talk about them just because they are competing with the deep well owners in consuming the culinary water supply. Informants highlight how these conflicts have led to social fragmentation, as once-cooperative neighbors now view each other with suspicion and resentment. This breakdown of communal solidarity reflects a broader failure of governance to address fundamental resource inequalities. Informants describe public consultations as token gestures that provide no tangible solutions. One informant said, *“The problem is that officials only talk and do nothing”*; another respondent added, *“Officials seem more focused on personal interests rather than addressing community needs”* (Anonymous, a vendor and an active citizen).

It was equally alarming to note that when asked if there had been conflicts over water access in the community, the TWSO representatives answered:

“No, there are no direct conflicts, but residents do complain about the lack of supply in their water connection, and during that time, we explained about the scarce supply during the dry season and the rationing of water that we did as well to distribute equally”

This is clear evidence that even the TWSO representatives are unaware of the conflicts and tensions occurring on the ground, particularly regarding the water scarcity issues faced by residents who rely heavily on dug wells, many of whom cannot afford to apply for a municipal water connection. This reflects the office’s prioritization of the concerns of households connected to the municipal water system while overlooking or remaining unaware of the struggles faced by those dependent on dug wells. This administrative approach neglects the socio-political dimensions of water access, perpetuating a sense of systemic injustice. Informants increasingly view governance structures as unresponsive and self-serving, a perception that deepens the divide between the local government and the community.

These intertwined factors create a self-perpetuating cycle of conflict and distrust. Water-related disputes will likely intensify without meaningful intervention from local governance structures, further destabilizing community relations and undermining public confidence in local leadership. The case of barangays in Trinidad, Bohol, underscores the urgent need for inclusive governance and equitable water management. Addressing the root causes of these conflicts requires not only infrastructural improvements but also a shift toward transparent and community-centered decision-making processes. Without such reforms, the water crisis will continue exacerbating social inequalities and fuel unresolved tensions at the community level.

3. Water Governance Mechanism and the Deliberative Approaches in Conflict Resolution

3.1 Absence of Participatory Decision-Making

One key limitation of the current water governance system is the lack of participatory decision-making. Most of the respondents revealed that they did not experience public discussions about water management in their area, except for one respondent who experienced one public discussion, but the discussion was a mandatory orientation before water connection. A respondent said, *“I’ve attended an orientation meeting, which was a requirement before the installation of water connection; I’m not sure if it was effective, it was just an orientation”*. This is further supported by the statements of the representatives of TWSO, when asked about deliberate approaches in conflict resolution, the representatives responded that they conduct orientations. One representative said, *“Yes, we have deliberative approaches, we conduct orientations before the installation”*. This reveals a critical flaw in the current water governance system: the mistaken assumption that procedural orientations equate to participatory governance. While the TWSO representatives believe these orientations constitute deliberative approaches, they are limited to informing applicants rather than fostering genuine dialogue or public consultation. This lack of meaningful community participation not only alienates residents from decision-making but also perpetuates a governance model that is more bureaucratic than inclusive, further deepening public distrust.

Governance theory underscores the importance of participatory decision-making in fostering legitimacy and trust (Grote & Gbikpi, 2002). However, Trinidad’s reliance on procedural

orientations instead of inclusive deliberation reflects a governance deficit that alienates community members and deepens public distrust. In the absence of deliberative and participatory platforms, grievances go unaddressed, and tensions escalate. Residents emphasize the need for inclusive decision-making processes that incorporate diverse voices and prioritize equitable outcomes. Without these mechanisms, community members remain disempowered, and conflicts over water access persist.

3.2 Weak Institutional Frameworks for Conflict Mediation

The findings also reveal weak institutional frameworks for conflict mediation. While several respondents admitted feeling ashamed if water-related conflicts escalated to the barangay level due to fear of being the subject of public gossip, one respondent disclosed that her conflict with neighbors over water access had been brought to the attention of barangay officials. She stated, *“We brought the issue to the barangay, but until now, it hasn’t been resolved. We still hold grudges. The barangay mediated but never resolved the issue. All they did was make empty promises. The barangay just told us to “be neighborly.”* Barangay officials lack clear institutional frameworks for conflict mediation and even resources to address water-related disputes effectively. Respondents recount how attempts to report conflicts are often met with indifference or deflection. This failure to provide structured mediation reinforces the cycle of unresolved disputes and fosters community-level resentment.

4. Rethinking Sustainable and Inclusive Water Governance

4.1 Toward Deliberative and Equitable Water Management

Addressing the water crisis in Trinidad requires a fundamental shift toward collaborative and equitable water management anchored in deliberative and participatory governance. Key informants consistently advocate for community-based governance models where residents actively engage in discussions and decision-making. This deliberative approach fosters transparency, collective problem-solving, and social cohesion by ensuring that diverse voices, particularly those from marginalized sectors, are heard and valued (Curato, 2021; Fischer, 2003; Hajer & Wagenaar, 2003). However, findings reveal a glaring absence of genuine public consultations. While some informants acknowledged attending mandatory orientations before water connection, these sessions were described as one-way information dissemination rather than opportunities for open dialogue. One informant noted, *“The orientation was just about the rules for water connection. There was no space to talk about our problems or suggest changes”* (Anonymous informant, an active religious person). This highlights the disconnect between official claims of participatory governance and the reality of limited community involvement. Establishing deliberative forums where residents can articulate their concerns, negotiate solutions, and participate in shaping water policies is essential for fostering a more inclusive and responsive governance framework (Godden & Ison, 2019).

Moreover, equitable water management involves reframing water access as a public right rather than a market commodity, a principle many respondents strongly support. The current governance system, characterized by privatized delivery models and high user fees,

disproportionately affects low-income households. Several informants expressed concerns that the financial barriers to water access exacerbate existing inequalities and prevent those most in need from securing a basic resource. An informant stated, *“I don't think it's fair because the monthly fee is too expensive - we could already buy rice with that amount, and we still have to buy hoses”* (Anonymous informant, a college student and an active citizen); another added, *“There are too many requirements before you can get a water connection, and the hose is expensive. Plus, there's a monthly payment”* (Anonymous informant, a vendor and an active citizen).

To address these structural inequities, there is a need for policy reforms that ensure affordable access while embedding deliberative mechanisms into water governance. This could involve regular public consultations, citizen-led water boards, and accessible grievance channels where community members can voice their concerns and co-create solutions. By institutionalizing deliberative processes, Trinidad can work toward a sustainable, equitable, and community-centered water governance model - one that not only resolves current disputes but also prevents future conflicts by fostering mutual accountability and shared decision-making. This shift toward deliberative governance, where community members actively shape water policies, is crucial for sustainable conflict resolution. Governance theory suggests empowering local actors through participatory platforms can bridge the governance gap and foster inclusive decision-making processes (Fischer, 2012).

4.2 Strengthening Local Capacities for Governance

Building local governance capacity is essential for long-term conflict prevention and equitable water management. Informants

consistently emphasized the need for barangay-level training programs focused on conflict mediation, resource management, and participatory decision-making. Many residents expressed frustration over the perceived inaction of barangay officials, noting that their concerns regarding water disputes were often dismissed or inadequately addressed. Informant C said, *“When we complain to the barangay, nothing really happens. They just tell us to settle it ourselves.”* This lack of intervention highlights the urgent need to equip barangay officials with the skills and resources to mediate conflicts effectively.

Beyond training programs, community-driven initiatives can empower residents and foster a more inclusive governance framework. Informants suggested forming community water councils to provide a platform for dialogue and collective decision-making. Moreover, a shift from mere procedural orientations to genuine public consultations is necessary to ensure community voices shape water governance policies. Informant C observed and stated, *“The only time I attended a public meeting was the orientation before our water connection, there was no real discussion, just instructions.”* By investing in these initiatives and empowering local governance structures, Trinidad can transition toward a sustainable and participatory water governance model that addresses both the material inequalities in water access and the social tensions arising from these disparities.

Conclusion

The analysis of water security and local conflicts in Trinidad, Bohol, reveals a complex interplay between resource scarcity, governance frameworks, and socio-economic factors. The case

illustrates that while it has been proven that water resources can instigate conflict, participatory approaches and models are potential elements of peaceful dialogue through a collective consensus and sense of ownership of the process among community stakeholders. Resource-based disputes, particularly water, highlight the vulnerabilities inherent in fragmented management systems and inconsistent and weak policy enforcement. Addressing these challenges requires a multi-stakeholder framework highlighting the necessity of adopting participatory and deliberative governance approaches to ensure more inclusive decision-making processes. This approach can reduce the likelihood of disputes by promoting fairness, transparency, and collective accountability. To mitigate future conflicts, there is a pressing need to implement equitable water allocation mechanisms, strengthen institutional capacity, and improve transparency in governance processes. Ultimately, resolving water-related conflicts and tension require not only technical solutions, but also social and political interventions that prioritize fairness and long-term resource sustainability.

References

- Abeywardana, N., Bebermeier, W., & Schütt, B. (2018). Ancient Water Management and Governance in the Dry Zone of Sri Lanka until Abandonment, and the Influence of Colonial Politics during Reclamation. *Water*, 10(12), 1746.
- Abraham, T.W. (2018). Estimating the Effects of Financial Access on Poor Farmers in Rural Northern Nigeria. *Finance Innovation*, 4(25). Retrieved from <https://doi.org/10.1186/s40854-018-0112-2>

- Baxter, P.E., & Jack, S. (2010). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559.
- Behailu, B.M.; Pietilä, P.E.; Katko, T.S. (2016). Indigenous Practices of Water Management for Sustainable Services: Case of Borana and Konso, Ethiopia. *Sage Open*, 6(4), 1-11.
- Blogspot. (2012, April). Bohol: Profile of an Island Province [Photograph]. Visit Bohol. Retrieved from <https://visit-bohol.blogspot.com/2012/04/bohol-profile-of-island-province.html>
- Catindig-Reyes, G. (2019). Governance Crisis in Water Services in the Philippines: A Need for Rethinking and Reframing Development Policies in the Country. *Journal of Human Ecology*. 8(1), 39-49.
- Curato, N. (2021). Asserting Disadvantaged Communities' Deliberative Agency in a Media-Saturated Society. *Theory and Society*, 50(4), 657-677.
- Dore, J. (2014). An Agenda for Deliberative Water Governance Arenas in the Mekong. *Water Policy*, 16(S2), 194-214.
- Dryzek, J. S. (2010). *Foundations and Frontiers of Deliberative Governance*. Oxford University Press.
- Erickson-Davis, M. (2016). World's Watersheds Lost 6 Percent of their Forests in 14 Years. Mongabay. Retrieved from <https://news.mongabay.com/2016/08/worlds-watersheds-lost-6-percent-of-their-forests-in-14-years/>
- Fischer, F. (2003). *Reframing Public Policy: Discursive Politics and Deliberative Practices*. Oxford University Press.

- Fischer, F. (2012). Participatory Governance: From Theory to Practice. In D. Levi-Faur (Ed.), *The Oxford Handbook of Governance* (pp. 457–471). Oxford University Press.
- Flyvbjerg, B. (2011). *Case Study Research: Design and Methods* (4th ed.). SAGE Publications.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). Water and One Health. FAO. Retrieved from <https://www.fao.org/one-health/areas-of-work/water/en>
- Godden, L., & Ison, R. (2019). Community Participation: Exploring Legitimacy in Socio-Ecological Systems for Environmental Water Governance. *Australasian Journal of Water Resources*, 23(1), 45–57.
- Grote, J. R., & Gbikpi, B. (Eds.). (2002). *Participatory Governance: Political and Societal Implications*. Springer.
- Hajer, M. A. & Wagenaar, H. (Eds.). (2003). *Deliberative Policy Analysis: Understanding Governance in the Network Society*. Cambridge University Press.
- Heidari, H., Arabi, M., Warziniack, T., & Sharvelle, S. (2021). Effects of Urban Development Patterns on Municipal Water Shortage. *Frontiers in Water*, 3. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/frwa.2021.694817>
- Ide, T. (2015). Why Do Conflicts Over Scarce Renewable Resources Turn Violent? A Qualitative Comparative Analysis. *Global Environmental Change*, 33, 61–70.
- Layani, G., Bakhshoodeh, M., Zibaei, M., & Viaggi, D. (2021). Sustainable Water Resources Management Under Population Growth and Agricultural Development in the Kheirabad River Basin, Iran. *Bio-based and Applied Economics*, 10(4), 305-323.

- McDonald, R. I., Douglas, I., Grimm, N. B., Hale, R., Revenga, C., Gronwall, J., & Fekete, B. (2011). Implications of Fast Urban Growth for Freshwater Provision. *Ambio*, 40(5), 437.
- McDonald, R. I., Weber, K., Padowski, J., Flörke, M., Schneider, C., Green, P. A., Gleeson, T., Eckman, S., Lehner, B., Balk, D., Boucher, T., Grill, G., & Montgomery, M. (2014). Water on an urban planet: Urbanization and the reach of urban water infrastructure. *Global Environmental Change*, 27, 96–105.
- Municipality of Trinidad Official Website (n.d.). Maps and location. Retrieved from <https://trinidad-bohol.gov.ph/maps-and-location/>
- Philippine Atmospheric, Geophysical and Astronomical Services Administration. (n.d.). Climate of the Philippines. Retrieved from <https://www.pagasa.dost.gov.ph/information/climate-philippines>
- Philippine Statistics Authority. (2022). Municipality of Trinidad: 2020 Census of Population and Housing (2020 CPH) Population Counts Declared Official by the President (Special Release No. 2022-SR12-051).
- Peluso, N. L., & Watts, M. (Eds.). (2001). *Violent Environments*. Cornell University Press.
- Porio, E., & Roque-Sarmiento, E., (2019). "Barangay", In A. Orum, (Ed.) *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies*. John Wiley & Sons Ltd.
- Ritchie, H., & Roser, M. (2018). Water Use and Stress. *Our World in Data*.
- Robbins, P. (2012). *Political Ecology: A Critical Introduction* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
- Rola, A. C. (2019, April 23). Is Poor Governance Behind the Philippine *Water Crisis? East Asia Forum*.

- Rola, A. C., Pulhin, J. M., Tabios III, G.Q, Lizada, J.C., & Dayo, M.H. (2015). Challenges of Water Governance in the Philippines. *Philippine Journal of Science*, 144(2), 197–208.
- Scott, J. C. (1998). *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*. Yale University Press.
- Stake, R. E. (1995). *The Art of Case Study Research*. SAGE Publications.
- Sriskandarajah, N., & Sivapalan, M. (2023). Water Security, Participatory Governance, and Dialogue Spaces for Change in Northern Sri Lanka. *World Water Policy*, 9(3), 405–413.
- Ulep, V.G., Talamayan, J.T., Casas, L.D., Villaseñor, J.M., Bacatan, E. (2024). Water Security and Access to Safe Drinking Water in the Philippines: Challenges and policy directions (PIDS Discussion Paper No. 2024-19). Retrieved from <https://doi.org/10.62986/dp2024.19>
- United Nations Development Programme. (2018). *Community-Based Water Resources Management*. Retrieved from <https://www.undp.org/vietnam/publications/community-based-water-resources-management>
- United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Conflict and Natural Resources*. Retrieved from <https://peacekeeping.un.org/en/conflict-and-natural-resources>
- Victor, C., Vega Ocasio, D., Cumbe, Z. A., Garn, J. V., Hubbard, S., Mangamela, M., McGunegill, S., Nalá, R., Snyder, J. S., Levy, K., & Freeman, M. C. (2022). Spatial Heterogeneity of Neighborhood-Level Water and Sanitation Access in Informal Urban Settlements: A Cross-Sectional Case Study in Beira, Mozambique. *PLOS Water*, 1(6), e0000022. Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pwat.0000022>

- World Health Organization. (2019, March 22). Water shortage in the Philippines threatens sustainable development and health. World Health Organization. Retrieved from <https://www.who.int/philippines/news/feature-stories/detail/water-shortage-in-the-philippines-threatens-sustainable-development-and-health>
- Yin, R. K. (2018). Case Study Research and Applications: Design and Methods (6th ed.). SAGE Publications.
- Zimmerer, K. S. & Bassett, T. J. (2003). Approaching Political Ecology: Society, Nature, and Scale in Human-Environment Studies. In K. S. Zimmerer & T. J. Bassett (Eds), Political Ecology: An Integrative Approach to Geography and Environment-Development Studies (pp. 1-25). Guilford Publications.

From Stalemate to Stability: Analyzing Ceasefire Opportunities in the Russia-Ukraine War through Ripeness, Conflict Transformation, Incremental Ceasefire Approach

Roostum Vansu¹ Mohammad Suhail²

(Received: April 11, 2025; Revised: June 12, 2025; Accepted: June 19, 2025)

Abstract

This article examines ceasefire opportunities in the Russia-Ukraine War, a protracted and multifaceted conflict since Russia's February 24, 2022, invasion. Its objectives are to 1) to outline three important frameworks i.e. Ripeness, Conflict Transformation, and Incremental Ceasefire for peace and conflict resolution. 2) to implement those frameworks in the present Russia-Ukraine crisis, and 3) to suggest future prospects and policies for conflict resolution. The methodology of this qualitative documentary study involves descriptive documentary analysis, utilizing primary and secondary sources. The methodology of this qualitative documentary study involves descriptive documentary analysis, utilizing primary and secondary sources.

¹ Lecturer, Dr., Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University.

Email: roostum.v@psu.ac.th (Corresponding Author)

² Director, Centre of Applied Remote Sensing and GIS Application, Samarkand State University.

Email: netgeo.suhail@gmail.com

Leveraging interdisciplinary literature and historical analogs (e.g., Arab-Israeli conflicts, Good Friday Agreement), this study employs these conceptual models (Ripeness Theory, Conflict Transformation, and Incremental Ceasefire approach) to offer complementary insights into de-escalation possibilities in a conflict marked by deep animosities and competing national narratives.

Key results indicate: 1) The conflict has not reached a comprehensive mutually hurting stalemate (MHS), and while narrow de-escalation opportunities exist, a clear 'Way Out' remains constrained by entrenched positions; 2) Effective conflict transformation demands addressing profound relational and structural injustices, currently overshadowed by immediate military and political objectives; and 3) An incremental ceasefire approach, focusing on localized and confidence-building measures, presents the most viable de-escalation pathway, despite inherent implementation challenges. The analysis seeks to provide policymakers, scholars, and practitioners with a nuanced foundation for diagnosing the conflict's intractability and identifying viable pathways toward stabilization and resolution.

Keywords: Ripeness Theory, Conflict Transformation, Incremental Ceasefire, Russia-Ukraine War, Ceasefire

Introduction

The Russia-Ukraine War, initiated by Russia's invasion on February 24, 2022, has escalated into a protracted and multifaceted conflict, exacting severe human, economic, and geopolitical repercussions. By April 2025, the war has caused widespread devastation, displaced millions, and profoundly disrupted the global order. Despite intermittent diplomatic efforts, a durable ceasefire remains elusive, reflecting entrenched historical grievances, incompatible geopolitical ambitions, and divergent national identities. Scholarly analyses of protracted conflicts rooted in such deep-seated antagonisms suggest they rarely succumb to conventional peace-making approaches, demanding instead transformative frameworks.

In light of these realities, this article seeks to critically examine the prospects for ceasefire by synthesizing insights from three major theoretical frameworks, i.e. Ripeness Theory (by William Zartman), Conflict Transformation paradigm (by John Paul Lederach), and the Incremental Ceasefire approach (an operation approach). Rather than presenting new empirical data, the study undertakes a conceptual synthesis, drawing on existing scholarly literature, historical analogues - from the Arab-Israeli conflicts to the Good Friday Agreement - and established conflict resolution theories. By doing so, it offers a theoretically informed and historically grounded analysis of de-escalation pathways in the Russia-Ukraine context.

Despite the explosion of policy analyses and real-time war reporting since 2022, a substantial research gap persists concerning the systematic application of these conflict resolution frameworks to the

evolving dynamics of the Russia-Ukraine War. Much of the current discourse remains either overly descriptive or policy-prescriptive, without embedding the conflict in broader theoretical debates about war termination, peacebuilding, and the sequencing of ceasefire arrangements. Due to the war's profound implications - not only for Ukraine's sovereignty but also for global economic stability, NATO-Russia relations, and the international rules-based order - addressing this conceptual gap is a critical scholarly imperative.

The article aimed 1) to detail exploration of the three theoretical frameworks, outlining their assumptions, mechanisms, and relevance to contemporary conflicts. Further it aimed 2) to applies these models to the Russia-Ukraine War, analyzing opportunities, constraints, and points of divergence. Lastly, 3) the study critically assesses the strengths and limitations of each framework in capturing the complexities of the conflict and reflects on the prospects for future research and policy innovation.

Theoretical Frameworks

The subsequent sections undertake a critical exposition of the three theoretical frameworks, delineating their foundational premises, illustrating their application across historical conflict settings, and evaluating their analytical relevance to the evolving dynamics of the Russia-Ukraine War.

1. William Zartman's Ripeness Theory

William Zartman's Ripeness Theory offers a robust conceptual framework for analyzing the optimal conditions under which conflicts may be ripe for negotiation, specifically identifying moments when a conflict's cessation becomes not only desirable

but also feasible (Zartman, 1989). The theory hinges on two pivotal elements, i.e. the emergence of a mutually hurting stalemate (MHS) and the existence of a plausible "Way Out." The MHS occurs when both parties in a conflict experience escalating costs - whether in the form of military casualties, economic deterioration, or political marginalization - that render continued confrontation more detrimental than pursuing a negotiated resolution. This condition is not merely a matter of tangible losses, but also a psychological impasse, wherein both sides recognize that victory is either unachievable or prohibitively costly (Zartman, 2001).

The second critical element of Ripeness Theory, the "Way Out," is the recognition by both parties of viable alternatives to the ongoing conflict. This often involves the intervention of external actors - such as third-party mediators, international pressure, or the introduction of credible proposals - that can guide the conflicting parties toward a resolution. It was rightly explained by Muscular Mediation theory, which stresses the role of third-party actors who assertively intervene to shape the conditions for peace. Unlike neutral facilitation, this approach involves applying leverage - through sanctions, diplomatic pressure, or incentives - to encourage the conflicting parties to negotiate.

Ripeness Theory has illuminated numerous landmark peace processes throughout history, providing valuable insight into the dynamics of conflict resolution. In the case of the Bosnian War (1992–1995), for example, the protracted loss of life, territorial disintegration, and mounting international intervention ultimately led to the Dayton Agreement, as the warring factions recognized that further violence could yield no decisive victory (Zartman,

2001). Similarly, the Iran-Iraq War (1980–1988) reached its conclusion when both nations, having endured significant economic and military strain, acknowledged that continuation of hostilities was unsustainable. In addition to this, the examples like the Good Friday Agreement and the Camp David Accords (1978) show how external actors, through muscular strategies, can force conflicts into a ripe state by directly influencing the parties involved. Zartman underscores that the state of ripeness does not emerge automatically but is often precipitated by external actors who intensify the costs of conflict or offer viable exit strategies (Zartman, 1989).

The application of Ripeness Theory to contemporary conflicts, such as the ongoing Russia-Ukraine war, invites a critical assessment of whether escalating losses—both human and material—are pushing the warring parties toward a mutually hurting stalemate. In this case, the theory prompts a deeper inquiry into whether a viable exit strategy is discernible, particularly given the entrenched positions of both Russia and Ukraine, and the role of external actors, including US, NATO, and the European Union, in shaping the conflict's trajectory.

Moreover, when examining peace processes such as the Good Friday Agreement (1998) and even the Arab-Israeli conflicts, it becomes apparent that the concept of ripeness transcends a simple theoretical construct, often requiring the alignment of political will, external pressures, and the recognition of the futility of continued violence. In both the Northern Ireland peace process and the eventual peace talks between Israel and Palestine, the actors involved were confronted with a heightened sense of

mutual hurt and the realization that negotiation offered the only viable path forward to achieving some form of resolution.

Thus, while Ripeness Theory provides an invaluable lens through which to assess the dynamics of peace negotiations, its application must consider not only the internal costs of conflict but also the role of external influence in shaping the contours of negotiations. Therefore, Zartman's framework underscores the complex interplay of internal and external forces that determine the moment at which a conflict reaches its "ripe" stage for resolution, highlighting the importance of strategic intervention and the recognition of mutual losses in any peace process.

2. John Paul Lederach's Conflict Transformation Theory

John Paul Lederach's Conflict Transformation theory presents a paradigm shift from conventional conflict resolution, advocating for a dynamic, long-term strategy aimed not merely at resolving immediate disputes but transforming the root causes of conflict by addressing the underlying relationships, structures, and systems that perpetuate violence (Lederach, 1997). Unlike traditional approaches that focus primarily on negotiating settlements, Lederach's model embraces a holistic vision of peacebuilding, which involves reshaping social dynamics over a prolonged period. At the heart of this approach is the understanding that conflict is not a singular occurrence but an ongoing continuum, necessitating interventions at multiple stages.

Lederach divides the peacebuilding process into three interrelated timeframes, i.e. short-term crisis interventions, mid-term negotiation structures, and long-term reconciliation efforts (Lederach, 2003). Short-term actions - such as ceasefires and

humanitarian interventions - are designed to reduce immediate violence and suffering, thereby creating the necessary space for more sustained dialogue. Mid-term interventions focus on establishing inclusive platforms, such as formal peace talks or mediation processes, to ensure continued engagement and a foundation for negotiation. In the long-term, Lederach emphasizes the need to address deeper structural issues such as historical grievances, identity-based conflicts, and systemic power imbalances, fostering the necessary conditions for reconciliation, trust-building, and mutual understanding.

One of the most illustrative examples of Lederach's Conflict Transformation theory in practice is the Colombian peace process with the Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC), which spanned from 2012 to 2016. In this case, supplementary agreements on land reform, disarmament, and transitional justice helped rebuild the social fabric of a society torn apart by decades of war (Lederach, 2014). These agreements went not only beyond the ending of hostilities, but also they focused on transforming the underlying societal structures that fueled the conflict. It also involves tackling economic disparities and the marginalization of rural populations. Lederach's framework proves particularly useful in such contexts, where the roots of conflict are deep and historical, requiring extensive efforts in healing and tolerance-building to create lasting peace.

When applied to the Russia-Ukraine war, Conflict Transformation approach calls for the acknowledgment of both immediate humanitarian needs and the long-term challenges of reconciliation. In this case, short-term ceasefire agreements might

alleviate the suffering of civilians, while mid-term negotiation processes could establish channels for continued dialogue. However, the long-term effort would require confronting more intractable issues, such as divergent national identities, competing geopolitical aspirations, and the deep scars of historical conflicts. The ongoing struggle between Russia and Ukraine reflects how national identity and historical memory - issues central to Lederach's framework - complicate efforts at reconciliation, as each side clings to contrasting narratives of history and self-determination.

Lederach's theory is also relevant in the context of the Arab-Israeli conflict, where the transformative approach could help address the profound distrust and historical grievances that have plagued peace efforts for decades. A key aspect of his framework is that true peace is not merely the cessation of violence but the transformation of relationships at every level - social, political, and economic - so that the conditions for future conflict are mitigated. Therefore, Lederach's Conflict Transformation theory offers a forward-looking, adaptable approach to peacebuilding that extends far beyond traditional conflict resolution methods. It stresses that lasting peace requires not just addressing immediate conflict, but also transforming the underlying structures, relationships, and systems that fuel violence. Whether in Colombia, Russia-Ukraine, or the Middle East, the theory underscores the importance of fostering understanding, building trust, and creating inclusive, sustainable platforms for dialogue - necessary elements for enduring peace.

3. The Incremental Ceasefire Approach

The Incremental Ceasefire strategy advocates for a gradual reduction of conflict through a series of step-by-step agreements -

such as localized ceasefires or humanitarian pauses - before progressing toward broader peace accords (Fortna, 2004). Unlike established theoretical frameworks attributable to specific scholars (e.g., Zartman's Ripeness Theory or Lederach's Conflict Transformation), the **Incremental Ceasefire approach** is not the singular brainchild of any one academic. Instead, it has emerged as a pragmatic and adaptable strategy, evolving from the foundational principles of **Confidence-Building Measures (CBMs)** and **gradual de-escalation** strategies (e.g., Pruitt & Rubin, 1986; Fisher & Ury, 1981; Larson & Ramsbotham, 2018; and DPPA 2022), provides a pragmatic method for managing conflict, allowing the conflicting parties to test cooperation, build trust, and de-escalate hostilities incrementally, without the pressure to resolve all issues at once. Its value lies in its flexibility, offering a low-risk entry point for reducing tensions while simultaneously assessing the sincerity of each party's commitment to peace. A notable example is Syria's 2016 ceasefire, which temporarily reduced violence in Aleppo and provided civilian relief but ultimately collapsed due to inadequate enforcement and persistent mistrust (The New Yorker, 2016).

The Incremental Ceasefire approach dovetails with John Paul Lederach's emphasis on short-term crisis interventions, which focus on immediate harm reduction and providing space for longer-term peacebuilding efforts (Lederach, 1997). It also aligns with William Zartman's Ripeness Theory, particularly in its strategic use of limited agreements to demonstrate the practical benefits of negotiation. By showcasing the possibility of cooperation in specific areas, this incremental method can help build trust and momentum, eventually leading to more comprehensive peace

agreements (Zartman, 1989). Historical precedents, such as the 1994 Northern Ireland ceasefire, highlight the potential of small, focused actions - like the decommissioning of weapons - to serve as critical building blocks for larger peace processes. Similarly, in the case of the Russia-Ukraine War, an incremental approach could involve reducing specific forms of combat in key regions, such as the Donbas, to help stabilize the situation and create conditions conducive to more extensive peace efforts.

To further enhance clarity a concise overview and comparison of these three frameworks is presented in Table 1.

Table 1. Overview and Comparison of the Three Frameworks

Feature	William Zartman's Ripeness Theory	John Paul Lederach's Conflict Transformation	The Incremental Ceasefire Approach
Nature	Theoretical framework	Theoretical paradigm/ framework	Strategic methodology/ Practical approach
Primary Focus	Identifying optimal moments for negotiation	Transforming root causes of conflict	Gradual reduction of conflict through phases
Key Concepts	Mutually Hurting Stalemate (MHS), "Way Out"	Relationships, structures, systems, multi-level interventions (short, mid, long-term)	Step-by-step agreements (e.g., localized ceasefires, pauses), Confidence- Building Measures (CBMs), gradual de-escalation
Time Orientation	Specific "ripe moment" for intervention	Long-term, ongoing continuum, all stages	Gradual, incremental steps over time
Role of External Actors	Crucial for providing "Way Out" and applying leverage	Implied in peacebuilding, focus on holistic societal change	Not explicitly primary, but essential for enforcement and mediation in practice

Table 1. Overview and Comparison of the Three Frameworks (Cont.)

Feature	William Zartman's Ripeness Theory	John Paul Lederach's Conflict Transformation	The Incremental Ceasefire Approach
Contribution to Ceasefire/Peace	Explains <i>when</i> parties are ready to negotiate for peace/ceasefire	Ceasefires as short- term actions to create space for deeper transformation	Provides a practical, flexible pathway for achieving ceasefires incrementally and building momentum for broader peace

In integrating these frameworks - Ripeness Theory, Conflict Transformation, and Incremental Ceasefire - a comprehensive strategy emerges for addressing the complexities of the Russia-Ukraine conflict. Ripeness Theory identifies critical moments when both sides, burdened by escalating costs and facing a lack of clear victory, become amenable to negotiation, thus opening a window for intervention. Conflict Transformation builds upon this by proposing a phased approach to peace, reducing immediate violence through short-term actions, establishing inclusive negotiation mechanisms for medium-term stability, and, simultaneously, addressing the deep-rooted cultural and historical issues for long-term reconciliation. The Incremental Ceasefire strategy complements these efforts by introducing practical, low-risk measures, such as localized truces in contested regions like Donetsk, to test cooperation and foster trust. These smaller steps can then serve as steppingstones toward more comprehensive peace accords.

Together, these three frameworks - Ripeness Theory, Conflict Transformation, and Incremental Ceasefire - form an integrated and holistic strategy that balances the immediate need

for relief with the long-term goal of sustainable peace. This approach addresses the temporal, relational, and practical dimensions of conflict, ensuring that peacebuilding efforts are both contextually sensitive and strategically phased. However, the success of this integrated strategy is contingent upon the effective enforcement of agreements and the active mediation of external actors, who play a pivotal role in ensuring the credibility and sustainability of these incremental steps.

Applying the Frameworks to the Russia-Ukraine War

This section applies the frameworks to the conflict, critically engaging with documented events and scholarly insights up to April 2025, while contextualizing these within broader theoretical perspectives. It incorporates an analysis of key developments, examining the interplay of historical, political, and social factors, and draws on academic literature to assess the effectiveness and limitations of these frameworks in addressing the conflict's complexities.

1. Ripeness: A Stalemate Without Full Resolution

By April 2025, the Russia-Ukraine War has inflicted a severe toll on both parties, reshaping the geopolitical landscape. Russia has probably suffered the loss of 430,000 soldiers, witnessed a 4.1% contraction in its GDP in 2024 compared to a 5.9 % growth in 2021, and endured growing international isolation. (Al Jazeera, 2025; Trading Economics, 2025) However, it maintains control over 22% of Ukrainian territory and continues to benefit from strategic trade relations with non-Western states such as China and North Korea (IISS, 2025). On the other hand, Ukraine has experienced the

loss of 350,000 soldiers, the destruction of 70% of its energy infrastructure, and a crippling economic collapse, though these challenges have been somewhat mitigated by Western aid and the reclamation of significant territories like Kursk, valued at \$160 billion (ISW, 2025b). While these profound costs suggest a de facto stalemate, they do not fully reflect the emergence of a mutually hurting stalemate (MHS), as both sides retain strategic aspirations - Russia pursuing territorial annexation, and Ukraine relying on sustained Western support to achieve its goals.

A "Way Out" does exist, though it remains narrow and fraught with challenges. The March 2025 energy ceasefire and Ukraine's tentative acceptance of a truce indicate a limited willingness for negotiation, but Russia's demands for territorial concessions and NATO exclusion directly conflict with Ukraine's steadfast pursuit of full sovereignty and security guarantees (ISW, 2025a; The Telegraph, 2025). External pressures, such as U.S. sanctions on Russia, inconsistent aid to Ukraine, and diplomatic mediation efforts from Saudi Arabia and Turkey, provide potential pathways to peace. However, the core disagreements - over territorial integrity and security arrangements - significantly constrain the feasibility of meaningful negotiations (Arab News, 2023).

From the perspective of Ripeness Theory, the war remains on the cusp of transition. While the escalating human and economic costs may eventually drive both parties toward a point of reckoning, the absence of a clearly defined "Way Out" combined with entrenched positions on both sides underscores the difficulty in reaching a sustainable resolution. For negotiation to become a viable option, escalating costs or the introduction of more

compelling external incentives would be required to shift the calculus of both Russia and Ukraine, bringing the conflict closer to a ripe moment for peace.

2. Conflict Transformation: Bridging a Deep Divide

Lederach's framework offers both insights into progress and highlights significant obstacles in the Russia-Ukraine conflict. In the short term, the energy ceasefire temporarily restored electricity to millions, and the 2022 humanitarian corridors facilitated the evacuation of 50,000 civilians, despite violations and intermittent hostilities (ISW, 2025a; Newsweek, 2022). However, profound distrust persists, driven by atrocities such as the massacre in Bucha, where 400 civilians were killed, and President Zelensky's firm rejection of a frozen conflict solution (Al Jazeera, 2022; CNN, 2024). These factors severely undermine the long-term sustainability of peace efforts, as the underlying emotional and political divides remain unaddressed.

In the mid-term, initiatives like the 2025 Riyadh talks produced partial agreements, yet the process faltered amid ongoing instability, further complicated by Ukraine's occasional exclusion from discussions and shifting U.S. policy stances (The Guardian, 2025). The lack of consistent engagement from key stakeholders, coupled with the ever-changing international dynamics, has hindered the momentum necessary for lasting peace. These fluctuations underscore the difficulty of achieving stability without a clear, unified approach to negotiations.

Looking toward long-term reconciliation, the challenges become even more formidable. Russia's denial of Ukrainian national identity, compounded by painful memories of occupations

such as the mass graves found in Izyum, and the fundamentally divergent visions of the two countries - Russia's aspirations for global reordering versus Ukraine's pursuit of NATO membership - render the prospects for relational healing distant (Ramsbotham et al., 2024). These deep-rooted grievances, along with nationalistic fervour and historical animosities, significantly complicate efforts to rebuild trust and mutual understanding.

Therefore, Lederach's Conflict Transformation framework suggests that true peace will require sustained, inclusive efforts far beyond the current capacity of both the domestic and international actors involved. While incremental progress has been made, the path to meaningful transformation necessitates a comprehensive approach that addresses not only the immediate cessation of violence but also the profound emotional and structural wounds that have been inflicted over decades of conflict. Without this long-term, inclusive commitment, the prospects for reconciliation remain distant.

3. Incremental Ceasefire: Small Steps Amid Complexity

Incremental measures have demonstrated their feasibility, with initiatives like the energy truce and the 2022 humanitarian corridors offering temporary relief and proving that limited cooperation is possible (ISW, 2025a; Newsweek, 2022). These actions align with Fortna's (2004) emphasis on achievable, small-scale steps as a means to test the sincerity of the parties involved. However, the effectiveness of these measures remains constrained by Russia's territorial ambitions and Ukraine's steadfast insistence on maintaining territorial integrity, further complicated by perceived biases in the mediation process. For example, U.S. favouritism and

European leanings in the negotiation process have been critiqued as potential obstacles to impartial dialogue.

Historical parallels, such as the 1991 Yugoslav ceasefire, illustrate the limitations of an incremental approach. Without robust enforcement mechanisms and mutual trust, such measures risk failing to produce lasting peace. The absence of sustained, reliable oversight and the ongoing distrust between parties exacerbate these risks, making long-term stability difficult to achieve. However, despite these limitations, incrementalism offers a practical starting point for de-escalation, providing a framework for building momentum toward broader peace efforts. By fostering limited cooperation and testing the willingness of both sides to engage in dialogue, these measures can serve as initial steps toward larger, more comprehensive agreements. Nonetheless, the success of such an approach depends heavily on external enforcement, trust-building, and the management of deeply entrenched political and territorial disputes.

Discussion and Insights

The Russia-Ukraine War serves as a compelling illustration of the interaction between Ripeness Theory, Conflict Transformation, and Incremental Ceasefires, each framework offering unique insights into the opportunities and limitations within the conflict. Ripeness Theory suggests that the conflict is not yet fully “ripe” for resolution, as both Russia and Ukraine retain strategic optimism - Russia benefiting from territorial gains and Ukraine relying on Western support. This ongoing optimism delays the emergence of a mutually hurting stalemate (MHS), which is

typically the critical catalyst for negotiation (Zartman, 1989). Historical precedents - such as the Bosnia, Kosovo, and Rwanda War - demonstrate how external pressures - whether from NATO, the U.S., or non-Western mediators - can expedite the ripening process, but the global implications of the Russia-Ukraine War, including energy market stability and nuclear risks, add significant complexity to the dynamics of this conflict compared to more localized struggles.

Conflict Transformation emphasizes the necessity of phased, long-term relationship-building. The peace process in Colombia with the FARC provides a clear example of how incremental agreements can rebuild trust and pave the way for broader reconciliation (Lederach, 2014). However, the Russia-Ukraine conflict presents a far more intricate challenge, given the deep-rooted historical animosities and the stark geopolitical divide between the two nations. While short-term agreements, such as ceasefires, have offered temporary relief, mid- and long-term efforts must address the exclusionary nature of current negotiation structures and the profound identity divides that characterize the conflict. These deeper issues complicate the pursuit of sustainable peace and reconciliation.

The Incremental Ceasefire approach offers a pragmatic bridge between short-term de-escalation and longer-term resolution, mirroring efforts such as the 2016 ceasefire in Syria, which provided temporary relief despite its eventual failure due to enforcement issues. Syria's fragility highlights a critical limitation of the incremental approach, as even modest agreements can quickly unravel without strong enforcement mechanisms and credible

third-party mediation. This underscores the importance of external actors in supporting and maintaining these small, verifiable steps toward peace.

Together, these frameworks point to the conclusion that while full peace remains distant, incremental, verifiable steps - if backed by strong, impartial mediation - offer a foundation for progress. However, the complexity of the Russia-Ukraine War exceeds the dynamics of previous conflicts. Unlike Colombia's internal strife or Bosnia's ethnic conflict, this war pits a nuclear power against a Western-backed state, heightening the stakes and amplifying the influence of external actors. The literature underscores distrust as a major barrier to peace, with Russia's atrocities and Ukraine's unwavering resilience solidifying entrenched positions on both sides (Sherpa & van der Lugt, 2024). While external actors, through sanctions, aid, or mediation, remain pivotal in shaping the conflict's trajectory, inconsistent approaches - such as fluctuating U.S. policy - further hinder progress (Cortright, 2023). Therefore, the war's complexity necessitates a nuanced, multifaceted approach, where incremental steps, tempered by cautious optimism, are reinforced by sustained external support and a coherent international strategy.

Conclusion

As of April 2025, the Russia-Ukraine War remains entrenched in a precarious balance between stalemate and the potential for stability. Ripeness Theory suggests that meaningful negotiations will depend on escalating costs and the emergence of a clearer "Way Out," a shift that may only be realized through intensified external

pressures. Conflict Transformation, in turn, advocates for phased interventions aimed at alleviating immediate suffering, fostering dialogue, and addressing the deep-rooted divides. However, enduring historical grievances and stark geopolitical rifts present significant obstacles to achieving lasting peace. The Incremental Ceasefire approach offers a pragmatic starting point, allowing small successes to gradually build momentum, though this process is contingent on fostering improved trust and ensuring effective enforcement mechanisms. This synthesis underscores that, while a comprehensive ceasefire remains elusive, the most feasible path forward lies in gradual, verifiable steps supported by robust international involvement. Scholars and policymakers can draw on these frameworks to navigate this conflict, one that is poised to shape the geopolitical landscape for decades to come.

References

- Akebo, M. (2020). *Ceasefire Agreements and Peace Processes: A Comparative Study*. Routledge.
- Al Jazeera. (2022, April 4). *Will the Bucha Massacre Wake Up the World?* Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/4/will-the-bucha-massacre-wake-up-the-world>
- Al Jazeera. (2025, January 3). *Highest Price for War: Russia Lost 430,000 soldiers in 2024, Says Ukraine*. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/3/highest-price-for-war-russia-lost-430000-soldiers-in-2024-says-ukraine>

- Arab News. (2023, August 6). *Conflict in Ukraine and Saudi Arabia's emergence as a key mediator*. Retrieved from <https://www.arabnews.com/node/2533741>
- CNN. (2024, January 16). Zelensky at Davos: Ukraine Rejects Frozen Conflict with Russia. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2024/01/16/europe/zelensky-davos-wef-ukraine-russia-frozen-intl/index.html>
- Cortright, D. (2023, December 11). *Delays, half-measures and bad enforcement are hurting Ukraine's cause*. Einaudi Center. Retrieved from <https://einaudi.cornell.edu/discover/news/delays-half-measures-and-bad-enforcement-are-hurting-ukraines-cause>
- Fisher, R., & Ury, W. (1981). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. Penguin Books.
- Fortna, V. P. (2004). *Peace Time: Cease-Fire Agreements and the Durability of Peace*. Princeton University Press.
- Institute for the Study of War. (2025a, March 18). *Russian Offensive Campaign Assessment*. Retrieved from <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-18-2025>
- Institute for the Study of War. (2025b, March 26). *Russian Offensive Campaign Assessment*. Retrieved from <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-26-2025>
- International Institute for Strategic Studies. (2025). *The Military Balance 2025*. Routledge.

- Larson, A., & Ramsbotham, A. (2018). Conclusion: Incremental Peace in Practice. *Accord*, (27), 139-143.
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. United States Institute of Peace Press.
- Lederach, J. P. (2003). *The Little Book of Conflict Transformation*. Good Books.
- Lederach, J. P. (2017). *Reconcile: Conflict Transformation for Ordinary Christians*. Herald Press.
- Newsweek. (2022, January 11). *Nearly 50,000 Ukrainians Evacuate during Temporary Ceasefire with Russia*. Retrieved from <https://www.newsweek.com/nearly-50000-ukrainians-evacuate-during-temporary-ceasefire-russia-1686589>
- New York Post. (2024, September 17). *1 Million Now Dead or Wounded in Russia-Ukraine war*. Retrieved from https://nypost.com/2024/09/17/world-news/1-million-now-dead-or-wounded-in-russia-ukraine-war/?utm_source=chatgpt.com
- Pruitt, D. G., & Rubin, J. Z. (1986). *Social Conflict: Escalation, Stalemate, and Settlement*. McGraw-Hill.
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T., Miall, H., & Toros, H. (2024). *Contemporary Conflict Resolution* (4th ed.). Polity Press.
- Reuters. (2025, April 4). *Turkey says any Ukraine Peace Deal Hard to Digest - but Better than more Death*. Retrieved from https://www.reuters.com/world/europe/turkey-says-any-ukraine-peace-deal-hard-digest-better-than-more-death-2025-04-04/?utm_source=chatgpt.com

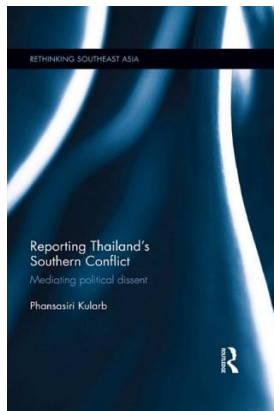
- Sherpa, C. N., & van der Lugt, R. (2024). *Navigating Pathways toward Transitional Justice in Ukraine*. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. Retrieved from <https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/Navigating%20Pathways%20Toward%20Transitional%20Justice%20in%20Ukraine.pdf>
- The Guardian. (2025, February 17). *Ukraine will not Accept a Saudi-Talks Peace Deal, says Zelenskyy*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2025/feb/17/ukraine-russia-saudi-arabia-talks-peace-deal-zelenskyy-eu>
- The New Yorker. (2016, March 7). *A Troubled Truce in Syria*. The New Yorker. Retrieved from https://www.newyorker.com/magazine/2016/03/07/a-troubled-truce-in-syria?utm_source=chatgpt.com
- The Telegraph. (2025, March 17). *Russia Demands Ukraine's NATO Exclusion as Part of Peace Deal*. Retrieved from <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/03/17/russia-demands-ukraine-nato-exclusion-peace-deal/>
- Trading Economics. (2025). *Russia Full Year GDP Growth*. Retrieved from <https://tradingeconomics.com/russia/full-year-gdp-growth>
- United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs (UN DPPA). (2022). *Guidance on Mediation of Ceasefires*.
- Zartman, I. W. (1989). *Ripe for Resolution: Conflict and Intervention in Africa* (2nd ed.). Oxford University Press.

Zartman, I. W. (2001). The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments. *Global Review of Ethnopolitics*, 1(1), 8-18. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14718800108405087>

บทแนะนำหนังสือ (Book Review)

Reporting Thailand's Southern Conflict: Mediating Political Dissent (2016)

สมัชชา นิลปัทม์ (*Samatcha Nilaphatama*)¹

ที่มา: <https://www.routledge.com/>

(Received: May 01, 2025; Revised: June 04, 2025; Accepted: June 19, 2025)

กรอบการมองความขัดแย้งในฐานะของปรากฏการณ์ทางสังคม เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้านแล้วก็พบว่าล้วนแต่มีองค์ประกอบของการสื่อสารเข้าไป

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Assistant Professor Dr., Faculty of Communication Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus)
Email: samatcha.n@psu.ac.th

เกี่ยวข้องกับไม่มากนักน้อย อย่างไรก็ตามก็ดี การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับการสื่อสาร เริ่มถูกกล่าวถึงมากขึ้นมาตั้งแต่ปี 1965 หลังจาก Johan Galtung เขียนงานที่ชื่อ The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers จนพัฒนามาสู่แนวคิดวารสารศาสตร์สันติภาพ (Peace Journalism) ในเวลาต่อมา

แม้แนวคิดวารสารศาสตร์สันติภาพจะถูกนำเสนอมาตั้งแต่ศตวรรษที่แล้วในห้วงสงครามเย็น แต่ในบริบทของสังคมไทยกลับเพิ่งถูกกล่าวถึงถึงขึ้นกาลกลับล่วงมาหลังปี 2004 เข้าไปแล้ว โดยมีสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นตัวเร่งสำคัญซึ่งมาสู่การอ้างอิงแนวคิดดังกล่าวมากขึ้น บทแนะนำหนังสือฉบับนี้จึงจะกล่าวถึงงานชิ้นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ คือ **Reporting Thailand's Southern Conflict: Mediating Political Dissent** ที่ตีพิมพ์กับสำนักพิมพ์ Routledge โดย **พรรษาสิริ กุลลาบ** (Kularb, 2016) ซึ่งพัฒนามาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง *Mediating Political Dissent: A Study of Thai News Organisations and Southern Conflict Reporting* (Kularb, 2013) ที่ได้เสนอต่อสำนักวารสารศาสตร์ สื่อและวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยคาทอลิก หนังสือเล่มนี้ยังอยู่ในซีรีส์ที่ชื่อว่า *Rethinking Southeast Asia* โดยมี Duncan McCargo เป็นบรรณาธิการ ซึ่งรวบรวมผลงานของผู้เชี่ยวชาญประเด็นศึกษาด้านอุษาคเนย์เอาไว้ 14 เรื่อง และครั้งหนึ่งในซีรีส์นี้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย อันมีประเด็นเชื่อมโยงกันไปทั้งเงื่อนไขทางการเมือง บทบาทของสื่อมวลชนและความขัดแย้งในภูมิภาคที่จะช่วยปะติดปะต่อให้เห็นความสัมพันธ์เหล่านั้นแจ่มชัดยิ่งขึ้น

ควรกล่าวไว้ด้วยว่าในการศึกษาความขัดแย้งนั้น มีน้อยเล่มนักที่จะพิจารณาภาคใต้จากมุมมองของนักข่าวและสื่อโดยที่บทบาทของพวกเขายังไม่ได้

รับความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งเป็นการพยายามหนึ่งในการเชื่อมโยงเข้ากับการถกเถียงในวงกว้างเกี่ยวกับความขัดแย้งทางภาคใต้และบทบาทของสื่อ หนังสือเล่มนี้จึงสะท้อนปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมที่มีต่อสื่อไทย โดยพยายามที่จะให้ข้อมูลเชิงลึกในแวดวงวารสารศาสตร์ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย หลังจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ณ ชายแดนใต้ หลังปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) เป็นต้นมา

ถึงแม้ว่าในหนังสือเล่มนี้จะมีประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประการ แต่ในบทแนะนำหนังสือนี้จะกล่าวถึงประเด็นศึกษาสำคัญที่ควรกล่าวถึง 3 ประเด็นด้วยกัน คือ 1) แนวคิดสังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์ (Sociology of Journalism) และสังคมวิทยาห้องข่าว ในฐานะของแนวคิด และระเบียบวิธีการศึกษาแบบใหม่ ๆ กับข้อค้นพบ 2) โลกทัศน์แบบกรุงเทพเป็นศูนย์กลาง (Bangkok - Centric Mindset) และ 3) ระบบนิเวศข่าวสารใหม่ (News Ecology) เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับผู้ที่ได้สนใจได้ค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. สังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์ (Sociology of Journalism)

แนวทางการศึกษาเหล่านี้ถูกพัฒนาขึ้นจากนักวิชาการที่สนใจวิพากษ์สื่ออย่าง Michael Schudson, Gaye Tuchman, Brian McNair, Herbert Gans และ Todd Gitlin ซึ่งส่งอิทธิพลต่อนักสังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์ในรุ่นถัดมาที่มีฐานใหญ่อยู่ในสำนักวารสารศาสตร์ สื่อ และวัฒนธรรมศึกษา (School of Journalism, Media and Cultural Studies - JOMEC) หรือ “สำนักคาดีฟฟ์” สหราชอาณาจักร จนกลายเป็นศูนย์กลางหนึ่งของการศึกษาสื่อแนวสังคมวิทยาในเวลาต่อมา ซึ่งมีนักคิดอย่าง Simon Cottle, Stuart Allan, Karin Wahl-Jorgensen, Cynthia Carter Stephen Cushion และ Justin Lewis เป็นต้น

สังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์ มีข้อตกลงพื้นฐาน (Basic Assumption) ว่า สื่อหาได้มีอิสระอย่างแท้จริง หากแต่เป็นอิสระภายใต้ข้อจำกัด ทั้งนี้ยังวิพากษ์มายาคติของข่าวที่พยายามอ้างว่ามีความเป็น “ภววิสัย” (Objectivity) ยังเป็นสิ่งที่ต้องตั้งคำถาม โดยชี้ว่า การคัดเลือกข่าวนั้นหาได้อิงอยู่กับ “ความเป็นจริง” (Reality) แต่กลับอยู่บนเหตุผลทางวิชาชีพ (Professional Reason) และกรอบเหตุผลทางธุรกิจขององค์กรข่าว (Business Reason) ซึ่งต้องสัมพันธ์กับผลงานที่ผู้บริหารโศกข่าวยอมรับได้ (Bagdikian, 2004 อ้างถึงใน Dhiensawadkij, 2021) ดังนั้นการที่องค์กรข่าวจะประสบความสำเร็จทางธุรกิจก็คือการรักษาความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้บริโภค และความพอใจของผู้บริโภคไปพร้อม ๆ กัน (Dhiensawadkij, 2021) อย่างไรก็ตาม ก็มิได้กล่าวหาบุคลากรข่าว (News Worker) ว่าจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือบกพร่องในการทำหน้าที่ แต่กลับชี้ให้เห็นข้อจำกัดอันเป็นผลมาจาก “โครงสร้าง” ที่สะท้อนมาสู่ระดับ “ปัจเจก” ที่ช่วยให้การวิพากษ์เข้าใกล้พื้นฐานความเป็นจริงภายใต้ตรรกะแบบทุนนิยมมากขึ้นอีกด้วย

การศึกษา “ข่าว” ในที่นี้จึงหมายถึงการศึกษาผลผลิตจากกระบวนการดังกล่าวในระดับหน่วยของ “ห้องข่าว” (Sociology of Newsroom) กระบวนการศึกษาสังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์จึงเน้นไปที่การ “สังเกตการณ์” อันเป็นขนบเดิมแบบสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา กระบวนการผลิตเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับองค์การข่าวอื่น ๆ อีกหลายส่วน เพื่อทำความเข้าใจเงื่อนไขและแรงขับซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ และเป็นพื้นที่ของการ “ประกอบสร้างความจริงทางสังคม” มากกว่าการ “สะท้อนความจริง” ทั้งนี้ยังวิพากษ์ด้วยว่าในกระบวนการคัดเลือกข่าวนั้น แท้จริงแล้วกลับซับซ้อน ไม่ตรงไปตรงมา และมีความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) อย่างมาก ข่าวที่ได้รับรายงานจึงเป็นผลผลิตจากกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนี้ สังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์ให้ความสนใจกับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการในห้องข่าว คือ 1) อำนาจของแหล่งข่าว ซึ่งมีประเด็นย่อย คือ 1.1) เครือข่ายสื่อมวลชนใช้การเข้าถึงข้อเท็จจริงในการผลิตข่าว (Web of Facticity) และ 1.2) การพึ่งพิงแหล่งข่าวประจำ (Usual Source Dependency) 2) กลไกด้านโครงสร้างองค์กร และมาตรฐานความเป็นวิชาชีพของสื่อมวลชนในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งมีประเด็นย่อย คือ 2.1) ผลกระทบจากโครงสร้างฝ่ายข่าวกับการรายงานข่าว และ 2.2) ผลกระทบของบรรทัดฐานทางวิชาชีพ (Professional Norm) ต่อเนื้อหาที่ถูกผลิต (Dhiensawadkij, 2021) สังคมวิทยาแห่งวารสารศาสตร์จึงมีคุณูปการที่ช่วยให้กรอบการวิพากษ์สื่อไปได้ไกลกว่าการอธิบาย “จริยธรรม และจรรยาบรรณ” แบบตาด ๆ ที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นรากฐานของปัญหาได้ (Dhiensawadkij, 2021)

ในการศึกษาของพรรษาสิริก็เช่นกัน เธอมุ่งการศึกษาไปที่การรายงานข่าวและวิพากษ์การทำงานในห้องข่าวเป็นสำคัญ ด้วยการสังเกตการณ์สัมภาษณ์นักข่าวและบรรณาธิการ ตลอดจนการวิเคราะห์ข่าวหลายร้อยชิ้นจากสำนักข่าวต่าง ๆ ในช่วงปี 2004-2010 ซึ่งผลลัพธ์แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการรายงานข่าวและการครอบงำกรอบการนำเสนอข่าว ความท้าทายที่นักข่าวในพื้นที่ต้องเผชิญจากการขาดข้อมูลจากแหล่งชุมชน การที่ต้องทำข่าวภายใต้แรงกดดันจากการเซ็นเซอร์ และบรรณาธิการที่ต้องเผชิญแรงกดดันจนนำมาสู่การวินิจฉัยน้ำหนักของเนื้อหาที่ต้องเน้น “ขายข่าว” มากกว่าความแม่นยำของข้อมูล

พรรษาสิริ ยังตั้งข้อสังเกตว่า เหตุใดความขัดแย้งครั้งนี้จึงไม่ได้รับความสนใจมากนักจากทั้งในและต่างประเทศ โดยอธิบายผ่านแง่มุม และการควบคุมว่าเป็นเพราะการถูกชี้นำการตัดสินใจในห้องข่าวมาจากส่วนกลาง ทั้งนี้ยังสามารถมองให้ลึกลงไปจนเห็น “กรอบ” (Frame) และ “วาทกรรม” (Discourse) ของการนำเสนอหลัก 3 รูปแบบ คือ 1) การมองความขัดแย้งที่ชายแดนใต้ในฐานะของ

“อาชญากรรม และสมคบคิด” (Crime and Conspiracy) อันสะท้อนปฏิสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่น ทุน ไปจนถึงเจ้าหน้าที่รัฐ อันครอบคลุมไปถึงระบบยุติธรรม ซึ่งเอื้อให้ภาพปัญหาของ “ความมั่นคง” ดูใหญ่โตขึ้นไปด้วย 2) กรอบการมองประเด็นปัญหาแบบชนกลุ่มน้อยผู้มีความคับข้องใจ (Minority's Grievance) โดยเป็นประเด็นที่พยายามเชื่อมโยงให้เห็นปัญหาทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การเมืองในเชิงอัตลักษณ์ ที่คนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่มีความคับข้องใจที่ส่วนกลางไม่ยอมรับในอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิม รวมถึงการอำนวยความสะดวก 3) กรอบแบบชาตินิยมมลายูและอิสลามนิยม (Malay Nationalism and Islamism) อันเกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวชาตินิยมมลายูปาตานี ซึ่งมีปัญหาใจกลางอยู่ที่อำนาจและความชอบธรรมของรัฐ ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวท้าทายรัฐบาลส่วนกลางอยู่ตลอดเวลา โดยมีข้อสังเกตด้วยว่ากรอบสองประเด็นหลังมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านการจัดสรรอำนาจและการเมือง

ข้อค้นพบที่น่าสนใจก็คือ สำนักข่าวในประเทศส่วนใหญ่กลับให้ความสำคัญต่อการมองแบบกรอบแรก คือ กรอบแบบ “อาชญากรรม และสมคบคิด” ซึ่งวิเคราะห์ต่อได้ว่า เพราะเป็นปัญหาแบบอาชญากรรม จึงไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องแก้ปัญหาในทางการบริหารและทางการเมือง หากแต่สามารถบริหารจัดการในฐานะอาชญากรรม

ทั้งนี้ในแง่มุมมองทางเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยด้านความสนใจของสาธารณะ อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างธุรกิจเป็นตัวกำหนดมุมมองว่า “ข่าว” ก็คือสินค้าประเภทหนึ่ง กรอบแบบอาชญากรรมฯ ย่อมง่ายต่อการเสพของผู้บริโภคมากกว่าเช่นกัน ขณะเดียวกันคนในท้องถิ่นกลับมีปฏิกริยาในแง่ตำหนินักข่าวในพื้นที่ว่ารายงานไม่ตรงกับความจริง ทั้งนี้เพราะนักข่าวท้องถิ่นไม่อาจต่อรองหรือกำหนดประเด็นข่าวได้เอง ข้อมูลสนับสนุนที่สำคัญในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว

แทบไม่มีข้อมูลที่มาจากเหยื่อและครอบครัวของเหยื่อ อย่างดีก็แค่สมาชิกภายในชุมชน หากแต่แหล่งข่าวแบบทางนี้นั้นกลับมีสัดส่วนที่มากและสม่ำเสมอ

ข้อสังเกตเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า เหตุใดกรอบคิดแบบ “อาชญากรรม และสมคบคิด” จึงโดดเด่น ภาพความมั่นคงแบบทหาร (Military Security) จึงถูกให้ความสำคัญอย่างมากที่สุด ขณะที่ประเด็นทางอัตลักษณ์และอุดมการณ์ รวมถึงแง่มุมแบบความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) มีน้อยมากจนแทบมองไม่เห็น เธอจึงชี้ว่านี่อาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สังคมไทยโดยทั่วไปขาดความเข้าใจอย่างยิ่งต่อปัญหาเหล่านี้

การไร้อำนาจต่อรองของนักข่าวท้องถิ่น การเซนเซอร์ตัวเองที่แทบจะเป็นเรื่องปกติ ทำให้การรักษาสมดุลในการนำเสนอข่าวเป็นเรื่องที่ทำได้ยากจนส่งผลต่อการที่จะเข้าถึงความจริงจากเหตุการณ์ก็ยากมากขึ้นเช่นกัน เมื่อสื่อเลือกที่จะนำเสนอแต่แง่มุมแบบอาชญากรรมมากกว่าความจริงในแง่มุมอื่น ๆ ชุมชนจึงรู้สึกได้ว่าข้อมูลจากพื้นที่นั้นถูกบิดเบือน และสาธารณชนก็จะไม่เข้าใจกับสาเหตุของความขัดแย้งต่อไป

2. โลกทัศน์แบบกรุงเทพเป็นศูนย์กลาง (Bangkok - Centric Mindset)

พรรษาสิริ ยังวิพากษ์ระบบความคิดของบรรดานักวิชาชีพสื่อใน ส่วนกลางด้วยการเสนอแนวคิด “โลกทัศน์แบบกรุงเทพเป็นศูนย์กลาง” ว่ามีความหมายที่ไม่ได้เป็นเพียงการมองโลกจากกรุงเทพฯ ในเชิงภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงวิธีคิดแบบ “รวมศูนย์อำนาจ” ที่ผูกขาดการตัดสินใจจาก ส่วนกลางเป็นหลัก โดยแนวคิดนี้แฝงฝังอยู่ทั้งในโครงสร้างสังคมไทยและในวัฒนธรรมการทำข่าว โดยเฉพาะการรายงานข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้งในพื้นที่ ชายแดนใต้ โดยคำว่า “โลกทัศน์” (Mindset) นี้หมายถึง กรอบความเชื่อ

(Belief System) ที่ฝังอยู่ในสถาบันสื่อและสังคมไทยโดยรวม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการผลิตข่าวและการตัดสินใจเชิงบรรณาธิการโดยเฉพาะในระดับโครงสร้าง โดยมี 3 เงื่อนไขก็คือ 1) การรวมศูนย์อำนาจของสถาบันสื่อ: ศูนย์กลางการผลิตข่าวยังอยู่ที่กรุงเทพฯ และการตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสำคัญ ๆ กระทำโดยบรรณาธิการที่ไม่มีประสบการณ์ตรงในพื้นที่ 2) กรอบคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยมแบบรัฐไทย: หากการผลิตข่าวที่สวนกระแสรัฐหรือเน้นมุมมองที่สนับสนุนชุมชนท้องถิ่นอาจถูกมองว่า “ไม่รักชาติ” หรือ “ลำเอียง” ซึ่งบั่นทอนความกล้าหาญที่จะนำเสนอเนื้อหานอกกระแส 3) แรงกดดันจากการแข่งขันทางการตลาด: ความต้องการขายข่าวเร่งเร้าให้เน้นข่าวที่ดราม่า มีภาพที่กระเทือนอารมณ์ผู้รับสารในกรุงเทพฯ มากกว่าความจริงที่ซับซ้อนในพื้นที่

ทั้งนี้ยังพบช่องว่างทางความคิดระหว่างส่วนกลางจนส่งผลกระทบต่อภูมิภาค ดังนี้ 1) การขาดความเข้าใจเชิงลึกต่อบริบทท้องถิ่น ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นหรือสตริงเกอร์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ให้ข้อมูลว่า บรรณาธิการในกรุงเทพฯ มักตั้งคำถามหรือขอรายละเอียดในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความจริงในพื้นที่ เช่น รีบเร่งต้องการหาสาเหตุของเหตุการณ์ทันที ทั้งที่ในความเป็นจริงแม้แต่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ก็ยังไม่ทราบ ความกดดันเช่นนี้ทำให้เกิดความเสี่ยงทั้งต่อความถูกต้องของข่าวและความปลอดภัยของผู้สื่อข่าว 2) การลดทอนความสำคัญของมิติท้องถิ่น ซึ่งผู้สื่อข่าวกล่าวว่า ชาวที่มีโอกาสได้รับความสนใจจากส่วนกลางจะต้องตอบโจทย์ความสนใจของบรรณาธิการที่กรุงเทพฯ หากข่าวไม่สอดคล้องกับกระแสหลัก ก็มีแนวโน้มจะถูกปฏิเสธ ทำให้เสียงของประชาชนท้องถิ่นถูกลดทอน 3) การใช้ภาษาหรือกรอบการนำเสนอที่ตอกย้ำอคติ เช่น การใช้ถ้อยคำในพาดหัวข่าวว่า “โจรใต้” ซึ่งมีนัยลดทอนศักดิ์ศรีของประชาชนในพื้นที่ รากฐานของการสร้างถ้อยคำที่ต้องการทำให้ข่าวกระชับ ดราม่า และขายได้ มากกว่าการเคารพข้อเท็จจริงและความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม

4) การจัดลำดับความสำคัญของข่าวตามแนวคิดส่วนกลาง แม้จะมีเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ชายแดนใต้ ถ้าไม่สามารถเชื่อมโยงกับประเด็นระดับชาติได้ก็จะไม่ได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่อง หรือถูกลดระดับความสำคัญ เช่น หากไม่มี “เหตุใหญ่” (Big Events) หรือไม่มีการเสียชีวิตจำนวนมาก เหตุการณ์นั้นก็จะถูกมองข้าม 5) การสร้างอุปสรรคต่อการสื่อสารสองทางกับประชาชนท้องถิ่น ผู้สื่อข่าวในพื้นที่หลายคนตั้งข้อสังเกตว่า หากข่าวที่พวกเขารายงานไม่ถูกนำเสนอออกสู่สาธารณะ ความน่าเชื่อถือของพวกเขาในสายตาของชาวบ้านจะลดลง ทั้งที่ปัญหาที่รายงานนั้นเป็นเรื่องสำคัญในพื้นที่จริง ๆ ทำให้ประชาชนต้องใช้วิธีการเชิงสัญลักษณ์ เช่น การประท้วง เพื่อให้ปัญหาของพวกเขา “ได้กลายเป็นข่าว” โดยพรรษาสิริขันธ์ หากไม่มีการวิพากษ์และรื้อสร้างกรอบความคิดเช่นนี้ การรายงานข่าวจะยังคงตอกย้ำอคติเดิม ๆ และทำให้ความขัดแย้งดำรงอยู่ต่อไป

3. นิเวศวิทยาข่าวสารใหม่ (The News Ecology)

แกนกลางความคิดสำคัญในงานของพรรษาสิริคือการวิพากษ์ระบบความคิดและอุดมการณ์ของสื่อกระแสหลักต่อการรายงานข่าวสารจากชายแดนภาคใต้ผ่านข้อเสนอเรื่อง “โลกทัศน์แบบกรุงเทพฯ” ที่ฝังรากลึกในระบบสื่อกระแสหลักไทย โดยกรอบคิดนี้ได้ดำรงอยู่เฉพาะในระดับการเมืองหรือการบริหารราชการเท่านั้น แต่ยังฝังอยู่ในกระบวนการผลิตข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลักในทุกระดับ ตั้งแต่การเลือกประเด็นข่าว การวางกรอบข่าว ไปจนถึงการใช้ภาษานำเสนอข่าว ทำให้เกิดการลดทอนความสำคัญของเสียงจากท้องถิ่น เสียงของประชาชนในชายแดนภาคใต้ถูกทำให้เงียบหายหรือถูกตีความผ่านกรอบความมั่นคงตามที่รัฐกำหนด การรายงานข่าวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการถ่ายทอดมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้อมูลจากศูนย์กลางมากกว่าการนำเสนอเรื่องราวจากมุมมองของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่ การชี้ให้เห็นว่าการ

เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบข่าวสาร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจสิ่งที่เธอเรียกว่า “ระบบนิเวศข่าวสารใหม่” (News Ecology) ซึ่งเป็นแนวคิดที่จำเป็นในการสร้างระบบสื่อที่เปิดกว้างและหลากหลาย แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจว่าระบบข่าวสารไม่ใช่เพียงการทำงานที่ผูกขาดอยู่ภายใต้เงื้อมมือขององค์กรสื่อรายใหญ่เท่านั้น หากแต่คือระบบนิเวศ (Ecology) ที่มีความหลากหลายและความสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างสื่อกระแสหลัก สื่อทางเลือก สื่อพลเมือง สื่อชุมชน นักข่าวอิสระ และแม้แต่ประชาชนทั่วไปที่มีบทบาทในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้นเธอจึงเสนอว่าระบบนิเวศสื่อที่ดีจะต้องมีเงื่อนไข คือ 1) กระจายศูนย์กลางการผลิตข่าว (Decentralisation of News Production) ลดการพึ่งพาบรรณาธิการในกรุงเทพฯ โดยเพิ่มบทบาทของนักข่าวท้องถิ่นและแหล่งข่าวชุมชนที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ตรงได้อย่างมีความหมาย 2) เปิดพื้นที่ให้เสียงหลากหลาย (Plurality of Voices) ส่งเสริมให้มีการนำเสนอข่าวที่สะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการทำความเข้าใจในมิติที่ลึกซึ้งของปัญหาความขัดแย้ง ไม่ใช่การตอกย้ำภาพแบบตายตัว (Stereotype) เดิม ๆ 3) ส่งเสริมสื่อชุมชนและสื่อทางเลือก (Support for Alternative and Community Media) สนับสนุนการเติบโตของสื่อขนาดเล็ก สื่อชุมชน และโครงการสื่อพลเมือง เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่อยู่ภายใต้กรอบของสื่อกระแสหลัก 4) สร้างวัฒนธรรมการทำข่าวที่ยึดโยงกับความเป็นธรรม (Justice-Oriented Journalism) กระตุ้นให้นักข่าวตระหนักถึงบทบาททางจริยธรรมของตนเองในการเปิดพื้นที่ให้เสียงที่ถูกกดทับ ไม่ใช่เพียงรายงานตามกรอบความมั่นคงหรือกรอบการตลาด

ทั้งนี้ พรราชาสิริยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องมาจากทั้งระดับโครงสร้างองค์กรสื่อ และระดับวัฒนธรรมทางสังคมโดยรวม กล่าวคือ สังคมไทยต้องตระหนักว่า “ข่าว” ไม่ใช่เพียงการบอกเล่าเหตุการณ์ แต่คือพื้นที่การต่อสู้เชิงอำนาจและการกำหนดความหมายของความจริง หากระบบสื่อยังคงอยู่ภายใต้การตัดสินใจจากกรุงเทพฯ อย่างเหนียวแน่น ความพยายามในการแก้ไขความขัดแย้งชายแดนใต้ก็จะยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ในกรณีของชายแดนภาคใต้ บทบาทของสื่อหลักในกรุงเทพฯ จึงไม่ได้เป็นพระเอก หากแต่ล้มเหลวเสียด้วยซ้ำ และหากจะกล่าวให้ชัดขึ้น แนวคิด “ระบบนิเวศข่าวสารใหม่” (News Ecology) จึงมิได้เป็นเพียงข้อเสนอทางเทคนิคในด้านการผลิตข่าว หากคือ การท้าทายโครงสร้างอำนาจที่หล่อหลอมทัศนคติของสังคมไทย และเป็นการวางรากฐานสำหรับระบบสื่อที่ยึดโยงกับความหลากหลายและความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้ของพรราชาสิริ มีคุณูปการต่อการศึกษาสื่อไทยหลายประการ ประการแรกคือ การเปิดมุมมองในการศึกษาสื่อในความขัดแย้งชายแดนใต้ ด้วยการศึกษความสัมพันธ์ในท้องถิ่นด้วยแนวคิดสังคมวิทยา ทั้งนี้ยังมีกลิ่นอายหรือแรงบันดาลใจค่อนข้างมากจากงานของ Duncan McCargo จากเรื่อง Politics and the Press in Thailand Media Machinations (2000) ประการที่สองคือ งานของพรราชาสิริเป็นตัวอย่างของการนำ Peace Journalism มาประยุกต์ในบริบทไทยด้วยกรอบคิดและระเบียบวิธีการศึกษาแบบใหม่ ๆ ไกลกว่าข้อเสนอของ Galtung และประการสุดท้ายคือ ข้อเสนอจากกรอบความคิดโลกทัศน์แบบกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง คือการวิพากษ์อำนาจผูกขาดการผลิตข่าวจากส่วนกลาง มาสู่แนวคิดมุมมองระบบนิเวศการสื่อสาร เป็นการเสนอแนวทางการกระจายอำนาจทางข่าวสาร เปิดพื้นที่ให้กับเสียงในภูมิภาค และฟื้นฟูบทบาทของสื่อพลเมืองซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการลดความ

เหลื่อมล้ำทางข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้หัวใจสำคัญของระบบนิเวศการสื่อสาร คือการย้ายจุดศูนย์กลางของอำนาจการเล่าเรื่อง (Narrative Authority) จากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทกำหนดความจริงในแบบของตนเอง เพื่อส่งเสริมสันติภาพที่ยั่งยืน ทั้งยังจุดประกายไปสู่การปฏิรูปสื่ออย่างถูกทิศทางในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Dhiensawadj, D. (2021). Challenges of News Organisations in Capitalism: Rethinking with Sociology of Journalism. *Journal of Journalism*, 14(2), 10-41.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-90.
- Kularb, P. (2013). Mediating Political Dissent: A Study of Thai News Organisations and Southern Conflict Reporting (thesis).
- Kularb, P. (2016). *Reporting Thailand's Southern Conflict: Mediating Political Dissent*. Routledge.
- McCargo, D. (2000). *Politics and the Press in Thailand: Media Machinations*. Routledge.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนในการเตรียมบทความ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ข้อมูลทั่วไป

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาศาสนาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ซึ่งกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

ประเภทบทความที่เปิดรับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานวิชาการ ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยของผู้เขียนที่ได้มีการดำเนินการวิจัยด้วยตนเองหรือคณะวิจัย

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานที่เกิดจากการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมทางวิชาการ มีการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ ๆ ในเชิงวิชาการของผู้เขียน

3. บทความพิเศษ (Special Article)

เป็นบทความที่แสดงข้อมูลและผลงานเชิงวิชาการ ที่มีข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจเป็นพิเศษ

4. บทความหนังสือ (Book Recommendation)

เป็นบทความที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ มีการแนะนำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

5. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เป็นบทความที่มีการให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือ และมีการประเมินคุณค่าของหนังสือที่ผู้เขียนสนใจ

องค์ประกอบของบทความ

บทความวิจัย ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทอภิปราย บทวิจารณ์ และสรุป) และเอกสารอ้างอิง

บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทวิจารณ์ และสรุป) เอกสารอ้างอิง

กระบวนการพิจารณาบทความวารสาร

1. ผู้เขียนทำการส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์ โดยส่งบทความได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความของผู้เขียนแล้ว กองบรรณาธิการจะทำการพิจารณาตรวจสอบบทความในเบื้องต้นทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบบทความ ว่าเป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนดหรือไม่ หากมีปรับแก้ในเบื้องต้นก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้ต่อไป

3. หากบทความผ่านการพิจารณาตรวจสอบในเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการแล้ว กองบรรณาธิการก็จะทำการส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น เพื่อให้ประเมินคุณภาพ โดยทำการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 3 ท่านต่อ 1 บทความ ซึ่งการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒินั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด และผู้เขียนบทความก็จะไม่ทราบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน (Double - blinded)

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ และแจ้งผลกลับมายังกองบรรณาธิการเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการก็จะพิจารณาตรวจสอบผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อที่จะทำการแจ้งผลการประเมินในภาพรวมทั้งหมดให้ผู้เขียนบทความทราบต่อไป

4.1 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ไม่ผ่าน” กองบรรณาธิการจะทำการแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ และถือว่าสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาบทความนั้น

4.2 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ผ่าน” และควรมีการปรับแก้เพิ่มเติม กองบรรณาธิการก็จะทำการแจ้งให้ผู้เขียนทราบพร้อมกับให้ผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการต่อไป

5. เมื่อผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการแล้ว ก็ต้องส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านทางระบบอีกครั้ง

6. กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบบทความฉบับแก้ไขของผู้เขียน

6.1 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้ยังไม่เรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้เพิ่มเติมจนกว่าบทความจะมีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์

6.2 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้มีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะทำการตอบรับการตีพิมพ์โดยการออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ผู้เขียนต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับแก้ความถูกต้องของข้อมูล หรือการจัดรูปแบบบทความเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด และกองบรรณาธิการสามารถที่จะปฏิเสธการพิจารณา หรือปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความได้ในทุกขั้นตอนหากเห็นสมควร

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา อย่างไรก็ตาม กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ คัดลอก หรือเผยแพร่ แต่ขอให้อ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

รายละเอียดการจัดรูปแบบบทความ

1. **ขนาดกระดาษ** ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็นขนาด A5 และกำหนดขอบกระดาษ บน ล่าง ซ้าย และขวา ด้านละ 2.0 ซม.

2. **จำนวนหน้าบทความ** ไม่เกิน 30 หน้า

3. **ฟอนต์** กำหนดให้ใช้รูปแบบตัวอักษร (Font) TH SarabunPSK ทั้งหมด

4. **ชื่อเรื่อง** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 18 pt ตัวหนา โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง

5. **ชื่อผู้เขียน** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 15 pt ตัวหนาและตัวเอียง โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง พร้อมทำการอ้างอิงข้อมูลผู้เขียนในส่วนของ Footnote ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดย Footnote กำหนดขนาดฟอนต์ 10 pt

6. **บทคัดย่อ** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า

7. **คำสำคัญ** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt

8. **เนื้อหา** เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ซึ่งเนื้อหาจะต้องเขียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของการเขียนบทความ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า

9. **หมายเลขหน้า** ทำการใส่หมายเลขหน้าไว้มุมล่างขวา ขนาดฟอนต์ 10 pt

10. **ตารางหรือภาพประกอบ** ข้อมูลในตารางหรือภาพประกอบจะต้องมีความคมชัด ขนาดฟอนต์สามารถปรับลดลงได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปรับให้น้อยกว่าขนาด 10 pt

11. **เอกสารอ้างอิง** ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ขนาดฟอนต์ 15 pt กรณีมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความ

การเขียนเอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษากำหนดให้มีการเขียนเอกสารอ้างอิงโดยใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่มีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

1. หนังสือ/ตำรา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์). สำนักพิมพ์.

Hauss, C. (2010). *International Conflict Resolution* (2nd Ed). A&C Black.

Clarke, T., & Peterson, T. R. (2015). *Environmental Conflict Management*. Sage Publications.

2. บทความวารสารวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าบทความ.

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),
ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์, เลขหน้าบทความ). สำนักพิมพ์.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38 Perspectives on motivation* (p. 237-288). University of Nebraska Press.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับวิทยานิพนธ์). ชื่อมหาวิทยาลัย/
สถาบัน.

Whandee, W. (2018). *Factors Affecting the Effectiveness of Academic Journal Administration in Thailand* (Master Thesis). Prince of Songkla University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สำนักพิมพ์.

Whandee, W., Preecha, N., & Khunwishit, S. (2019). *The Analysis of Thesis Publishing Ability of PSU Graduate Programs and Factors Affecting the Choices that Graduate Students Choose for Getting Their Thesis Published* (Research Report). Prince of Songkla University.

6. เอกสารออนไลน์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วันที่สืบค้น, from
<http://www.xxxxxxxx>

Fishbein, E. (2020). *Refugees Cling to Hope of Resettlement, Even as World Slams Doors*. Retrieved June 19, 2022, from
<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/16/refugees-cling-to-hope-of-resettlement-even-as-doors-close>

7. เอกสารจากการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (เลขหน้าบทความ). สถานที่ประชุม.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (p. 85-110). Murdoch University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

กรณีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นงานภาษาไทย จะต้องทำการปรับการเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น โดยทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น งานของ บุชบง ชัยเจริญวัฒนะ จากปี พ.ศ. 2563 โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วยวงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana (2020)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Chaijaroenwatana, 2020)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษโดยใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น
บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2563). *การจัดการความขัดแย้ง: ความรู้เบื้องต้น
และกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ทำการปรับเป็น

Chaijaroenwatana, B. (2020). *Conflict Management: Basic
Understanding & Case Studies* (2nd Ed). Prince of Songkla
University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น แล้วตามด้วยปี ค.ศ.
ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong
Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque โดยทำการเขียนการอ้างอิง
ในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วย
วงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana and Haque (2017)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บ
ประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ
.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Haque & Chaijaroenwatana, 2017)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

ให้ทำการใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque จากบทความวารสารวิชาการ โดยทำการอ้างอิงท้ายบทความ ดังนี้

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาประเมินคุณภาพบทความ และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาจึงได้กำหนดจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามบทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และผู้พิมพ์ ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่กลั่นกรองและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีการพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์ของบทความนั้น ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยรายชื่อและข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและผู้พิมพ์ให้ทราบซึ่งกันและกัน
4. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความด้วยความเป็นกลาง บนฐานของเหตุผลทางวิชาการ ไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการพิจารณาและตัดสินบทความของผู้พิมพ์
5. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความหรือผู้พิมพ์
6. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาอย่างเคร่งครัด และไม่นำบทความไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานหรือบางส่วนของผลงานตนเอง

7. ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ รวมถึงมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ตนเองประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความควรประเมินบทความในศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ในเนื้อหาของบทความที่ได้รับให้ประเมินอย่างถ่องแท้ มีการประเมิน วิพากษ์ วิวิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการปรับปรุงบทความ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้รับให้ประเมิน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของเนื้อหาบทความเป็นหลัก โดยปราศจากอคติในการประเมินบทความ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องพิจารณาประเมินบทความตามกรอบระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. หากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับให้ประเมินนั้น ควรจะแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษานั้น จะต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน และ/หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการอื่นใด
2. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมานั้นจะต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาของผู้นิพนธ์หรือคณะผู้นิพนธ์เอง หากมีการอ้างอิงในเนื้อหา ต้องจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความด้วย
3. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความนั้นจริง
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่รายงานความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการศึกษานั้น
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดอย่างเคร่งครัด
6. ผู้นิพนธ์ควรระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย รวมถึงผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

CPSJ

Conflict and Peace Studies Journal

Editorial of Conflict and Peace Studies Journal

Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

15 Karnjanavanich Rd., Hatyai, Songkhla 90110, Thailand

Tel.: 0 7428 9450

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu